

Örgün Eğitimde Yetişkinler:

Avrupa'daki Politikalar ve Uygulamalar

Örgün Eğitimde Yetişkinler: Avrupa'daki Politikalar ve Uygulamalar

Bu kitap Avrupa Komisyonu'nun (Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüđü) mali desteğiyle Eurydice Türkiye Birimi tarafından yayınlanmıştır (EACEA P9 Eurydice).

Kitap İngilizcede (*Adults in Formal Education: Policies and Practices in Europe*), Fransızca'da (*L'ducation formelle des adultes en Europe: politiques et mise en oeuvre*) ve Almanca'da ise (*Formelle Erwachsenenbildung: Massnahmen und Praktiken in Europa*) yayımlanmıştır.

ISBN 978-92-9201-229-8

doi:10.2797/75094

Bu belgeye Internet üzerinden de eriřilebilir. (<http://www.eurydice.org>).

Metin 2011 yılı şubat ayında tamamlanmıştır.

© Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2011.

Bu yayının içeriği ticari amaçlar için kullanılmamak şartıyla kısmen çoğaltılabilir; ancak kullanılan kısımlarda "Eurydice, Avrupa Eğitim Bilgi Ağı'na" referans verilmeli ve belgenin yayım tarihi belirtilmelidir.

Tüm belgenin çoğaltılmasına ilişkin izin talepleri Eurydice Türkiye Birimi'ne yapılmalıdır.

Eurydice Türkiye Birimi
Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Bakanlıklar / ANKARA
Internet: <http://sgb.meb.gov.tr>

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
P9 Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
Tel. +32 2 299 50 58
Fax +32 2 292 19 71
E-mail: eacea-eurydice@ec.europa.eu
Website: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

ÖNSÖZ

Geçen on yıl süresince hayat boy öğrenme, eğitim öğretim alanında Avrupa politika işbirliğinin gündeminde merkezi bir yer tutmuştur. Yetişkin öğrenimi, dolayısıyla, hayat boyu öğrenmenin önemli bir bileşeni olarak bilinmektedir. Yetişkin öğrenimi fırsatları bireylerin kişisel tatmininin yanı sıra ekonomik ve sosyal ilerlemenin sağlanması için önemlidir. Yetişkin eğitimi gelişmiş vatandaşlık katılımı, daha iyi sağlık ve daha çok bireysel refah bakımından geri dönüşlerle ilişkilendirilmiştir. Yetişkin eğitim öğretim alanının kamusal ve özel yararları daha çok istihdam edilebilirlik ve daha kaliteli istihdamı içermektedir.

Yaklaşık on yıl önce AB Üye Ülkeleri eğitim öğretimde kendilerine beş hedef ya da 'standart' koymuşlardır. Bunlardan biri 2010'a kadar yetişkinlerin ortalama en az %12,5'inin hayat boyu öğrenmeye katılması olmuştur. 2009'da Üye Ülkeler eğitim öğretimde işbirliğinin stratejik çerçevesinin bir kısmı olarak standardı 2020'de ulaşılacak üzere %15'e yükseltmekte hemfikir olmuşlardır ('ET 2020')⁽¹⁾. Komisyon'un desteğiyle Üye Ülkeler şu an bu ortak olarak belirlenen amaca ulaşmak için birlikte çalışmaktadır.

Avrupa Komisyonu'nun İletişimi 'It is never too late to learn' (Avrupa Komisyonu, 2006) yetişkin eğitim öğretiminin rekabet kabiliyetine, istihdam edilebilirliğe ve sosyal içermeye olan önemli katkısına dikkati çekmektedir. Bu İletişim'i yetişkin eğitim öğretimi alanında eylem için beş kilit alan belirleyen Yetişkin Öğrenimi Eylem Planı 'It is always a good time to learn' (Avrupa Komisyonu, 2006) takip etmiştir:

- yetişkin öğrenimi üzerine tüm eğitim öğretim sektöründeki reformların etkisini analiz etmek;
- yetişkin öğrenimi sektöründe hizmetin kalitesini artırmak,
- yetişkinlere öncekinden en azından bir seviye yüksek olan bir nitelik kazanmaları için fırsatları artırmak ('bir adım öteye' gitmek);
- becerilerin ve sosyal yeterliliklerin öğrenme çıktıları bakımından değerlendirilme, geçerliliklerini sağlama ve tanınma sürecini hızlandırmak;
- yetişkin öğrenimi sektörünün denetlenmesini geliştirmek.

Yetişkin Öğrenimi Eylem Planı 2010'un sonuna kadar devam etmiştir ve Komisyon 2011 içerisinde yeni bir Eylem Planı önermek niyetindedir. Bu yüzden Eylem Planı'na ve önceliklerine bakmak ve farklı Avrupa ülkelerinin zorlukları nasıl irdelediğini analiz etmek için uygun bir zamandır.

(¹) Avrupa Birliği Konseyi, 2009. Eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliği için stratejik bir çerçeve üzerine konsey kararları (ET 2020), OJ C 119/2, 28.5.2009.

Bu bağlamda yetişkin eğitimi öğretimi üzerine doğrudan Yetişkin Öğrenimi Eylem Planı ile, özellikle de yetişkinlere 'bir adım öteye' gitmeleri ve eğitsel başarılarını yükseltmeleri için fırsatlar sunma amacıyla ilişkili olarak hazırlanan bu Eurydice raporunu sunmaktan memnuniyet duyuyorum. Rapor sadece formel bir nitelik kazanmaları için yeterli niteliklere sahip olmayan yetişkinler için sağlanan fırsatlara bakmamaktadır, aynı zamanda eğitime geri dönen yetişkinlerin yükseköğretime katılımlarının artırılması için olan politikaları ve önlemleri de kapsamaktadır. Tüm bu yönler geniş bir yelpazedeki somut örneklerle açıklanmıştır.

Bu raporun yetişkin eğitim öğretimi ile ilgili yürürlükteki inisiyatifler ve önlemler hakkında değerli bir envanter ortaya çıkardığına ve politika yapıcılar, uygulayıcılar ile etkili ve etkin yetişkin eğitimine ilgisi olanlar için oldukça ilginç olacağına eminim.

Androulla Vassiliou
Eğitim, Kültür, Çokdillilik ve
Gençlik'ten sorumlu Komisyon üyesi

İÇİNDEKİLER

Önsöz	3
Giriş	7
1. Bölüm: Yetişkin Eğitim ve Öğretiminin Altyapı Göstergeleri	9
1.1. Avrupa Yetişkin Nüfusunun Eğitsel Başarısı	9
1.2. Hayat Boyu Öğrenmede Yetişkin Katılımı	10
1.3. Örgün Eğitim ve Öğretime Yetişkin Katılımı	12
2. Bölüm: Örgün Yetişkin Eğitimi ve Öğretimi Kavramının Tanımlanması	17
2.1. Örgün, Örgün Olmayan ve Yaygın Eğitimin Tanımı	17
2.2. Yetişkin Eğitimi Araştırması çerçevesinde Örgün Eğitim	20
3. Bölüm: Yetişkin Öğrenciler ve Üst Orta Seviyeye kadar olan Nitelikler	23
3.1. Örgütsel Kalıplar ve Ana Hizmet Modelleri	23
3.1.1. Alt Orta Seviyeye kadar olan Programlar	23
3.1.2. Üst Orta Seviyedeki Programlar	27
3.1.3. Çeşitli Eğitsel Seviyeleri ve Eğitim Türlerini Kapsayan Çerçevesel	29
3.1.4. Kurumsal Düzenlemeler	30
3.2. Örgün Eğitim ve Öğretimin Yetişkinlerin İhtiyaçlarına göre Uyarlanması	34
3.2.1. Programların Modülerleştirilmesi ve Öğrenme Yollarının Esnekliğinin Artırılması	34
3.2.2. Önceki Örgün Olmayan ve Yaygın Öğrenimin Tanınması ve Geçerliliğinin Sağlanması	37
3.2.3. Açık Öğretim ve Uzaktan Eğitim	40
3.2.4. Öğretmenler ve Eğitimciler	41
4. Bölüm: Yüksek Öğretimde Olgun Öğrenciler	43
4.1. Olgun Öğrencilerin Yüksek Öğretime Katılımını Teşvik Edecek Politika, Strateji ve Önlemler	43
4.2. Önceki Örgün Olmayan ve Yaygın Öğrenimin Tanınması ve Geçerli Hale Gelmesi	46
4.2.1. Yasal Çerçevesel ve Yüksek Öğretim Sektöründeki Örgün Olmayan ve Yaygın Öğrenimin Geçerli Hale Gelmesi	46
4.2.2. Önceki Öğrenimin Tanınması ve Geçerli Hale Gelmesi Temelinde Yüksek Öğretime Erişim	48
4.2.3. Önceki Öğrenimin Tanınması ve Geçerli Hale Gelmesi Temelinde Yüksek Öğretimde İlerleme	50
4.3. Geleneksel Olmayan Yüksek Öğretim Adayları için Hazırlık Programları	52
4.4. Yüksek öğretimde alternatif eğitim modelleri	53
4.4.1. Terminolojiyi Anlamak	53
4.4.2. Yüksek Öğretime Yarı Zamanlı Katılım	54
4.4.3. Yüksek Öğretimde Alternatif Çalışma Biçimlerini Teşvik Etmek için Ulusal Düzeyde Yapılan Girişimler	55

5. Bölüm: Örgün Yetişkin Eğitiminin Finanse Edilmesi ve Öğrenciler için Destek	59
5.1. Örgün Yetişkin Eğitimi için Fon Kaynakları	59
5.1.1. Kamu Kaynaklarından Gelen Fon	59
5.1.2. Öğrenciler Tarafından Ödenen Okul Ücretleri	60
5.1.3. İşverenlerden Gelen Fon	62
5.2. Öğrenciler için Finansal Destek ve Eğitim İzni	63
5.2.1. Doğrudan Finansal Destek	63
5.2.2. Vergi Teşvikleri	66
5.2.3. Eğitim İzni	67
5.2.4. İşsiz Öğrenciler için Özel Destek	68
Sonuç	71
Kaynakça	75
Terimler Sözlüğü	79
Şekiller Tablosu	81
Teşekkürler	83

GİRİŞ

Bu rapor, Yetişkin Öğrenimi Eylem Planı “It is always a good time to learn”e (Avrupa Komisyonu, 2007) doğrudan bir karşılık olacak şekilde hazırlanmıştır. Raporla özellikle bu eylem planının belirtilmiş amaçlarından olan, ‘yetişkinlerin önceden bulunduğu düzeyin en az bir üstüne denk gelecek niteliklere sahip olmalarını sağlayacak fırsatları artırma’ konusuna dikkat çekilmiştir. Bu belge, yeterli niteliklere sahip olmayan yetişkinlerin temel eğitimlerini tamamlamaları veya üst orta seviye niteliklerini kazanmaları için sağlanabilecek fırsatlara odaklanmakta; aynı zamanda örgün eğitim sistemine geri dönen yetişkinler için yüksek öğretime erişimi genişletmeye katkıda bulunabilecek tedbirleri de kapsamaktadır.

Raporun Kapsamı

Bu belge, Avrupa nüfusunun eğitsel başarısına ve eğitim öğretime yetişkinlerin katılımına dair istatistikî verinin analizini içermektedir. Ayrıca, örgün yetişkin eğitimi ve öğretimi kavramlarını da netleştirmektedir. Yetişkinlerin niteliklerini artırmak için sağlanan fırsatlar bakımından Avrupa ülkelerinde elverişli olan politika ve tedbirlere karşılaştırmalı genel bir bakış raporun ana kısmını oluşturmaktadır.

Karşılaştırılabilirlik amacı için, bu rapor, farklı Avrupa ülkelerinde yetişkinler için mevcut olan geniş bir yelpazedeki örgün eğitim öğretim programlarını ve/ya niteliklerini içermektedir. Rapor, ana ulusal niteliklerle, özellikle de geleneksel olarak ilk aşama eğitim ve öğretimle ilişkilendirilebilecek olanlarla ilgili olan programlara odaklanmakta ve bu niteliklerin hayatın ileriki aşamalarında nasıl kazanılabileceğini incelemektedir. Konu ile ilgili ve uygun olan yerlerde de, bu belge ulusal olarak tanınan diğer niteliklerden de bahsetmektedir.

Bu gibi örgün eğitim ve öğretim programlarının dışında, bu rapor örgün olmayan ve yaygın öğretim durumlarında kazanılan öğrenme çıktılarının örgün eğitim niteliklerinin tamamlanması için ne ölçüde tanınabileceğini ve denklik alabileceğini incelemektedir.

Yapı

Rapor beş bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölüm, Avrupa’daki yetişkinler için sağlanan örgün öğrenim fırsatlarının daha ayrıntılı bir analizi için şartları oluşturan yetişkin eğitimi üzerine bir grup göstergiyi ortaya koymaktadır. Bu bölüm örgün eğitim ve öğretim odağında, Avrupa’da insan kaynaklarının gelişimi ve hayat boyu öğrenmeye olan yetişkin katılımı ile ilgili verileri içermektedir.

İkinci bölüm yetişkin örgün eğitimi kavramına teorik yaklaşımları ana hatlarıyla belirtmektedir. Bu bölüm, Avrupa’da eğitim ve öğretim politikaları alanında kullanılan örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenimin farklı tanımlarını analiz etmekte ve karşılaştırmaktadır. Buna ek olarak da Yetişkin eğitim araştırması (AES) çerçevesinde yetişkin örgün eğitimi kavramına da bilhassa yoğunlaşmaktadır.

Üçüncü bölüm, müstakbel bir öğrencinin ilerlemesini temel alarak orta üst seviyeye kadar olan örgün eğitimde verilen niteliklere eşdeğer sayılacak nitelikleri kazanma yolunda ilerleyen olgun öğrenciler için sunulan programların bir haritasını sağlamaktadır. Bu bölüm, bu ‘ikinci şans’ programlarının nasıl organize edildiğini ve yetişkin öğrencilerin ihtiyaçlarına göre nasıl adapte edildiğini incelemektedir.

Dördüncü bölüm sisteme geri dönen yetişkinlerin yüksek öğretime katılımını muhtemelen artıracak tedbirleri tanımlamaktadır. Bu bölüm, olgun öğrencileri açık bir şekilde hedefleyen politikaları ve yetişkin öğrencileri de içerecek şekilde geleneksel olmayan öğrencilerin yüksek öğretim sektörüne erişimini geliştirecek tedbirleri ortaya koymaktadır.

Son olarak, beşinci bölüm olgun öğrenciler için örgün eğitim ve öğretimin nasıl finanse edildiğine dair bilgi sağlamakta ve yetişkinlerin örgün eğitime katılımını kolaylaştırabilecek çeşitli destek türlerini ana hatlarıyla belirtmektedir.

3., 4. ve 5. bölümler metinde değinilen genel noktaları açıklayan çok sayıda somut örnek içermekte ve şu an Avrupa'da yürürlükte olan programların çeşitliliği, tedbirler ve politika eylemleri konusunda daha ayrıntılı bilgi vermektedir. Bu örnekler ana metinden farklı bir yazı tipinin kullanımıyla ayırt edilmektedir.

Yöntem

Bu belge ağırlıklı olarak Eurydice ağından sağlanan ve onu betimsel veritabanı olan Eurybase'den ⁽¹⁾ edinilen bilgiye dayanmaktadır. Bu durum şu anki raporun özellikle üçüncü, dördüncü ve beşinci bölümleri için geçerlidir. Bazı belirli durumlarda, Eurybase veritabanında mevcut olan bilgiler başka kaynaklardan tamamlanmıştır. Bu kaynaklar daha çok Avrupa'da Yüksek Öğretim 2009: Bologna Sürecinde Gelişmeler (Eurydice, 2009) ve Yüksek Öğretimin Modernleştirilmesi (Eurydice, yakında çıkacak) gibi Eurydice çalışmaları çerçevesinde yürütülen veri toplama çalışmalarını ile Cedefop ağı ReferNet ⁽²⁾ tarafından üretilen ulusal mesleki eğitim ve öğretim sistemlerinin tanımlamalarını içermektedir. Söz konusu raporun birinci bölümü AB İş Gücü Araştırması'ndan (EU Labour Force Survey-EU LFS) ve Yetişkin Eğitimi Araştırması'ndan (Adult Education Survey-AES) elde edilen Eurostat verilerine dayanmaktadır.

ISCED 97 sınıflandırmasının bu karşılaştırmalı analizin ana referans noktası olmasına karşın, bu belge aynı zamanda Avrupa Nitelikler Çerçevesi (European Qualifications Framework-EQF) ve Ulusal Nitelikler Çerçevesi (National Qualifications Framework-NQF) ile ilgili olan gelişmelere de değinmektedir. Bunlardan ikincisine özellikle bir Ulusal Nitelikler Çerçevesi'ni hâlihazırda benimsemiş olan ülkelerin durumunda bir gönderme de yapılmaktadır ⁽³⁾.

Raporun hazırlanması ve taslak haline getirilmesi Eğitim, Görsel İşitsel ve Kültür İcra Ajansı'nın Eurydice birimi tarafından koordine edilmiştir. Raporun taslak hali yorumlar ve geçerliliğinin sağlanması için Eurydice Ulusal Birimleri'ne teslim edilmiştir. Bu rapor, Kasım 2010'daki durumu yansıtmaktadır. Rapora katkısı olanlara belgenin sonunda teşekkür edilmiştir.

⁽¹⁾ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php

⁽²⁾ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/Information-services/browse-national-vet-systems.aspx>

⁽³⁾ Mayıs 2010 itibarıyla, ulusal nitelikler çerçeveleri Belçika Flaman bölgesi ile Estonya, Fransa, İrlanda, Malta, Portekiz ve Birleşik Krallık'ta resmileştirilmiştir. (Cedefop ve Avrupa Komisyonu, 2010).

1. BÖLÜM: YETİŞKİN EĞİTİM VE ÖĞRETİMİNİN ALTYAPI GÖSTERGELERİ

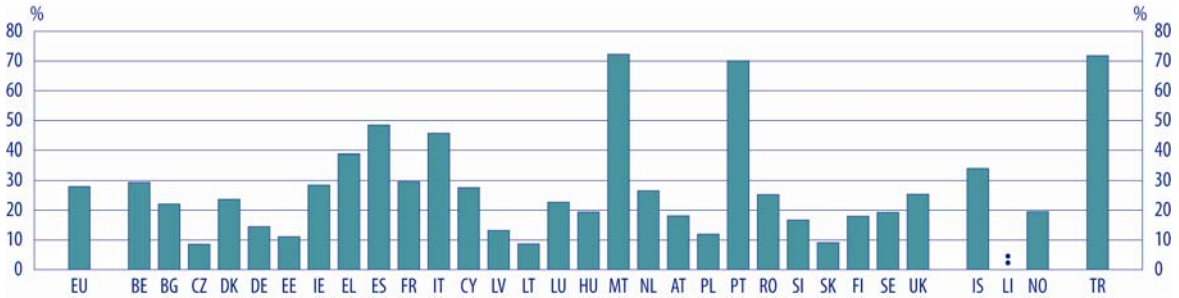
Bu bölüm Avrupa'daki yetişkinler için sağlanan örgün öğrenim fırsatları üzerine olan bu çalışma için şartları oluşturan bir grup göstereyi ortaya koymaktadır. İlk kısım Avrupa'da insan kaynaklarının gelişimi ile ilgili verilere odaklanmaktadır. İkinci kısım yetişkinlerin hayat boyu öğrenmeye katılımıyla ilgili olan genel verileri gösterirken, bölümün son kısmı örgün yetişkin eğitim ve öğretimine dair verileri incelemektedir. Kullanılan ana veri kaynakları ise AB İş Gücü Araştırması (EU LFS) ve Yetişkin Eğitimi Araştırması'dır (AES).

1.1. Avrupa Yetişkin Nüfusunun Eğitsel Başarısı

Yetişkin nüfusun eğitsel genellikle ekonomide mevcut olan bilgi ve becerilerin sembolü olarak kullanılır. Bu gösterge yetişkin nüfusun başarılı olduğu örgün eğitim seviyesinin tespitiyle elde edilir.

AB İş Gücü Araştırması'na göre, Avrupa'da 25-64 yaşları arasındaki yetişkinlerin yaklaşık %70'i en az üst orta düzey eğitimi tamamlamış durumdadır. Bu, düşük eğitsel başarıya sahip (üst orta seviyenin altında olan) yetişkinlerin Avrupa yetişkin nüfusunun üçte birinden az bir kısmını oluşturduğu anlamına gelir. Fakat bu sayı Avrupa Birliği'nde yaklaşık 76 milyon yetişkine tekabül etmektedir.

Şekil 1.1: Avrupa'da eğitsel başarıyı üst orta seviyenin altında olan yetişkin nüfusu (ISCED 3), 25-64 yaş (%), 2009

EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
28.0	29.4	22.1	8.6	23.7	14.5	11.1	28.5	38.8	48.5	29.6	45.7	27.6	13.2	8.7	22.7
HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
19.4	72.3	26.6	18.1	12.0	70.1	25.3	16.7	9.1	18.0	19.3	25.4	34.1	:	19.5	71.8

Kaynak: Eurostat, AB İş Gücü Araştırması (Ocak 2011 verileri)

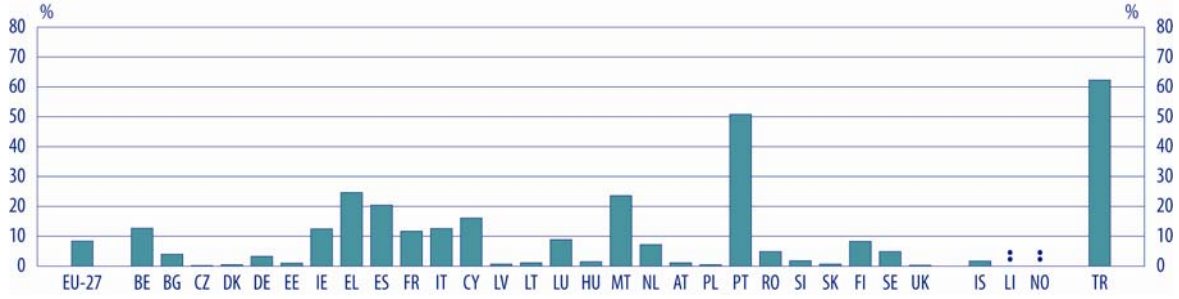
Ayrı ayrı ülkelere gelince, Avrupa genelinde önemli farklılıklar gözlemlenebilir: Çek Cumhuriyeti, Almanya, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya ve Slovakya'da orta üst eğitimi olmayan yetişkin nüfusun oranı %9 ile %15 arası gibi bir miktarla nispeten az iken, Macaristan, Avusturya, Slovenya, Finlandiya, İsveç ve Norveç'te bu oran %20'yi aşmamaktadır. Buna karşın, orta üst seviyedeki eğitime sahip olmayan yetişkinler, İspanya ve İtalya'da 25-64 yaş arasındaki nüfusun %50'sine, Malta, Portekiz ve Türkiye'de yaklaşık %70'ine karşılık gelmektedir.

Mevcut EU LFS verileri genç yetişkinlerin en az orta üst düzey eğitime sahip olmasının daha yaşlı nüfusa göre daha muhtemel olduğunu da göstermektedir; en az orta üst düzey eğitimi başarmış olanların oranı 25-34 yaş grubunda 55-64 yaş grubundakilere göre yaklaşık 20 yüzde puan daha yüksektir.

Düşük eğitsel başarıya sahip yetişkinler kategorisinin, alt orta eğitimin tamamlanması öncesinde ilköğretimi bırakan kişileri de içerdiğini belirtmek bu noktada önemlidir. Bu çok düşük başarı düzeyi Avrupa Birliği'ndeki yetişkinlerin yaklaşık %8'ini kapsar; bu yüzde de yaklaşık 23 milyon kişiye karşılık gelmektedir.

Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Avusturya, Polonya, Slovenya, Slovakya, Birleşik Krallık ve İzlanda'da alt orta düzey eğitime sahip olmayan yetişkin nüfusun oranı %2'yi aşmamaktadır. Bulgaristan, Almanya, Romanya ve İsveç'te %3-%5 arası nispeten az bir oran mevcuttur. Yunanistan, İspanya, Malta, Portekiz ve Türkiye spektrumun diğer ucunda bulunan ülkelerdir. Bu ülkelerin ilk üçünde alt orta eğitimi tamamlamamış yetişkinler, yetişkin nüfusun %20 ila %25'i arasında bir orana karşılık gelirken Portekiz'de 25-64 yaş arasındaki nüfusun %50'sinin üstündeki bir kısma, Türkiye'de de yaklaşık %62'sine tekabül etmektedir.

Şekil 1.2: Avrupa'da eğitsel başarısı alt orta seviyenin altında olan yetişkin nüfusu (ISCED 3), 25-64 yaş (%), 2009

EU-27		BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
8.4		12.7	4.0	0.2	0.5	3.3	1.0	12.5	24.6	20.4	11.7	12.6	16.1	0.7	1.1	8.9
HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		IS	LI	NO	TR
1.5	23.6	7.2	1.1	0.5	50.8	4.9	1.8	0.7	8.3	4.9	0.3		1.7	:	:	62.3

Kaynak: Eurostat, AB İş Gücü Araştırması (Ekim 2010 verileri)

1.2. Hayat Boyu Öğrenmede Yetişkin Katılımı

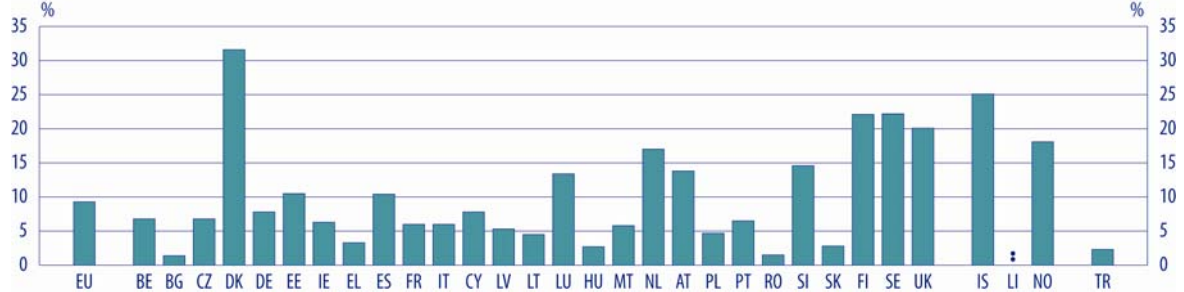
Avrupa seviyesinde, üç araştırma eğitim ve öğretime olan yetişkin katılımının değerlendirilmesini sağlayan verileri tedarik etmektedir: AB İş Gücü Araştırması (EU LFS), Yetişkin Eğitimi Araştırması (AES) ve Sürekli Mesleki Eğitim Araştırması (Continuing Vocational Training Survey-CVTS). Son araştırma özellikle mesleki eğitim ve öğretime odaklansa da, ilk ikisi yetişkinlerin hayat boyu öğrenmeye katılımları üzerine daha genel veriler sağlamaktadır.

Avrupa İş Gücü Araştırması, hayat boyu öğrenmeye yetişkin katılımının Avrupa standart göstergesi için bir veri kaynağıdır. Bu standart 2020'ye kadar buna ulaşılması kaydıyla %15 olarak belirlenmiştir⁽¹⁾. Araştırmanın sonuçlarına göre, 2009'da araştırmanın öncesindeki dört hafta boyunca Avrupa yetişkin nüfusunun hemen hemen %10'u örgün veya örgün olmayan eğitim öğretime katılmıştır. Ülkeler bazındaki durum, Kuzey ülkelerinin, Hollanda ve Birleşik Krallık'ın 2020 için belirlenen Avrupa hedefine hâlihazırda erişirken, Avusturya ve Slovenya'nın da hedefe yakın olduğunu göstermektedir. Buna karşılık, yetişkinlerin eğitim öğretime katılımı Bulgaristan ve Romanya (bu ülkelerde yetişkinlerin %2'sinden azı eğitim öğretime katılmaktadır) ile Yunanistan, Macaristan,

(1) Avrupa Birliği Konseyi, 2009. Eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliği için stratejik bir çerçeve üzerine konsey kararları (ET 2020), OJ C 119/2, 28.5.2009.

Slovakya ve Türkiye’de (bu ülkelerde seviye %4’ün altındadır) AB standardının epey gerisinde kalmıştır.

Şekil 1.3: Araştırma öncesindeki dört haftada yetişkinlerin eğitim öğretime katılımı (EU LFS), 25-64 yaş (%), 2009

EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
9.3	6.8	1.4	6.8	31.6	7.8	10.5	6.3	3.3	10.4	6.0	6.0	7.8	5.3	4.5	13.4
HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
2.7	5.8	17.0	13.8	4.7	6.5	1.5	14.6	2.8	22.1	22.2	20.1	25.1	:	18.1	2.3

Kaynak: Eurostat, AB İş Gücü Araştırması (Ocak 2011 verileri)

Açıklayıcı not:

Bu gösterge örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı içermektedir.

Yetişkin eğitim araştırması, ilk kez 2011-2012’de tüm Avrupa’da eğitim ve hayat boyu öğrenme üzerine yapılacak olan AB istatistiklerinin yeni bir bileşenidir. Bununla birlikte, AES’nin pilot uygulaması gönüllülük esasına dayalı olarak AB’deki 29 ülkenin, EFTA’nın ve aday ülkelerin katılımıyla 2005 ile 2008 arasında yapıldı⁽²⁾. AB İş Gücü Araştırması’nın aksine, Yetişkin eğitim araştırması özellikle yetişkinlerin eğitim öğretime katılımını değerlendirmek için tasarlanmıştır. Bu araştırma aynı zamanda yetişkinlerin yer aldığı öğrenme etkinlikleri ve programları hakkında daha detaylı bilgi sağlamaktadır.

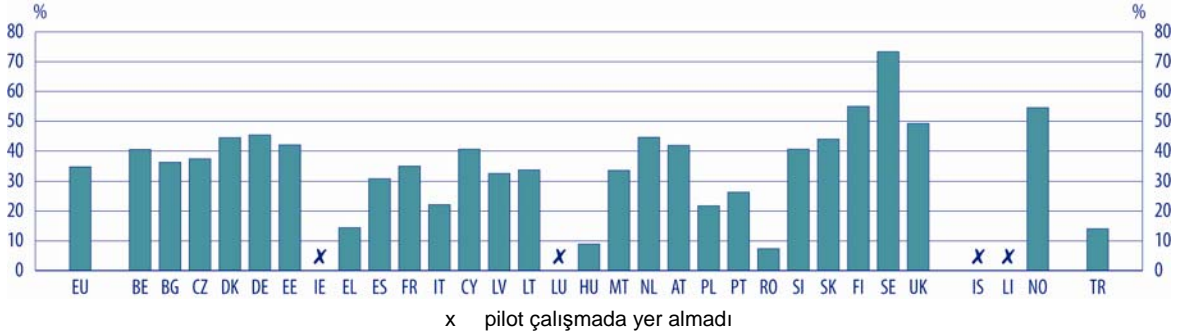
AB İş Gücü Araştırması’nın sonuçları ile Yetişkin eğitim araştırması’nın sonuçları karşılaştırıldığında ilk bakışta aradaki farklar şaşırtıcı görünebilir. İş Gücü Araştırması’na göre yetişkinlerin %10’dan az bir kısmı hayat boyu öğrenmeye katılırken, Yetişkin eğitim araştırması’nın sonuçları Avrupa yetişkin nüfusunun yaklaşık %35’inin örgün ya da örgün olmayan eğitim ve öğretimde yer aldığını göstermektedir.

Buna rağmen, iki araştırmanın sonuçları arasındaki bu önemli fark, kısmen AES’nin referans aralığının on iki ay iken EU LFS’nin referans aralığının araştırmanın öncesindeki yalnız dört haftalık süreyi kapsamaması ile ilgilidir. Bu EU LFS’nin öncesindeki dört hafta süresince eğitime katılmayan (bu yüzden de ‘öğrenci olmayanlar’ olarak addedilen) yetişkinlerin eğitim öğretime daha uzun bir süre içerisinde (örn. 12 ay) katılabilecekleri anlamına gelmektedir. Rosenblatt’ın (2009) belirttiği gibi, örgün olmayan öğrenme etkinlikleri daha çok kısa süreli olmalarıyla ve zamana yayılmalarıyla ayırt edilebildikleri için referans aralığının uzunluğu özellikle yetişkinlerin örgün olmayan eğitim öğretime katılımını belirlemede önemli rol oynamaktadır.

⁽²⁾ Katılan ülkeler: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Letonya, Litvanya, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye ve Birleşik Krallık.

AES'nin sonuçlarına göre yetişkinlerin eğitim öğretime katılım oranının en çok olduğu ülkeler İsveç (%73), Finlandiya (%55), Norveç (%55) ve Birleşik Krallık (%49) olarak belirlenmiştir. Bu ülkeler aynı zamanda AB İş Gücü Araştırması'nda da yüksek katılım oranları göstermişlerdir. Buna karşılık, Yetişkin eğitim araştırması Romanya (%7), Macaristan (%9), Türkiye (%14) ve Yunanistan'da (%15) nispeten düşük yetişkin katılımı olduğunu ortaya çıkarmıştır; bu sonuçlar EU LFS'deki sonuçlarla da benzerlik göstermektedir.

Şekil 1.4: Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin eğitim öğretime katılımı (AES), 25-64 yaş (%), 2007

EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT
34.9	40.5	36.4	37.6	44.5	45.4	42.1	14.5	30.9	35.1	22.2	40.6	32.7	33.9
HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	NO	TR
9.0	33.7	44.6	41.9	21.8	26.4	7.4	40.6	44.0	55.0	73.4	49.3	54.6	14.1

Kaynak: Eurostat, Yetişkin Eğitimi Araştırması (Ocak 2011 verileri)

Açıklayıcı not:

Bu gösterge örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı içermektedir.

Çoğu ülkede her iki araştırmada (AB İAG ve AES) genel katılım kalıplarının epey benzer olmasına rağmen, bazı durumlarda sonuçlar bir hayli farklı çıkmıştır. Sonuçlardaki uyumsuzluk en çok Bulgaristan ve Slovakya'da görülmüştür; AB İş Gücü Araştırması'na göre bu ülkelerde yetişkinlerin eğitim öğretime katılımı çok düşük düzeylerde kalırken, Yetişkin eğitim araştırması'na göre katılım AB ortalaması üzerindedir. EU LFS ve AES'nin sonuçları arasındaki bu farklılıklar henüz tam olarak netleştirilmemiştir.

1.3. Örgün Eğitim ve Öğretime Yetişkin Katılımı

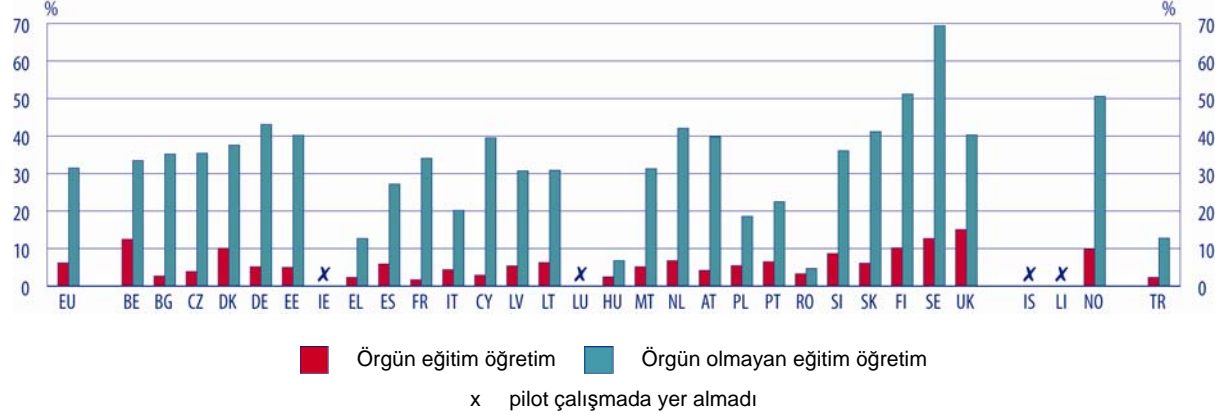
İş Gücü Araştırması ve Yetişkin eğitim araştırması'nın sonuçları, örgün eğitim öğretime (okul sisteminde, üniversitelerde veya diğer örgün eğitim öğretim kurumlarında verilen eğitim; ayrıntılar için bkz. 2. Bölüm) katılan yetişkinlerin oranının, örgün olmayan öğrenme etkinliklerine (örgün eğitimin yukarıdaki tanımıyla tam olarak örtüşmeyen organize ve sürdürülen eğitsel etkinlikler; ayrıntılar için bkz. 2. Bölüm) katılanlarınkinden çok daha düşük olduğunu göstermektedir.

Yetişkin eğitim araştırması'ndan elde edilen verilere göre, AB'de yetişkinlerin örgün eğitim veya öğretime ortalama katılım oranı %6'dır.

Ayrı ayrı Avrupa ülkelerinin durumu ise Bulgaristan, Yunanistan, Fransa, Kıbrıs, Macaristan ve Türkiye gibi ülkelerdeki %3'ten az oran ile Belçika, Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Birleşik Krallık'taki %10'dan fazla olan oran arasında değişmektedir. Birleşik Krallık'taki yaklaşık %15'lik katılım oranı Avrupa'daki en yüksek ülke skorunu yansıtmaktadır.

Yetersiz nitelikteki yetişkin nüfusun oranının nispeten yüksek olduğu ülkelerde (ayrıntılar için bkz. Kısım 1.1), yetişkinlerin örgün eğitime veya öğretime katılım oranları şöyledir: Portekiz'de %7, İspanya'da %6, Malta'da %5, İtalya'da %4, Yunanistan ve Türkiye'de %2.

Şekil 1.5: Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı (AES), 25-64 yaş (%), 2007

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT
Örgün eğitim öğretim	6.2	12.5	2.7	3.9	10.1	5.2	5.0	2.3	5.9	1.7	4.4	2.9	5.4	6.3
Örgün olmayan eğitim öğretim	31.5	33.5	35.2	35.4	37.6	43.1	40.2	12.7	27.2	34.1	20.2	39.5	30.7	30.9
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	NO	TR
Örgün eğitim öğretim	2.5	5.2	6.8	4.2	5.5	6.5	3.3	8.7	6.1	10.2	12.7	15.1	9.9	2.3
Örgün olmayan eğitim öğretim	6.8	31.3	42.1	39.8	18.6	22.5	4.7	36.1	41.2	51.2	69.4	40.3	50.6	12.8

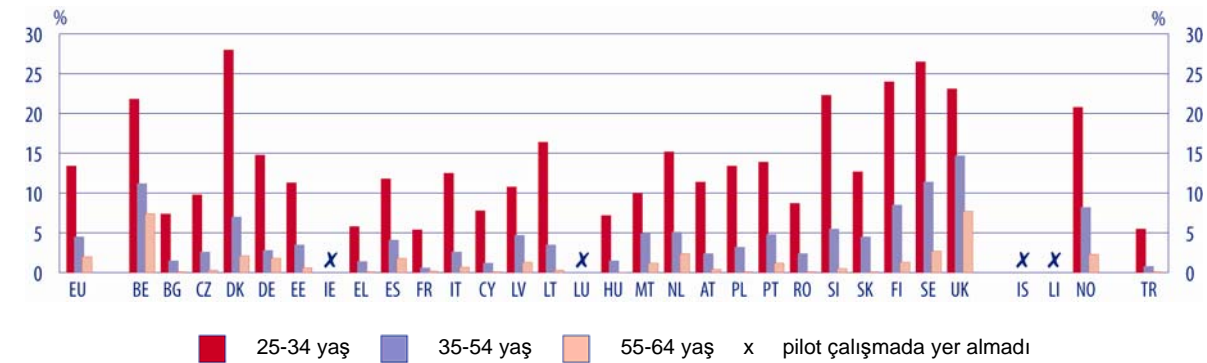
Kaynak: Eurostat, Yetişkin Eğitimi Araştırması (Ocak 2011 verileri)

Ülkelerin çoğunda örgün olmayan eğitim öğretime katılım örgün öğrenme etkinliklerinde olduğundan en az beş katı kadar fazlayken, bu farkın daha az belirgin olduğu ülkelerin bulunması da ilginç bir durumdur. Bunun en çok görüldüğü ülkeler ise Belçika, Macaristan, Romanya ve Birleşik Krallık'tır.

Örgün eğitim öğretime yetişkin katılımının yaş yapısı, genç yetişkinlerin örgün programlara katılmasının nüfusun daha yaşlı kesimlerine göre daha muhtemel olduğunu göstermektedir. Ortalama olarak, AB genelinde 25-34 yaşları arasındakilerin %13'ü örgün eğitimde yer alırken, 35-54 ve 55-64 yaş gruplarındakilerde bu oran sırasıyla sadece %5 ve %2 olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte, durum ülkeler bazında incelendiğinde, katılım oranlarında farklı yaş grupları arasında önemli ülke farklılıkları gözlemlenebilir. Örneğin Finlandiya'da, 25-34 yaş grubunda katılım oranı nispeten yüksek (%24) durumdayken, 35-54 ve 55-64 yaş gruplarındaki katılım oranı sırasıyla sadece %9 ve %1'dir. Birleşik Krallık ve Belçika gibi ülkelerde durum çok az farklılık göstermektedir. Birleşik Krallık'ta 25-34 yaş grubu için katılım oranı %23'tür, fakat 35-54 ve 55-64 yaş grupları için oran nispeten yüksektir: sırasıyla %15 ve %8. Belçika (her yaş grubu için sırasıyla %22, %11 ve %7) için de benzer bir durum söz konusudur. Rosenblatt'ın (2009) da ortaya koyduğu gibi yaş grubu analizi, örgün eğitimin çocukluk ve genç yetişkinlikle sınırlandırıldığı ülkeleri ve hayat boyu öğrenme seçeneği olarak görüldüğü ülkeleri belirlemenin bir aracı olarak görülebilir.

Şekil 1.6: Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı (AES), yaş gruplarına göre, 25-64 yaş (%), 2007

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT
■ 25-34 yaş	13.4	21.8	7.4	9.8	28.0	14.8	11.3	5.8	11.8	5.4	12.5	7.8	10.8	16.4
■ 35-54 yaş	4.5	11.2	1.5	2.6	7.0	2.8	3.5	1.4	4.1	0.6	2.6	1.2	4.7	3.5
■ 55-64 yaş	2.0	7.4	0.1	0.3	2.1	1.8	0.6	0.1	1.8	0.2	0.7	0.1	1.3	0.3

	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	NO	TR
■ 25-34 yaş	7.2	10.0	15.2	11.4	13.4	13.9	8.7	22.3	12.7	24.0	26.5	23.1	20.8	5.5
■ 35-54 yaş	1.5	4.9	5.1	2.4	3.2	4.8	2.4	5.5	4.5	8.5	11.4	14.7	8.2	0.8
■ 55-64 yaş	0.0	1.2	2.4	0.4	0.1	1.2	0.1	0.5	0.1	1.3	2.7	7.7	2.3	0.1

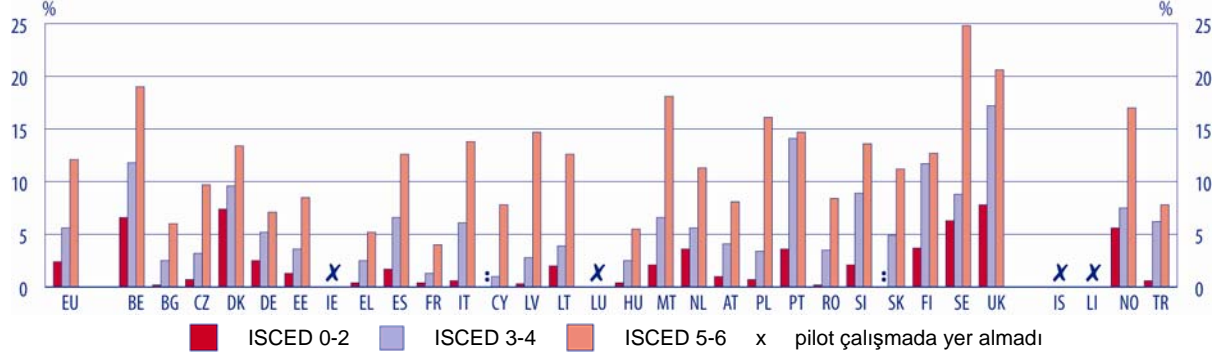
Kaynak: Eurostat, Yetişkin Eğitimi Araştırması (Ocak 2011 verileri)

Genç yetişkinlerin (25-34 yaş) örgün eğitime katılım oranının daha fazla olduğu bazı ülkelerde, ortaya çıkan sayılar ilk eğitim ve öğretimin ⁽³⁾ bu ülkelerde diğer ülkelerden daha uzun olmasından dolayı değişikliğe uğramış olabilir. Bu sebeple, araştırmalarda örgün eğitime katılan genç yetişkinler gerçekte, örgün eğitim ve öğretim sistemine tekrar katılıp geri dönen yetişkinler değil de, yüksek öğretimde başlangıç aşamasındaki çalışmalarını henüz tamamlamamış olan öğrenciler olabilirler. Bu durum, yüksek öğretimin birinci aşamasına başlama yaşının genellikle 20 üstünde olduğu ülkeler (örn. Danimarka, Litvanya, Finlandiya ve İsveç (Eurydice, 2010)) ile yüksek eğitime katılımın 22 yaşında (Finlandiya, İsveç, İzlanda ve Norveç (Eurydice 2007a)) veya 24 yaşında (Danimarka ve Lihtenştayn (Eurydice, 2007a)) en üst sınıra çıktığı ülkeler için geçerli olabilir. Fakat Yetişkin eğitim araştırması başlangıç seviyesindeki örgün eğitimini tamamlama aşamasında olan genç yetişkinlerle örgün eğitim sistemine dışarıda geçen bir süre sonrasında dönenler arasında bir ayrıma gitmemiştir.

Örgün eğitime olan yetişkin katılımına dair olan verilere başarılan en üstü seviyedeki eğitim açısından bakıldığında, tüm Avrupa ülkelerinde daha alt düzeyde eğitsel başarısı olanların (en fazla alt orta eğitimi tamamlamış olanların) en az katılım oranı olduğu görülebilir. Ortalama olarak, AB'de yetersiz niteliklere sahip yetişkinlerin sadece %2'sine yakın bir kısmı örgün eğitim öğretime katılırken, orta üst eğitimi tamamlamış olanların katılım oranı %6, yüksek eğitimi tamamlayanların ise %12'dir.

⁽³⁾ İlk eğitim ve öğretim 'Genellikle iş hayatına atılmadan önce, ilk eğitim sisteminde yürütülen genel veya mesleki eğitim ve öğretim' olarak tanımlanmıştır (Cedefop, 2008).

Şekil 1.7: Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı (AES), başarılı en yüksek eğitim seviyesine göre, 25-64 yaş (%), 2007

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT
■	2.4	6.6	0.2	0.7	7.4	2.5	1.3	0.4	1.7	0.4	0.6	:	0.3	2.0
■	5.6	11.8	2.5	3.2	9.6	5.2	3.6	2.5	6.6	1.3	6.1	1.0	2.8	3.9
■	12.1	19.0	6.0	9.7	13.4	7.1	8.5	5.2	12.6	4.0	13.8	7.8	14.7	12.6
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	NO	TR
■	0.4	2.1	3.6	1.0	0.7	3.6	0.2	2.1	:	3.7	6.3	7.8	5.6	0.6
■	2.5	6.6	5.6	4.1	3.4	14.1	3.5	8.9	4.9	11.7	8.8	17.2	7.5	6.2
■	5.5	18.1	11.3	8.1	16.1	14.7	8.4	13.6	11.2	12.7	24.8	20.6	17.0	7.8

Kaynak: Eurostat, Yetişkin Eğitimi Araştırması (Ocak 2011 verileri)

Ülkeler bazında yapılan analiz kimi Avrupa ülkelerinde yetersiz nitelikteki yetişkinlerin örgün eğitime katılımının AB ortalaması üzerinde olduğunu açıkça göstermektedir. Örneğin, bu oran Norveç'te yaklaşık %6, Belçika, Danimarka, İsveç ve Birleşik Krallık'ta %6 ile %8 arasındadır. Bu yüzden, yukarıda bahsi geçen ülkeler, yetersiz nitelikteki yetişkin nüfusu örgün eğitim öğretim programlarına çekmede daha başarılıdır. Danimarka üç başarı düzeyinde en dengeli dağılımdaki katılım oranlarına sahiptir.

Yetişkin Eğitimi Araştırması yetişkinlerin katıldığı öğrenme etkinliklerinin özellikleri ile ilgili olarak da ilginç bilgiler ortaya koymaktadır. Bu özelliklerden biri, eğitim öğretime katılanlar tarafından belirtilen öğretim saatleridir. Mevcut veriye göre örgün programlar ortalama olarak örgün olmayan öğrenme etkinliklerinden çok daha uzundur: Örgün eğitimde katılımcı başına düşen ortalama öğretim saati 383 saat iken, örgün olmayan eğitim öğretimde bu süre sadece 71 saattir.

Bununla birlikte, ülkeler bazında oldukça önemli farklılıklar görülebilir. Örgün eğitim öğretimde öğretim saatleri büyük bir farkla en fazla Almanya'dadır (905 saat). Öğretim saatleri Bulgaristan (609 saat), Letonya (572 saat), Portekiz (543 saat), Avusturya (532 saat) veya İsveç'te (515 saat) de AB ortalamasının epey üzerindedir. Aynı zamanda Birleşik Krallık'ta örgün öğrenme etkinlikleri nispeten kısa bir süre almaktadır: ortalama 121 saat. Bu Birleşik Krallık'taki örgün öğrenme etkinliklerinin ortalama süresinin, örgün olmayan etkinliklerin ortalama 111 ila 121 saat sürdüğü Danimarka, Belçika, İspanya veya Macaristan'daki örgün olmayan etkinliklerinin ortalama süresi ile hemen hemen aynı olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum, bu raporun ikinci bölümünde (Kısım 2.2) incelenecek olan kavramsal farklılıklara bağlanabilir.

Son olarak, Yetişkin Eğitim Araştırması'nın örgün eğitim öğretime katılan yetişkin öğrenciler tarafından harcanan para ile ilgili detayları ortaya koyduğunu da belirtmek gerekir. Harcamalar, katılım ve kayıt ücretlerinin yanı sıra çalışma materyallerini de içermektedir. Mevcut verilere göre, tüm Avrupa

ülkelerinde örgün yetişkin eğitimi örgün olmayan öğrenme etkinliklerinden daha yüksek şahsi finansal yatırımı gerektirmektedir: Örgün eğitime katılanlar ortalama 603 avro harcarken, örgün olmayan eğitim öğretim için yapılan ortalama şahsi yatırım sadece 145 avro olarak belirtilmiştir.

Örgün eğitim öğretimdeki katılımcı başına düşen ortalama masraf ülkeden ülkeye değişmektedir. Belçika, Çek Cumhuriyeti, Letonya, Hollanda, Romanya, Finlandiya, İsveç ve Türkiye'de örgün eğitime katılan yetişkinler yalnızca 400 avroya kadar bir miktar öderken, diğer birkaç Avrupa ülkesindeki öğrenciler çok daha yüksek kişisel yatırım miktarları belirtmişlerdir (bkz. Şekil 1.8).

Şekil 1.8: Araştırma öncesindeki 12 ayda

örgün eğitim öğretimdeki katılımcı başına düşen ortalama masraf (AES), başarılan en yüksek eğitim seviyesine göre, 25-64 yaş (EUR), 2007

EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT
603	226	462	368	739	1 025	565	1 308	703	:	:	3 336	397	531
HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	NO	TR
431	1 061	336	1 454	681	1 120	294	1 015	407	153	393	438	1 136	359

Kaynak: Eurostat, Yetişkin Eğitimi Araştırması (Ocak 2011 verileri)

Bununla birlikte, katılımcı başına düşen ortalama şahsi yatırımın nispeten yüksek olduğu ülkelerde bazı örgün programların kamu fonlarından karşılandığının ve/ya belli hedef gruplar için belirli bir finansal destek sağlandığının belirtilmesi gerekir. Örgün yetişkin eğitim ve öğretiminin finansmanı ile ilgili daha fazla detay bu raporun beşinci bölümünde verilecektir.

2. BÖLÜM: ÖRGÜN YETİŞKİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ KAVRAMININ TANIMLANMASI

'Örgün yetişkin eğitimi' sıklıkla, okulda veya yüksek öğretim sisteminde elde edilen diploma ve sertifikaların verilmesi ile sonlanan öğrenme etkinlikleri olarak anlaşılmaktadır. Bu öğrenme etkinliklerinin bu raporun üçüncü ve dördüncü bölümlerinin odağında olmasına rağmen 'örgün yetişkin eğitimi' teriminin daha geniş kapsamlı öğrenme etkinliklerini içerdiği göz ardı edilmemelidir. Bu bölümün amacı örgün yetişkin eğitimi kavramını çevreleyen teorik bağları ana hatlarıyla ortaya koymaktır. Bölüm, iki kısma ayrılmıştır. İlk kısım Avrupa'da eğitim ve öğretim politikaları alanında kullanılan örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenimin ana tanımlarını ortaya koymaktadır. İkinci kısım da Yetişkin eğitim araştırması (AES) çerçevesinde örgün yetişkin eğitimi kavramına odaklanmaktadır.

2.1. Örgün, Örgün Olmayan ve Yaygın Eğitimin Tanımı

Avrupa düzeyinde şu an örgün, örgün olmayan ve yaygın eğitimi kapsayan iki ana referans kaynak bulunmaktadır: Cedefop tarafından ortaya çıkarılan bir sözlüğün iki baskısı Cedefop, 2004 ve 2008) ile Eurostat tarafından oluşturulan Öğrenme Etkinliklerinin Sınıflandırılması (Classification of Learning Activities-CLA) el kitabı (Eurostat, 2006). İkinci dökümandaki tanımlar Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması'nın (International Standard Classification of Education-ISCED) (ISCED 1997) (UNESCO, 1997) sözlüğüne dayanmaktadır. Buna ek olarak, Avrupa Komisyonu'nun bir girişimi olan Sektörün ortak bir biçimde anlaşılması ve izlenmesi için yetişkin eğitiminde Avrupa terminolojisi üzerine bir çalışma (Study on European terminology in adult education for a common understanding and monitoring of the sector) (NRDC, 2010) çerçevesinde de bir sözlük bulunmaktadır: örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenimin tanımları yukarıda bahsi geçen Cedefop sözlüklerine dayanılarak yapılmıştır.

Cedefop tarafından 2008'de hazırlanan sözlük eğitim öğretim politikaları alanında Avrupa'da kullanılan 100 terimi içermektedir. Bu sözlüğe göre örgün öğrenme aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

'organize ve yapılandırılmış bir ortamda (bir eğitim öğretim kurumunda veya iş başında) gerçekleşen ve öğrenme olarak açık ve kesin olarak (amaçlar, zaman ve imkânlar bakımından) belirlenen öğrenme'. Örgün öğrenme, öğrencinin bakış açısından isteyerek yapılan bir öğrenmedir; genellikle geçerliliğin sağlanması ve belgeleme gibi sonuçlar doğurur (Cedefop 2008, s. 85).

Örgün olmayan öğrenme ise şu şekilde tanımlanmıştır:

I 'açık net bir biçimde (öğrenme hedefleri, zamanı veya desteği bakımından) öğrenme olarak tasarlanmamış planlı etkinliklerin ile bütünleştirilmiş olan öğrenme'. Örgün olmayan öğrenme öğrencinin bakış açısından isteyerek yapılan bir öğrenmedir (ibid. s. 93).

Yaygın öğrenme ise,

iş, aile veya boş vakitle ilgili olan günlük etkinliklerin sonucunda olan öğrenmedir. Hedefler, zaman veya öğrenme desteği bakımından organize veya yapılandırılmış değildir. Yaygın öğrenme, birçok durumda öğrencinin bakış açısından isteyerek olmaz (ibid. s. 133).

Eurostat el kitabı Öğrenme Etkinliklerinin Sınıflandırılması (CLA) örgün eğitimi şöyle tanımlamıştır:

'genellikle beş ila yedi yaşında başlayıp 20 veya 25 yaşına kadar devam ederek, çocuklar ve gençler için tam zamanlı eğitim anlamına gelen ve süregelen bir 'merdiven' niteliği taşıyan, okul, yüksekokul, üniversite ve diğer örgün eğitim kurumlarından oluşan sistemde sağlanan eğitim'. Bazı ülkelerde bu 'merdiven'in üst kısımları ortak

program şeklinde yarı-zamanlı çalışma ve yarı-zamanlı okul ve üniversiteye devam olarak düzenlenmiştir; bu tür programlar bu ülkelerde 'ikili sistem' olarak bilinir veya buna denk tabirlerle adlandırılırlar (Eurostat 2006, s. 13).

Örgün olmayan eğitim ise aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

'yukarıda yapılan örgün eğitim örgün eğitim tanımına hiçbir şekilde karşılık gelmeyen organize ve sürdürülebilir eğitsel aktiviteler'. Örgün olmayan eğitim bu sebeple eğitim kurumlarının hem içinde hem de dışında gerçekleşebilir ve her yaşta kişinin ihtiyacını karşılayabilir. Ülkelerin durumlarına bağlı olarak, bu tür eğitim yetişkin okuryazarlığı konusunu ele alacak eğitim programları, okuldan atılmış çocuklar için temel eğitim, hayat becerileri, iş becerileri ve genel kültür gibi alanları kapsayabilir. Örgün olmayan eğitim programları mutlak olarak 'merdiven' sistemini takip etmez ve farklı bir süresi olabilir (ibid. s. 13).

Yaygın öğrenme ise,

isteyerek yapılır, fakat daha az organize ve yapılandırılmıştır...örneğin, aile içerisinde, işyerinde ve her insanın günlük hayatında kendisi, ailesi veya sosyal odaklı olarak gerçekleşen öğrenme olayları (etkinlikleri) içerebilir (ibid. s. 13).

Ayrıca el kitabı bir ek terimi de ortaya koymaktadır: istemsiz öğrenme olarak tanımlanan rastgele öğrenme. Rastgele öğrenme istatistikî gözlemden hariç tutulmuştur; takip eden tablolar yukarıda bahsi geçen tanımların bir özetini vermektedir.

Şekil 2.1: Avrupa eğitim öğretim politikası terminolojisi sözlüğüne göre örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenme kavramları (Cedefop, 2008)

Örgün öğrenme	Örgün olmayan öğrenme	Yaygın öğrenme	
düzenlenmiş ve yapılandırılmış bir ortamda verilir öğrenme olarak açık bir şekilde tasarlanır tipik olarak geçerlik sağlama ve belgelenme ile sonuçlanır planlıdır	planlı etkinliklerin içerisine yerleştirilir, öğrenme olarak açık şekilde tasarlanmaz planlıdır	düzenlenmiş ve yapılandırılmış değildir günlük etkinliklerden çıkar çoğu durumda plansızdır	

Şekil 2.2: Öğrenme Etkinliklerinin Sınıflandırılması (CLA) el kitabına göre örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenme ile rastgele öğrenme kavramları (Eurostat, 2006)

Örgün öğrenme	Örgün olmayan öğrenme	Yaygın öğrenme	Rastgele Öğrenme
Rastgele Öğrenme kurumlarının sistemlerinde ('ikili sistem'i de içerecek şekilde) sağlanır sürekli bir eğitim 'merdiveni' oluşturur planlıdır	eğitim kurumlarının içinde ve dışında düzenlenmiş ve sürdürülen etkinlikler mutlak olarak 'merdiven' istemini t değişiklik gösterebilir planlıdır	örgün olmayan öğrenmeden daha az düzenlenmiş ve yapılandırılmıştır planlıdır	plansızdır istatistikî gözlemden çıkarılır

İki grup tanım karşılaştırıldığında, örgün, örgün olmayan ve yaygın öğretim arasında bazı kavramsal farklılıklar olduğu gözlemlenebilir.

Cedefop sözlüğüne göre (Cedefop, 2008), örgün öğrenme kavramı nispeten daha geniştir: Örgün öğrenme 'organize ve yapılandırılmış ortamda' 'açık ve net bir biçimde öğrenme için tasarlanmış' etkinlikler içerir. Bununla karşılaştırıldığında örgün olmayan öğrenme 'planlanmış etkinliklerin içerisine yerleştirilmiştir' fakat bu etkinlikler 'açık ve net biçimde öğrenme için tasarlanmamıştır'. Bu durum, kavramlar içerisinde örgün öğrenmenin sadece ulusal niteliklerle (üst ortaokul bitirme sertifikası, lisans derecesi vs.) sonuçlanan okulla ilgili veya akademik programlara değil, aynı zamanda farklı türlerdeki sertifikalarla sonlanan çeşitli kısa dönem eğitim öğretim etkinliklerine de tekabül ettiği anlamına gelir.

Classification of Learning Activities (Eurostat, 2006) el kitabındaki örgün eğitim tanımı daha kısıtlayıcıdır. Bu tanıma dayanılarak, çeşitli türlerdeki sertifikalarla ilgili olan kısa dönem eğitim öğretim kurlarının (örn. yetişkin okuryazarlık kursları) örgün olmayan eğitim başlığı altına girerken, örgün eğitimin ulusal okulla ilgili veya akademik niteliklerle sonuçlanan programlara karşılık geldiğini çıkarmak mümkündür. Bununla birlikte, yukarıda belirtilen ana tanımların haricinde Eurostat'ın örgün ve örgün olmayan eğitimin ayırt edilmesi için ek ölçütler verdiğinin de altı çizilmelidir. Bu ölçütler örgün eğitim kavramını diğer öğrenme etkinliklerine olacak şekilde genişletmektedir ve etkinlikler bu belgenin 2.2. kısmında incelenmektedir.

İki grup tanım arasındaki bir başka fark ise yaygın öğretimle ilgilidir. Cedefop sözlüğü yaygın öğretimi 'çoğu durumda öğrencinin bakış açısından isteyerek olmayan' öğrenme olarak tanımlarken, Eurostat el kitabı aynı terimi 'isteyerek, fakat [...] daha az organize ve yapılandırılmış' olarak tanımlamaktadır. İstemsiz yapılan öğrenmeye gelince, Eurostat 'rastgele öğrenme' şeklinde ek bir terim ortaya çıkarıp bu tür öğrenmeyi istatistikî gözlemin haricinde tutmaktadır.

Örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin tanımlanmasında yukarıda bahsi geçen farklılıklar oldukça önemli görünse de bu temelde her iki metnin farklı amaçlarla geliştirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Eurostat el kitabı, (hem ayrı ayrı ülkeler için, hem de ülkeler genelinde) öğrenme etkinlikleri üzerine karşılaştırılabilir istatistikler ve göstergeler derlemek ve ortaya çıkarmak için bir araç olarak tasarlanmışken, Cedefop sözlüğünün amacı Avrupa'daki mevcut eğitim öğretim politikasını anlamak için gerekli olan anahtar terimleri belirlemek ve tanımlamaktır.

Örgün, örgün olmayan ve yaygın öğretim kavramları arasındaki bazı kavramsal farklar da göz önünde bulundurularak, 2.2. kısım Yetişkin Eğitim Araştırması'nın içerisindeki örgün eğitim kavramına odaklanmaktadır.

2.2. Yetişkin Eğitimi Araştırması Çerçevesinde Örgün Eğitim

Eurostat el kitabı Öğrenme Etkinliklerinin Sınıflandırılması (*Classification of Learning Activities*) (Eurostat, 2006) Yetişkin Eğitim Araştırması için kavramsal bir temel oluşturmak için tasarlanmıştır. Örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin başlıca tanımlarının dışında (bkz. Kısım 2.1), bu el kitabı farklı öğrenme etkinliklerinin birbirinden ayırt edilmesi için kullanılan işlevsel ölçütler konusunda bazı detayları da ortaya koymaktadır.

Örgün eğitime gelince, örgün ve örgün olmayan eğitimi, temel bir ölçütün bunları birbirinden ayırdığı söylenebilir. Bu, bir etkinliğin Ulusal Nitelikler Çerçevesi'ne (NFQ) yerleştirilebilecek bir öğrenme çıktısı ile sonuçlanması için tasarlanıp tasarlanmadığıdır. Bir Ulusal Nitelikler Çerçevesi aşağıdaki gibi tanımlanabilir:

aracılığıyla tüm öğrenme başarılarının ölçülebildiği ve birbiriyle uyumlu bir biçimde ilişkilendirilebilen ve tüm eğitim öğretim ödülleri arasındaki ilişkiyi tanımlayan, bağımsız, ulusal ve uluslararası olarak kabul görmüş birim (Eurostat 2006, s. 15)

Eurostat el kitabı daha ayrıntılı olarak şöyle açıklamaktadır:

NFO, niteliklerin ve öğrenme başarılarının hiyerarşisi içinde bunların konularının yanı sıra bu nitelikleri sağlayan veya veren kuruluşları (hüküm veren kuruluşlar) öngören düzenleyici bir belge şekli alabilir. [...] Bir Ulusal Nitelikler Çerçevesi öğrenme başarılarını birbiriyle ilişkilendiren, nitelikler için genel standartlar oluşturmak amacıyla bunları geniş kitlelere ve/ya düzenleyici bir araca ileten bir mekanizma olabilir (ibid. ss. 15-16) (1).

Bu tanıma dayanarak, Yetişkin eğitim araştırması içerisindeki örgün eğitim kavramının sadece geleneksel okul veya yüksek öğretim ile sonuçlanan etkinlikleri değil, bir Ulusal Nitelikler Çerçevesi'ne yerleştirilebilecek niteliklerle/sertifikalarla sonuçlanan öğrenme etkinliklerini de kapsadığı net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, Yetişkin Eğitim Araştırması'nın özellikle yetişkinlerin örgün eğitime katılımına dair sonuçları analiz edilirken hesaba katılmalıdır.

Ulusal bir nitelikler çerçevesinin evrensel değil ulusal olarak tanımlanmış bir yapı olduğunun ve bu nedenle kapsamının ülkeler genelinde değişebileceğinin altını çizmek önemlidir. Bu bazı somut örneklerle gösterilebilir.

Örneğin, temel beceri dersleri okuryazarlığın, matematik bilgisinin ve bilişim-iletişim teknolojilerinin temel becerilerinden oluşan öğrenme etkinlikleridir ve genellikle örgün olmayan yetişkin eğitiminin tipik bir örneği olarak düşünülürler. Eurydice Ulusal Eğitim Sistemi Tanımları çeşitli temel beceri programlarının birkaç örneğini içermektedir. Temel beceri dersleri çeşitli sertifikaların verilmesiyle sonlansa da, bunlar genelde ulusal olarak tanınmış nitelikler olarak kabul edilmez. Bu yüzden, temel beceri programlarını örgün olmayan eğitimin tipik bir örneği olarak düşünmek mantıklıdır.

Bununla birlikte, bazı ülkelerde durum farklı olabilir. Örneğin, Ulusal Yetişkin Öğrenimi Araştırması'nın (NALS) (2) Birleşik Krallık'taki mülakat yönergeleri potansiyel örgün öğrenme etkinliklerinin yanı sıra 'kilit noktadaki veya temel nitelikler' ile sonuçlanan etkinlikleri de içermektedir (NatCen 2005, s. 38). Bu Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da) bu tür öğrenme etkinliklerinin Ulusal Nitelikler Çerçevesi'nce (NQF) denk sayılan ulusal olarak sertifikalandırılan nitelikler ile sonuçlandığını göstermektedir. Bu nitelikler, temel becerileri, yetişkin okuryazarlığını, matematiksel beceriyi, anahtar becerileri işlevsel becerileri ve ana becerileri içine alacak şekilde farklı başlıklara sahip olabilirler. Öğrenme Etkinliklerinin Sınıflandırılması el kitabı (Eurostat, 2006) ile uyumlu olarak Birleşik Krallık'ta okuryazarlıkta ve matematik bilgisinde temel becerileri geliştiren programlar örgün eğitim olarak sınıflanırken, benzer öğrenme etkinliklerinin diğer birçok ülkede akredite edilmiş bir nitelikle sonuçlanmaması ve bu sebeple de örgün olmayan eğitim olarak sınıflanması muhtemeldir. Buna benzer olarak, bir okuryazarlık niteliği Belçika Flaman Bölgesi'nde Flaman Nitelikler Yapısı'nın 2. Düzeyinde konumlandırılabilir.

(1) Avrupa Nitelikler Çerçevesi Önerisi'nde şart koşulduğu şekliyle Ulusal Nitelikler Çerçevesi kavramına çok benzerdir. Bir NQF 'ulusal nitelikleri alt sistemlerini bütünleştirmeyi ve koordine etmeyi ve iş gücü piyasasına ve sivil topluma istinaden şeffaflığı, erişilebilirliği, ilerlemeyi ve niteliklerin kalitesini geliştirmeyi amaçlayan, başarılı öğrenmenin belirlenmiş düzeylerinde bir grup ölçüte göre niteliklerin sınıflaması oluşturulmuş için bir araç' olarak tanımlanmaktadır (Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Parlamentosu, 2008. Hayat boyu öğrenme için Avrupa Nitelikler Çerçevesinin oluşturulmasına dair Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 23 Nisan 2008 tarihli önerisi. OJ C 111/1, 6.05.2008).

(2) Ulusal Yetişkin Öğrenimi Araştırması (NALS) 2005 anketi önceki (2001 ve 2002) NALS araştırmalarından, Avrupa Yetişkin Eğitimi Araştırması'ndan ve AB İş Gücü Araştırması'ndan bazı soruları içine almıştır. Bu anket, İngiltere ve Galler'in niteliklerine uyarlanmış olan ayrı bir bölümü ve İskoçya'ya uygun hale getirilmiş başka bir bölümü içermektedir. Metin İngiltere ve Galler'e uyarlanmış bölüme gönderme yapmaktadır.

İsveç'in AES mülakat yönergeleri de diğer ülkelerde farklı sınıflanabilecek öğrenme etkinlikleri içermektedir (Löfgren and Svenning, 2009; Rosenblatt, 2009). Örneğin, birçok ülkede diğer dilleri konuşan kişiler için olan dil kurslarının örgün olmayan eğitim olarak sınıflanması muhtemelen, bu yönergeler, potansiyel örgün eğitim etkinliklerinin yanı sıra, 'Yabancılar için İsveççe' başlıklı programlar içermektedir. Avrupa genelinde öğrenme etkinliklerinin arasındaki bir diğer farklılık noktası İsveç'te örgün eğitim olarak sınıflanan 'iş ve işçi bulma bürosu aracılığıyla iş gücü piyasasının eğitimi' başlıklı programlar olabilmektedir (Löfgren and Svenning, 2009; Rosenblatt, 2009).

Asıl sorulması gereken sorulardan biri ise bu farklılıklara nasıl bakılması gerektiğidir. Rosenblatt'a göre (2009), öğrenme etkinliklerinin sınıflamasındaki farklılıklar iki açıdan değerlendirilebilir. Bunlar, bir taraftan 'kusursuz olmayan karşılaştırılabilirliğin metodolojik bir kaynağı' olarak görülebilir. Diğer taraftan ise öğrenme etkinliklerinin sınıflamasındaki ülkeler arasında değişiklikler eğitim sistemindeki gerçek farklılıkları yansıtabilir (Rosenblatt, 2009). Diğer bir deyişle, benzer öğrenme etkinlikleri farklı bağlamlarda farklı tanıma düzeylerine tabi olabilir. Bazı ülkeler kimi öğrenme etkinliklerine, mesela bu etkinliklerin sonunda ortaya çıkan niteliklerin/sertifikaların kapsama dâhil edilmesiyle, bir Ulusal Nitelikler Çerçevesi'nde daha yüksek bir tanıma imkânı sağlayabilir. Diğer ülkeler (örn. İsveç) sadece daha çok örgün eğitim şekline sahip olabilir (Löfgren and Svenning, 2009). Yetişkin Öğrenimi Araştırması'na ilişkin ulusal mülakat yönergeleri bu anlamda çok zengin bir bilgi kaynağıdır. Ne yazık ki, bu yönergeler pek çok durumda sadece ulusal düzeyde ve dillerde mevcuttur.

Birleşik Krallık'ın Ulusal Yetişkin Öğrenimi Araştırması'nın mülakat yönergeleri üzerine daha çok düşünülmesini gerektiren örgün eğitimle ilgili başka bir öğeye sahiptir (NatCen, 2005). Potansiyel örgün öğrenme etkinlikleri listesi sadece ulusal olarak tanınan niteliklerle son bulan etkinlikleri değil, bu niteliklerle ilişkili olan farklı modülleri de içine almaktadır. Bu bağlamda, Birleşik Krallık'taki örgün eğitim öğretim programlarının diğer ülkelerdeki örgün programlarla karşılaştırıldığında nispeten kısa bir süre ile öne çıktığını hatırlamak gerekmektedir (daha fazla ayrıntı için bkz. Kısım 1.3). Bu kısmen programların modüler yapısıyla açıklanabilir. Diğer bir deyişle, iyi geliştirilmiş modüler bir yapının olduğu ülkelerde (farklı modüllerin uzun bir dönem içerisinde toparlanabilecek ayrı sertifikalarla ilişkilendirildiği yerlerde) örgün öğrenme etkinliklerinin ortalama olarak modüler yapının henüz tam olarak uygulanmadığı ülkelere göre daha kısa bir süreye sahip olacağı varsayılabilir.

Bu bölümde gösterildiği gibi, yetişkin örgün eğitimi karmaşık bir kavramdır ve ülkeler eğitsel etkinlikleri sınıflama biçimlerinde (örgün veya örgün olmayan) bir ölçüde farklılık gösterebilirler. Bu, öğrenme etkinliklerinin yanlış sınıflanmasıyla mutlak olarak ilgili değildir, daha çok eğitim sistemleri arasındaki gerçek farkları yansıtıyor olabilir. Buna rağmen, örgün yetişkin eğitimi tüm ülkelerde ortak olarak 'örgün' sayılan bir dizi öğrenme etkinliği içermektedir. Bu etkinlikler okulda veya akademik sistemde elde edilebileceklereden denk olan niteliklerle/sertifikalarla son bulan eğitim ve öğretim programlarını kapsamaktadır. Bu durumda, bu konular söz konusu belgenin üçüncü ve dördüncü bölümlerinin ana odak noktası haline almaktadır.

3. BÖLÜM: YETİŞKİN ÖĞRENCİLER VE ÜST ORTA SEVİYEYE KADAR OLAN NİTELİKLER

Bugünün Avrupası'nda üst orta eğitim iş gücü piyasasına ve sürekli istihdam edilebilirliğe başarılı bir girişin minimum gerekliliği olarak görülmektedir. Eurostat verileri en az üst orta eğitimi tamamlayanların sadece alt orta eğitimi olanlardan önemli ölçüde daha yüksek bir istihdam oranına sahip olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, orta üst eğitim gerektiren işler daha düşük nitelik seviyesi belirten işlere kıyasla genellikle daha yüksek ücretlerle, daha iyi çalışma şartlarıyla ve kişisel gelişimin devamı için sağladığı daha çok fırsatla ilişkilendirilmektedir.

Avrupa Birliği'nin amaçlarından biri genç insanları en azından üst orta seviye eğitimin sonuna kadar eğitim öğretimin içerisinde tutmaktır. Bu hedef 12 Mayıs 2009 tarihli eğitim öğretimde Avrupa işbirliği için stratejik çerçeve belirlemeye dair Konsey kararlarıyla-'ET 2020' (1), da vurgulanmıştır. Bu kararlar, eğitim öğretimi erkenden bırakma ilgili bilhassa bir standartlaşmayı içermektedir: 2020'ye kadar sadece alt orta veya daha alt düzeyde eğitimi olan ve artık eğitim öğretimin içerisinde olmayan 18-24 yaşları arasındaki nüfusun payı, %10'a düşürülmelidir. Avrupa politikalarının özel olarak gençlere ve genç yetişkinlere odaklanmasının sebebi yetersiz niteliklere sahip gençlerin en yüksek uzun süreli işsizlik veya istikrarsız istihdam riskine sahip olmalarıdır. Bu durumun sosyal dışlanma gibi ek sonuçları da olabilmektedir.

Genç insanlar orta üst başarısıyla ilgili politika müdahalelerinin ana hedefini simgelerken, üst orta eğitimin tamamlanması, bireylerin ekonomik ve sosyal bütünleşmesine hayatın herhangi bir aşamasında önemli oranda katkıda bulunabilir.

Bu bölüm olgun öğrenciler için, müstakbel bir öğrencinin ilerlemesi bakımından örgün eğitimde elde edilen niteliklere denk sayılabilecek ve öğrenciyi üst orta seviyeye kadar getirebilecek programlara odaklanmaktadır. Bölüm ikiye ayrılmıştır. İlk kısım bu 'ikinci şans' programlarının nasıl organize edildiğini incelerken, ikinci kısım da bu programların olgun öğrencilerin ihtiyaçlarına göre nasıl adapte edildiğine odaklanmaktadır.

3.1. Örgütsel Kalıplar ve Ana Hizmet Modelleri

İstisnasız Avrupa'daki her ülke ilköğretimi alt veya üst orta nitelikleri olmadan terk eden kişilere eğitim seviyelerini yükseltmeleri için hayatlarının ilerideki bir aşamasında bazı fırsatlar vermektedir. Bununla birlikte, Avrupa genelinde bu 'ikinci şans' programları farklı örgütsel kalıplar taşımaktadır.

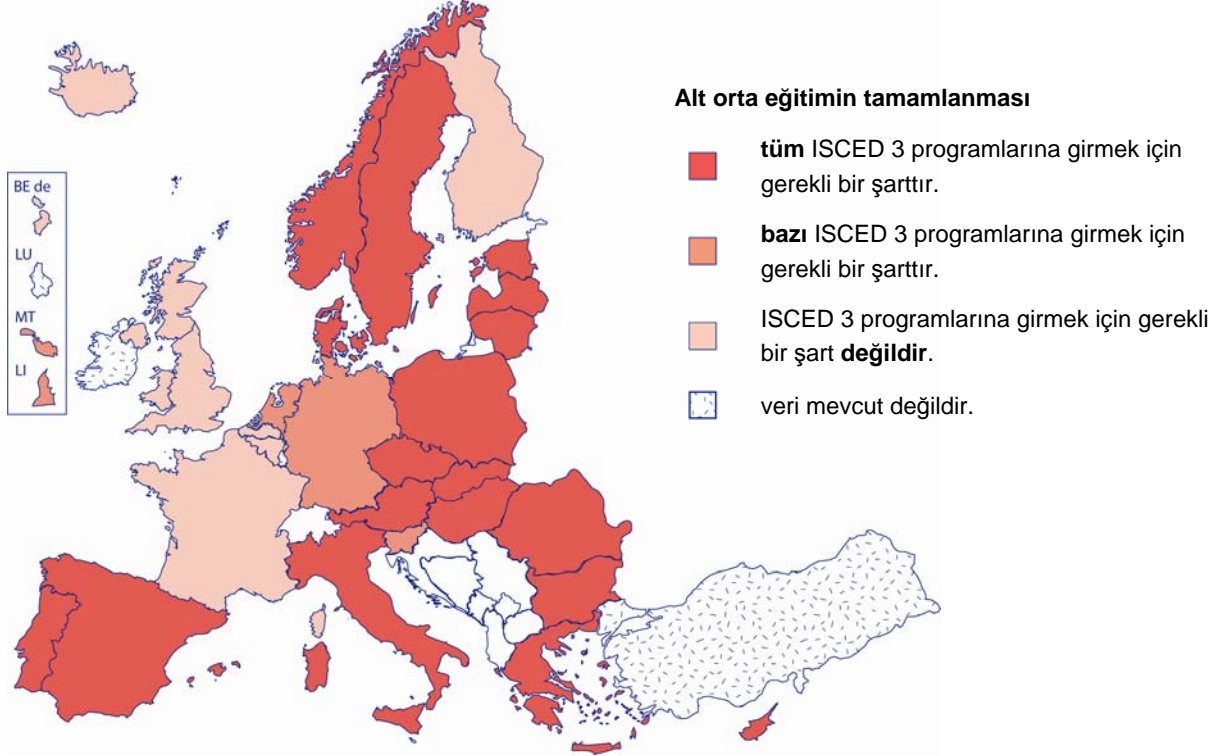
3.1.1. Alt Orta Seviyeye kadar olan Programlar

Şu an, tüm AB ülkelerinde ilk ve alt orta eğitim düzeyleri eğitimin zorunlu aşamalarını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Avrupa'daki yaklaşık 23 milyon yetişkin okulu alt orta eğitimi tamamlamadan terk etmiştir (daha fazla detay için bkz. Birinci Bölüm, Şekil 1.2). Bunun için çeşitli sebepler bulunmaktadır; bu sebeplerin içerisinde siyasal gelişmeler ve göç hareketleri de bulunmaktadır. Bazı ülkelerde alt orta eğitim tamamlanmaması, temelde Orta ve Doğu Avrupa'daki Roman nüfusu gibi ulaşılması zor nüfus gruplarını etkilemektedir.

(1) Avrupa Birliği Konseyi, 2009. Eğitim ve öğretimde Avrupa işbirliği için stratejik bir çerçeve üzerine konsey kararları (ET 2020), OJ C 119/2, 28.5.2009.

Avrupa ülkelerinin çoğunda alt orta eğitimin veya tam zamanlı zorunlu eğitimin tamamlandığını bir sertifika göstermektedir⁽²⁾. Bu sertifikanın iş gücü piyasasına başarılı bir giriş için genellikle yeterli bulunmamasına karşın, bu sertifika birçok ülkede daha ileri örgün çalışmalara ilerlemek için şarttır. Bu çoğu zaman sadece genç insanlar için değil, yetişkin öğrenciler için de geçerlidir. Başka bir deyişle, alt orta eğitimi tamamlamamış olanlar genellikle üst orta seviyede olacak şekilde ileri düzeye ilerleyemez. Bu durum, Şekil 3.1'de gösterildiği üzere, yaklaşık 20 ülkede görülebilmektedir.

Şekil 3.1: Üst orta eğitime giriş şartı olarak (ISCED 3) yetişkinlerce alt orta eğitimin tamamlanması (ISCED 2), 2009/10

Kaynak: Eurydice.

Ek notlar

Belçika (BE fr): Alt orta eğitim (ISCED 2) sonunda bir sertifika yoktur. ISCED 3. seviye çerçevesinde birbirlerini tamamlayan iki örgün eğitimde verilen sertifika vardır: nitelik sertifikası (CQ) ve ikinci aşama orta eğitim sertifikası (CESS). CESS programına girmek isteyen yetişkinlerin CQ'ya sahip olmalarına gerek yoktur..

Birleşik Krallık (ENG/WLS/NIR): Alt orta eğitim (ISCED 2) sonunda bir sertifika yoktur. ISCED 3. seviye çerçevesinde Ulusal Nitelikler Çerçevesi (NQF) çerçevesinde farklı seviyelerde örgün eğitimde verilen iki genel nitelik bulunmaktadır. GCSEler 16 yaşın sonunda zorunlu eğitimin sonunda alınır, (belli bir eşiğin üstünde bir notla geçildiyse) NQF'nin 2. Düzeyinde bulunur. Genellikle 18 yaşında alınan A Düzeyi ise 3. Düzey'dedir. A Düzeyi nitelikleriyle sonuçlanan bir programa girmek isteyen yetişkinlerin seçilen programa girmeleri için gerekli bilgi ve becerilere sahip olduklarını gösterebilmeleri durumunda GCSElerinin olması gerekmez.

Norveç: Yasa üst orta eğitimin alt orta eğitimi veya dengini tamamlamış olanlara açık olduğunu belirtmektedir. Önceki öğrenimin geçerliliğinin sağlanması genellikle örgün sertifikaları olmayan öğrenciler için yapılmaktadır.

Açıklayıcı not

Tek yapılı eğitim sistemi olan ülkeler (örn. Bulgaristan, Çek Cumhuriyet, Danimarka, Estonya, Letonya, Macaristan, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç, İzlanda, Norveç ve Türkiye) alt orta eğitimi tanımlamak için farklı ifadeler (örn. 'temel eğitimin son yılları', 'zorunlu eğitim son yılları') kullanabilirler.

⁽²⁾ Bazı ülkelerde alt orta eğitimin sonunun (ISCED 2) tam zamanlı zorunlu eğitimin sonuna denk gelmediğini belirtmek gerekmektedir. Bazı ülkelerde zorunlu eğitim alt orta düzeyin bitiminden sadece bir ya da iki yıl sonra bitmektedir (ISCED 2). Macaristan ve Portekiz'de zorunlu tam zamanlı eğitim, genellikle üst orta eğitimin bitişine denk gelen 18 yaşında bitmektedir. Hollanda'da öğrenciler temel bir nitelik elde edene veya 18 yaşına gelene kadar okulda kalmak zorundadır.

Örneğin, Avusturya'da alt orta eğitimin başarılı bir biçimde tamamlanması (ISCED 2) orta seviye teknik veya mesleki yüksekokula veya akademik orta üst okula gitmek isteyenler için bir ön şarttır. Ayrıca bir alt orta okul bitirme sertifikası olmadan herhangi bir çıraklık eğitim merkezi bulma şansı da nispeten düşüktür. Aynı şekilde Polonya'da zorunlu okul bitirme sertifikası olmadan daha ileri örgün aşamaları okumak neredeyse imkânsızdır. Hollanda ve Slovenya'da alt orta eğitimi tamamlamamış olan yetişkinler sadece kısa mesleki orta üst programlara girebilir, ancak daha uzun üst orta genel veya mesleki eğitim ve/ya öğretime kabul alamazlar.

Alt orta eğitimin tamamlanmasının üst orta aşamalara ve niteliklere ilerlemenin gerekli bir şartı olmadığı ülkeler de vardır. Bu ülkelerin bazılarında alt orta eğitim (ISCED 2) herhangi bir sertifikayla sonlanmamaktadır (örn. Belçika ve Birleşik Krallık). Diğer ülkelerde, alt orta eğitimin tamamlanmasını ilişkilendirilen sertifikaya orta üst programlara girmede ihtiyaç duyulmamaktadır. Örneğin Fransa'da, alt üst düzeyin sonunda girilen ulusal sınav (brevet) üst orta eğitim öğretime girişin bir şartı değildir. İzlanda'da orta üst eğitim 16 yaşına girmiş tüm adaylara açıktır ve daha fazla nitelik şartı yoktur. Finlandiya'da orta üst eğitim veren kurumlar öğrencilerin %30'una kadarını esnek öğrenci seçme sistemi ile, yani kurumlar tarafından belirlenen geçerli ölçütlere dayanarak seçebilirler. Fakat metnin ilerleyen kısımlarından da gösterildiği gibi, Finlandiya yetişkinler için alt orta müfredatını kapsayan örgün programlar sağlamakta ve sunmaktadır.

Bazı ülkelerde alt orta eğitimi olmayan olgun öğrenciler, bir ila üç yıl süren bir eğitim programını başarılı bir şekilde tamamlamalarının ardından alt orta okulu bitirme sertifikası (veya daha ileri örgün aşamalara girişi sağlayan benzer bir nitelik veya sertifika) elde edebilir. Böyle programlar Çek Cumhuriyeti, Almanya, Yunanistan, İtalya, Letonya, Macaristan, Polonya, Romanya ve Slovakya gibi ülkelerde bulunmaktadır. Bazı durumlarda bu programlar mesleki bir bileşen de içermektedir (örn. Letonya, Macaristan ve Slovakya'da).

Kuzey ülkelerinde (Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Norveç), olgun öğrenciler temel eğitimin tamamlanmasıyla sonuçlanacak ayrı konuları veya bir grup konuyu çalışmayı tercih edebilir (ISCED 1 ve 2'ye istinaden).

Danimarka'da genel yetişkin eğitimi (AVU) *Folkeskole*'nin (tek yapılı zorunlu okul) bitirme sınavlarına tekabül eden bir sınavla tamamlanan derslerden oluşmaktadır. 5 konuda genel bir sınavı bir sertifikayla tamamlamak da mümkündür; bu konular Danimarka dili, matematik, İngilizce, doğa bilimleri ve Fransızca/Almanca/tarih veya sosyal bilimlerdir. Bu, kişinin daha yüksek bir hazırlık programına veya çalışma alanı ile ilgili tek konulu derslerin olduğu daha yüksek bir hazırlığa girişi için yeterli olduğunu gösterir (ISCED 3).

Finlandiya'da yetişkinler için temel eğitim kur tabanlıdır. Kişiler ayrı konuları (örn. diller) 'alan öğrencileri' olarak çalışır veya sınavlara birkaç konuda hazırlanabilirler ve genel üst orta eğitime ilerleme için yeterli hale gelirler.

Yetişkin nüfusun genel eğitsel başarısının nispeten düşük olduğu Portekiz ve İspanya'da (daha fazla ayrıntı için bkz. Kısım 1.1) yetişkinler için alt orta seviyeye kadar olan programlar ayrı sertifikalarla/niteliklerle sonuçlanacak şekilde birkaç alt aşamaya ayrılmıştır. Bu yaklaşımla çeşitli seviyelerde bilgi ve beceriye sahip olan olgun öğrenciler eğitim öğretim süreciyle bütünleştirilebilmektedir.

İspanya'da yetişkinler için alt orta seviyeye kadar (10 yıllık eğitime denk gelen aşama, ISCED 1 ve 2) eğitim ve öğretim altı aşamadan oluşmaktadır. Zorunlu eğitimi tamamlamamış olan 18 yaş üzerindeki kişiler hedeflenmektedir. İlköğretime tekabül eden (eğitimin ilk 6 yılına denk gelen aşama, ISCED 1 ve 2) bilgi ve beceriler (bazı Özerk Toplulukların üç düzeyli bir yapıya sahip olmasına rağmen) genellikle iki seviyeye bölünmüş olan programlar altında verilmektedir. Bunlar, okuryazarlık ile temel matematik becerisi (birinci düzey) ve temel becerilerin pekiştirilmesidir (ikinci düzey). Yetişkinler için alt orta eğitim (ISCED 2) üç alana ayrılmıştır: iletişim, sosyal bilimler ile bilim ve teknoloji. Her bir alan

modüller (*módulos*) şeklinde düzenlenmiştir. Bütün alanlardaki tüm modüllerin başarılı bir şekilde tamamlanması alt orta eğitimin tamamlanması anlamına gelmektedir.

Portekiz'de ilk ve alt orta seviyelerde tekabül eden yetişkin eğitimi çeşitli projelerle, özellikle 18 yaş üstündeki herkese açık olan EFA (*Educação e Formação de Adultos*) kurslarıyla sağlanmaktadır. Eğitimin ilk dokuz yılına ilişkin öğrenme çıktıları (ISCED 1 ve 2) dört, altı ve dokuz yıllık eğitime denk düşen sertifikalarla sonuçlanacak şekilde üç ayrı seviyedeki kurlara bölünmüştür. Kurlar dil ve iletişim, hayat için matematik, bilişim ve iletişim teknolojileri ile vatandaşlık ve istihdam edilebilirlik olarak dört standart alandan oluşmaktadır. Bunların içerikleri öğrencilerin özel ihtiyaçları hesaba katılarak geliştirilmektedir. Üçüncü seviyedeki kurlar mesleki bir bileşene sahiptir ve sadece üçüncü aşama temel eğitim sertifikası ile değil, 1. ve 2. seviye mesleki sertifika ile de son bulur. EFA kurları örgün olmayan ve yaygın bağlamlarda edinilen yeterliliklerin tanınması, geçerli hale getirilmesi ve sertifikalandırılması ile de bağdaştırılabilir.

Genel olarak, Avrupa genelinde kamu otoritelerinin yetişkin öğrenciler için ilk ve alt orta eğitim sağlama kapsamalarını değerlendirmek bir hayli zor olmaktadır. Bazı ülkelerde yasalar yetişkinler için temel, ilk veya alt orta eğitime açıkça değinmekte, bunların sağlanmasından sorumlu mekanizmalar oluşturmakta ve bazı durumlarda yapılması gereken tedarikin kapsamını belirlemektedir.

Polonya'da Okul Eğitimi Yasası (1991) eğitim sisteminin tüm yetişkinlerin eksiksiz bir genel eğitim alması fırsatına sahip olduğunu garanti etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu tür bir eğitim tedariki yerel otoritelerin/komünlerin sorumluluğundadır.

İsveç'te her belediyenin zorunlu eğitimden okul bitirme sertifikası olmayan yetişkinler için (ISCED 1 ve 2'ye denk gelen) temel eğitimi sağlaması istenmektedir. Belediyedeki temel yetişkin eğitimi, zorunlu okulda edinilen bilgi ve becerilerin seviyesini kapsamaktadır. Bir öğrenci dört ana konudan, İsveççe veya ikinci dil olarak İsveççe, İngilizce, matematik ve sosyal bilimlerden en azından geçer bir not aldığı anda bitirme sertifikasını alabilmektedir.

Norveç'te yetişkinler için ilk ve alt orta eğitim belediyeler tarafından düzenlenmektedir. Belediyeler ihtiyaçların değerlendirilmesi ve tedarikin planlamasından sorumludurlar. İlk ve alt orta eğitim 16 yaşına girmiş ve bu tür eğitime ihtiyacı olan herkese açık özel kurslar olarak sunulmaktadır. Alt orta kurlar ana hatlarıyla zorunlu eğitimin son üç aşamasını kapsamakta ve farklı konularda sınavlarla sonlanmaktadır.

Birkaç ülke alt orta okulu bitirme sertifikası ile sonlanan kurlar için nispeten kapsamlı önlemler aldıklarını bildirmektedir. Örneğin İspanya'da 2008/09'da 140.000 civarında kişi yüz yüze veya uzaktan eğitimde yetişkinler için olan alt orta eğitime kayıt olmuştur. Polonya'da yetişkinler için alt orta eğitim yaklaşık 148 kurum tarafından (2009/10 eğitim öğretim yılı için 14.464 katılımcı bildirilmiştir) sağlanmaktadır. Yunanistan'da ilk ve alt orta eğitim sağlayan 57 ikinci şans okulu (SDE) ile 60 tane bu okulların ayrı bölümü (2005-2008 yılları arasında 17.946 katılımcısı ile) vardır. Macaristan'da yaklaşık 50 kuruluş olgunlar için alt orta kurlar sunmaktadır.

Bazı ülkelerde kamu tarafından finanse edilen olgun öğrenciler için alt orta eğitim, genellikle planlanmadan yerel ihtiyaçlara ve mevcut finansal kaynaklara bağlı olarak düzenlenmektedir. Bu durum, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Romanya gibi ülkelerce bildirilmektedir. Örneğin Çek Cumhuriyeti'nde 2008/09 eğitim öğretim yılında sadece 368 eğitime geri dönen yetişkin alt orta eğitimin tamamlanmasını amaçlayan programlara katılmıştır. Aynı zamanda Çek Cumhuriyeti'nde okul terk oranının çok düşük olduğunu ve alt orta eğitimi olmayan yetişkinlerin 25-64 yaş arası yetişkin nüfusunun sadece %0.2'sini oluşturduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu yetişkinler büyük ölçüde ulaşılmaması zor olan nüfus grupları içerisinde yer almaktadır.

Son olarak, geleneksel olarak ISCED'in birinci ve ikinci düzeyiyle ilişkilendirilmiş öğrenme çıktılarını kapsayan, yetişkinler için olan kurların veya niteliklerin temel, ilk veya alt orta eğitim ve/ya sertifikaları bakımından ifade edilmediği ülkelerin de olduğu belirtilmelidir. Bu, özellikle alt orta eğitimin tamamlanmasının orta üst eğitime ve niteliklere ilerleme için gerekli bir şart olmadığı birkaç ülke için geçerlidir. Örneğin;

Belçika Flaman Topluluğu'nda yetişkin eğitim sistemi öğrencilerin bir alt orta eğitim sertifikası edinmesi için hiçbir fırsat sunmamaktadır. Bununla birlikte, Flaman hükümeti tarafından finanse edilen 13 temel yetişkin eğitimi merkezi tarafından sunulan, Flemenkçe, matematik, diller, bilişim-iletişim teknolojileri ve sosyal bilimler gibi konularda temel beceri dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin başarılı bir biçimde tamamlanması her bir öğrenme alanı için bir sertifika verilmesi ile sonuçlanır; fakat genel bir alt orta eğitim sertifikası verilmemektedir. Buna ek olarak, ikinci düzey bir okuryazarlık niteliği Flaman Nitelik Yapısı'nın içerisine entegre edilmiştir. **Almanca konuşan toplulukta** yetişkin öğrenciler için ise ilk ve alt orta eğitim ile ilgili bilgi ve becerilerin tümünü kapsayan hiçbir program yoktur. Buna rağmen yetişkin eğitimi için bazı kurumlar alt orta eğitimle ilişkili olan farklı müfredat alanlarını kapsayan kurslar sağlamaktadır. Bunlar örgün olmayan kurslardır ve bir sertifika ile sonlanmazlar; fakat bu kursların sonunda bir tamamlama sertifikası verilir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda) yaşam ve çalışma için ihtiyaç duyulan okuryazarlık, temel matematik, dil ve bilişim-iletişim teknolojileri becerileri olmayan yetişkinler temel beceri niteliklerini alabilmektedir. Bu nitelikler dokuz düzeyli Ulusal Nitelikler Çerçevesi'nin (NQF) içerisinde üç farklı düzeyde akredite edilmektedir. Bu düzeyler Giriş Düzeyi (Giriş 1, 2 ve 3 olarak alt gruplara ayrılır), Birinci Düzey ve İkinci Düzey'dir. Giriş düzeyi alt seviyelerinin Ulusal Müfredat seviyeleriyle doğrudan bir eşleştirmesi yoktur. Ulusal Müfredat seviyeleri ilk (ISCED 1) ve alt orta eğitimde (Kilit Seviye 3-*Key Stage 3* olarak bilinen ISCED 2) başarıyı ölçmek için kullanılan ölçektir. Bununla birlikte, en temel başarılarından, daha geleneksel olarak genel ve mesleki niteliklerle ilişkilendirilen seviyelere kadar olan ilerlemeyi sunarak hem Ulusal Müfredat seviyeleri hem de NQF benzer şekilde geniş bir başarı yelpazesi içermektedir.

İzlanda'da okuryazarlık ve matematik temel becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duyanlar yerel belediyeler ve dokuz hayat boyu öğrenme merkezi tarafından sunulan örgün olmayan ve herhangi sertifika kazandırmayan kursları takip edebilmektedirler.

3.1.2. Üst Orta Seviyedeki Programlar

Bu bölümün girişinde de belirtildiği gibi, üst orta eğitimin tamamlanması genellikle iş gücü piyasasına giriş ve sürdürülebilir istihdam için minimum şart olarak görülmektedir.

Eurydice Ulusal Eğitim Sistemi Tanımları'nda birkaç ülke açık bir şekilde 'yetişkinler için üst programlardan' bahsetmektedir. Bu programlar esneklikleriyle ayırt edilmektedir ve çoğunlukla yarı zamanlı veya akşam kursları olarak sunulmaktadır. Katılımcılar genellikle nitelik (örn. alt orta eğitime ait okul bitirme sertifikası) ve yaş şartları da dâhil olmak üzere çeşitli kabul şartlarına uymak zorundadır. Yaş kriterine gelince, müstakbel katılımcıların genellikle en az 17-18 yaşlarında olmaları gerekmektedir. Örneğin Avusturya'da çalışan yetişkinler için olan okullarda okumak için öğrenciler en az 17 yaşında olmalıdır. Benzer bir şekilde, Danimarka, İspanya, Polonya ve Lihteynştayn'da yetişkinler için üst orta eğitim genelde en az 18 yaşına gelmiş olanlara açıktır. Fakat İspanya ve Polonya'da bazı belirli durumlarda daha genç kişiler de bu programlara kabul edilebilirler. İsveç ve Norveç'te yetişkinler için üst orta eğitime girmek isteyen öğrenciler sırasıyla en az 20 ve 21 yaşında olmalıdırlar.

Bazı Avrupa ülkeleri (örn. Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Malta, Romanya, Slovakya, Birleşik Krallık ve İzlanda) net bir şekilde 'yetişkinler için üst orta eğitim' kategorisine konulabilecek programlar bildirmemektedir. Bununla birlikte, bu ülkelerde örgün eğitimde verilen üst orta nitelikleriyle sonuçlanan üst orta eğitim (genel veya mesleki) olgun öğrencilerin ihtiyaçlarına göre adapte edilmiş olarak çeşitli esnek düzenlemelerin altında da verilebilir. Örneğin, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'daki Eğitim Yasaları gündüz tam zamanlı kursların haricinde üst orta eğitimin akşam dersleri, dışarıdan, uzaktan veya birleştirilmiş dersler olarak da düzenlenebileceğini belirtmektedir. Başka bir deyişle, yukarıda bahsi geçen kanun açıkça 'yetişkin öğrencilerden' bahsetmese de eğitim kurumlarının çeşitli esnek düzenlemeler altında orta üst programları sunmasını sağlamaktadır. Bu programlar zorunlu okul yaşının üstünde olan ve nitelik şartlarını karşılayan tüm öğrencilere açıktır.

Bazı ülkelerde yüksek öğretime giriş için yeterlik kazanma amacıyla okumaya dönen yetişkinlere uygun olarak özellikle tasarlanmış programlar da bulunmaktadır (bunlar için bkz. Kısım 4.3).

Alt orta eğitimde olduğu gibi, olgun öğrencilerin üst orta eğitimi için farklı ülkelerdeki kamu otoritelerinin aldığı önlemlerin derecesini değerlendirmek güçtür. Birçok ülkede böyle bir tedarik bazı faktörlere bağlıdır; bunlar ilgili öğrencilerin sayısı, ülkelerin/bölgelerin uzun süreli politika hedefleri ve okulların kapasitesidir. Sadece az sayıda ülkede kamu otoritelerine eğitime geri dönen yetişkinlere, özellikle de daha önceden bu seviyede bir sertifika edinmeyenlere yeterli orta üst eğitim ortamları sağlanması için tam sorumluluk verilmiştir.

İsveç'te belediyeler yetişkinler için üst orta eğitim sağlamaya kanun tarafından zorunlu hale gelmiştir ve kendilerinden sağlanan eğitimin talebi ve ihtiyaçları karşılaması istenmektedir. Başvuranların sayısı bir kurs için mevcut yerleri aşarsa öncelik eğitim hükümlerinde belirtilmiş olan belli ölçütlere göre sınırlı geçmiş eğitime sahip olanlara verilmelidir. Buna ek olarak, her belediye üst orta yetişkin eğitiminin elverişliliği hakkında bilgi sağlamalı ve 20 yaş ve üzeri yetişkinleri bu eğitime katılmaları için teşvik etmelidir.

Norveç'te 2000'den beri bir kursa kabul edilmek için üst orta niteliklerini edinmemiş olan yetişkinler için yasal bir hak bulunmaktadır. Yetişkinler için üst orta eğitimin sağlanmasını sorumluluğu idari bölgelerin eğitim otoritelerine verilmiştir. Her idari bölge ulusal finansmanın bir parçası olarak finansal destek almaktadır. Orta üst eğitimi kapsayan genel düzenlemeler bireysel konu müfredatları bu seviyede yetişkin eğitimi için de geçerlidir. Buna ek olarak, yetişkinler için üst orta eğitim üzerine olan özel düzenlemeler sağlanan eğitimin esnek olmasını ve olgun öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına adapte edilmesini öngörmektedir.

Ayrıca ulusal istatistikî verilere göre, bazı ülkelerdeki kamu otoritelerinin olgun öğrencilerin üst orta eğitimi için geniş kapsamlı önlemler aldığı görülmektedir. Örneğin Polonya'da 2009/10 eğitim öğretim yılı boyunca 183.836 yetişkin öğrenciyle 7.104 genel esnek üst orta bölümler ile 42.350 yetişkin öğrenciyle 2.458 adet esnek, uzmanlaşmış mesleki ve teknik üst orta bölümler tespit edilmiştir. İspanya'da 2008/09'da 1.241 genel üst orta eğitim grubu (akşam kursları) ve yetişkinler için 318 orta seviye mesleki eğitim programı hem kamu hem de özel eğitim kurumlarında belirlenmiştir. İtalya'da şu an üst orta okullarda 900 akşam kursu bulunmaktadır. En yüksek seviyede katılımın olduğu çalışma yolları ise teknik ve mesleki kurumlar tarafından sağlanmaktadır.

Son olarak, Portekiz'deki kamu otoritelerinin üst orta seviyenin tamamlanmasının (12 yıllık okul eğitim) kilit noktadaki politika önceliklerinden biri olduğunu beyan ettiği de belirtilmelidir. Bu, ilgili mesleki eğitim fırsatlarının genişletilmesiyle ve çeşitlendirilmesiyle, önceki öğrenmelerin geçerliliğinin ve yetişkinler için esnek kursların sağlanmasıyla başarılmaktadır. Kamu finansmanlı 'Yeni Fırsatlar İnisiyatifi' içerisinde 2005 ve 2010 arasında bir milyon yetişkinin bir üst orta niteliği edinmesi beklenmekteydi. 2010'un sonunda sonuçlar şu şekildeydi: 1.602.136 kişi inisiyatife kaydolmuştur (bu

sayı aktif nüfusun %30'una tekabül etmektedir) ve 435.055 kişi bir sertifika veya nitelik almada başarılı olmuştur.

3.1.3. Çeşitli Eğitsel Seviyeleri ve Eğitim Türlerini Kapsayan Çerçeveseler

Önceki iki bölüm yetişkinler için alt ve üst eğitimi oldukça ayrı bir husus olarak ortaya koyarken bazı ülkelerin olgun öğrencileri için olan 'ikinci şans' programlarını çeşitli eğitsel düzeylerde ele alan ortak bir çerçeve geliştirdiğini belirtmek gerekmektedir. Böyle bir çerçeve genel eğitimden (örn. Danimarka'daki genel yetişkin eğitimi) oluşabilmekte veya genelin yanı sıra mesleki eğitim hizmetini de (örn. Portekiz'deki EFA kursları) içerebilmektedir. Örgün olmayan kursların (örn. Belçika'daki Fransız Topluluğu'ndaki Sosyal İlerleme için Eğitim) yanında (çeşitli düzeylerde) örgün tedariki de kapsayabilmektedir.

Belçika Fransız Topluluğu'nda Sosyal İlerleme için Eğitim (enseignement de promotion sociale) eğitim düzeyini veya kariyer imkânlarını artırmak isteyen 16 yaşın üstündeki kişileri hedeflemektedir. Bu çerçevede sunulan programlar örgün eğitimdeki ilk eğitim öğretimde verilenlere denk olan resmi niteliklerle veya (bilgi iletişim teknolojileri, yabancı diller, göçmenler için dil hazırlığı vs. derslerinin tamamlanmasından sonra) Sosyal İlerleme için Eğitim'e özgü sertifikalarla sonuçlanabilir. Sosyal ilerleme programları çeşitli kurumsal düzenlemeler içerisinde sunulmaktadır. Benzer bir sistem **Flaman Topluluğu**'nda da bulunmaktadır.

Danimarka'da genel yetişkin eğitimi çerçevesinde sağlanan kurslar 18 yaş üstündeki kişiler açıktır ve üç seviyeden oluşmaktadır: hazırlık yetişkin eğitimi (FVU), genel yetişkin eğitimi (AVU) ve yüksek hazırlık tek konulu kurslar (HF). Hazırlık yetişkin eğitimi örgün olmayan kurslardır ve Danimarka dili, okuma, yazma ve matematikte ilk ve alt orta düzeyde kısa kurslar içermektedir. Genel yetişkin eğitimi Folkeskole'nin bitirme sınavlarına denk gelen bir sınava girilmesiyle tamamlanabilecek tek konulu kurslardan oluşmaktadır. Yetişkinler için yüksek hazırlık tek konulu kurslar ise genel üst orta eğitim seviyesine tekabül etmektedir.

İrlanda'da Eğitime Dönüş İnisiyatifi (Back to Education Initiative) yetişkin nüfusundaki düşük eğitsel başarı seviyelerinin önünü almayı amaçlayan bir projedir. İnisiyatif, esnek yarı zamanlı eğitim ve öğretim seçenekleri sunmakta ve üst orta düzeyden düşük nitelikleri olan yetişkinlere odaklanmaktadır. Bu proje kapsamında sunulan kurslar örgün veya yaygın olabilmektedir ve üçüncü sınıf ve okul bitirme sertifikasındaki konular (ISCED 3), temel beceri dersleri ile İleri Eğitim ve Öğretim Ödülleri Konseyi (FETAC) tarafından onaylanan geniş bir yelpazedeki modüller ve programları içermektedir.

Hollanda'da genel yetişkin orta eğitimi (VAVO) kesintisiz ilk eğitimi ve öğretimi örgün eğitimde verilen nitelikler olmadan bırakan olgun öğrencileri hedefleyen yarı zamanlı alt ve üst orta programlardan oluşmaktadır. VAVO çerçevesinde sunulan programlar ön mesleki orta eğitimi (VMBO, ISCED 2), üst düzey genel orta eğitimi (ISCED 2 ve 3) ve üniversite öncesi eğitimi (ISCED 2 ve 3) kapsamaktadır.

Portekiz'de EFA kursları üst orta eğitim düzeyine erişememiş 18 yaşın üzerindeki kişileri hedef almaktadır. EFA kurslarının amacı, örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin geçerliğinin sağlanması ile eğitim öğretim programları sunarak yetişkin nüfusun nitelik seviyesini artırmaktır. Kurslar, üç ayrı seviyedeki mesleki niteliklerin yanı sıra (4., 6., 9. ve 12. sınıflara denk gelecek şekilde ilk, alt orta ve üst orta eğitimi kapsayan) dört seviyede genel bir eğitim sertifikası ile sonuçlanabilmektedir. EFA kursları Ulusal Nitelikler Çerçevesi'nin düzeylerine bağlıdır.

3.1.4. Kurumsal Düzenlemeler

Eğitime geri dönen yetişkinler için örgün eğitim öğretim programları çeşitli düzenlemeler kapsamında sunulmaktadır. Bazı ülkeler bu programları gençlere ilk, alt orta ve üst orta eğitimin verildiği kuruluşlarda sunarken, diğer ülkelerde de eğitim genellikle artık tam zamanlı zorunlu eğitime tabi olmayanlara tahsis edilmiş eğitim kuruluşları tarafından verilmektedir. Her iki tür kurumsal düzenlemenin birleşimi ise birkaç Avrupa ülkesinde görülebilmektedir. Bu bölümün amacı bu karmaşık alanın bir haritasını çıkarmak ve eğitime dönen yetişkin öğrencilere örgün eğitim öğretim sağlamaya elverişli bazı kurumsal düzenlemelere dikkat çekmektir. Yetişkinler için orta üst eğitimi sağlayan ana mekanizmaları içeren Şekil 3.2 var olan kurumsal düzenlemelerin heterojenliğini göstermektedir.

Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Romanya ve Slovakya gibi ülkelerde gençlere ilk, alt orta ve üst orta eğitim veren kurumlar esasen olgun öğrencilere üst orta seviyeye kadar örgün eğitim öğretim verebilen tek sağlayıcılardır. Olgun öğrenciler için olan programlar genellikle yarı zamanlı, akşam, harici veya uzaktan derslerdir ve ilk eğitim öğretim sisteminde çalışan öğretmen ve eğitmenler tarafından verilmektedir.

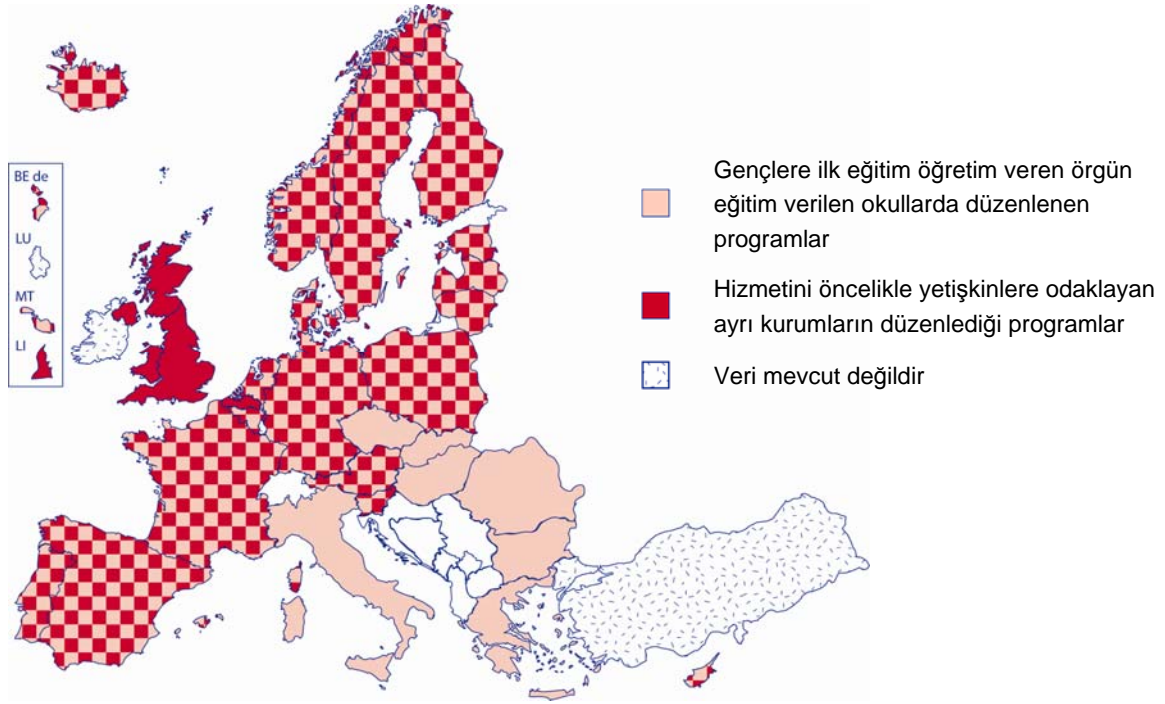
Benzer bir şekilde İtalya'da gençlere eğitim öğretim veren kuruluşlar olgun öğrenciler için olan örgün eğitim öğretim programlarının da ana sağlayıcılarıdır. Bununla birlikte, yakın gelecekte İtalya'da okullar olgun öğrencilere eğitim öğretim sağlanması için özerk yerel kurumsal ağlar olarak işlemeye başlayacaktır.

İtalya'da örgün yetişkin eğitim öğretimi için var olan kurumsal altyapı şu an zorunlu devlet okullarında yer alan yaklaşık 500 Kalıcı Bölgesel Merkezi (CTP) ve üst orta okullarda hemen hemen 900 akşam kursunu içermektedir. Yeni çerçeve kapsamında alt ve üst orta düzeylerde eğitim birleştirilecek ve İl Yetişkin Eğitim Merkezleri (CPIAs) adıyla yerel ağlar oluşturulacaktır. Bu merkezler öğretim özerkliğinin ve idari özerkliğin yanı sıra kendi çalışanlarına da sahip olacaktır.

Bazı ülkelerde olgun öğrenciler için örgün eğitim öğretim programları sıklıkla gençlere ilk eğitim öğretimi sağlayan kurumlardan ayrı olan kurumlarda verilmektedir. Bu tür kurumsal düzenlemeler Belçika Flaman Topluluğu'nda yetişkin orta ve yüksek mesleki eğitim için geçerlidir.

Belçika Flaman Topluluğu'nda yetişkin eğitimi için yetişkinlerin orta yetişkin eğitiminde ve/ya yüksek mesleki eğitimde çok sayıda ders aldığı 111 merkez (*Centra voor Volwassenenonderwijs-CVO*) bulunmaktadır. Bu merkezler verdikleri eğitimi yetişkin katılımcılara odaklarlar ve zorunlu okul sisteminden tamamen ayırırlar. Bu CVO'ların 28 tanesi orta düzeyde genel eğitim (ikinci şans eğitimi) dersleri sunma yetkisine sahiptir.

Şekil 3.2: Yetişkinlere sağlanan üst orta eğitim için yapılan kurumsal düzenlemeler, 2009/10

Kaynak: Eurydice.

Ek notlar

Birleşik Krallık: İki kategoriden hiçbirini ileri eğitim sektöründeki yüksekokullar için geçerli değildir. Bu yüksekokullar eğitime dönen yetişkinler için örgün eğitim öğretim programlarının ana sağlayıcı olsa da, aynı zamanda 16 yaş üstü öğrencilere (ve bazen okullarla ortak olarak 14 ila 16 yaş arasındakilere de) hizmet vermektedirler. Bu yüzden öncelikli olarak yetişkinlere odaklandıkları söylenemez. Diğer tür hizmet sağlayıcıları da bulunmaktadır.

Açıklayıcı not

Örgün eğitim veren okullarda düzenlenen üst orta programlar birçok duruma yarı zamanlı veya akşam kursları şeklinde almaktadır.

Benzer biçimde, Birleşik Krallık'ta ileri eğitim sektöründeki yüksekokullar yetişkin öğrencileri hedef alan örgün eğitim programları sunabilmektedirler. Buna rağmen, bu kurumun birincil odağı olmamaktadır, fakat daha çok zorunlu eğitim yaşının üzerindeki kişiler (16+) için eğitim öğretimi de içeren çok geniş bir rolün bir yönü olmaktadır.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda) ileri eğitim (FE) sektöründeki yüksekokullar yetişkin öğrenciler de dâhil olmak üzere daha çok zorunlu okul bitirme yaşının (16 yaş) üzerindeki öğrenciler için tam zamanlı ya da yarı zamanlı eğitim öğretim sağlamaktadır. Geleneksel olarak, ileri eğitim yüksekokulları teknik ve mesleki dersler sunmaktaydı, fakat birçoğu rollerini genişleterek temel becerileri, yetişkinler için genel orta öğretim sertifikasını (GCSE) ve A seviyesinde genel eğitim sertifikasını (GCE), yükseköğretime giriş derslerini ve bazı durumlarda özellikle ön lisans gibi kısa süreli mesleki programları ve yükseköğretim programlarını içeren daha genel eğitim programları sunmaya başlamıştır. Yüksekokullar, 14 ila 16 yaş arasındakiler için okullarla ortak olarak mesleki ve işle alakalı kurslar da sunmaktadır ve bu okullar şimdi 16-19 yaş aralığındakiler için GCSE ve GCE A seviyesi gibi genel eğitim nitelikleriyle sonuçlanan tam zamanlı kursların da ana sağlayıcısıdır. Bununla birlikte, ileri eğitim yüksekokulları yetişkinler için tek örgün eğitim sağlayıcısı değildir. İngiltere ve Galler'de (her bölgede değil) de yetişkin ve halk öğrenim merkezleri bulunmaktadır. Bunlar örgün olmayan eğitim hizmetlerine odaklanmaktadır ancak eğitime dönen yetişkinler için örgün programlar da sağlayabilmektedirler. Bu merkezler yerel otoritelerce sağlanmaktadır ve ileri eğitim sektöründeki yüksek

okullardan yönetim ve finansman düzenlemeleriyle ayrılırlar. Diğer eğitim sağlayıcıları kamu finansmanı alan özel veya gönüllü sektör eğitim örgütlerini içermektedir.

İskoçya'daki yüksekokullarda örgün programlar İskoç Nitelikler Sertifikası, Ulusal Sertifika, Yüksek Ulusal Sertifika, Yüksek Ulusal Diploma ve İskoç Mesleki Nitelikler gibi örgün niteliklerle sonlanabilmektedir. Yüksekokullardaki öğrenci nüfusunun çoğunluğu 25 yaş üstündeki yetişkinlerdir.

Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda yetişkinler için örgün eğitim öğretim hem gençler için ilk eğitim öğretimi sağlayan ve örgün eğitim veren eğitim kurumlarınca hem de olgun öğrencilere odaklanan kurumlarca verilebilmektedir. Kurumsal düzenlemelerin böyle bir birleşimi örneğin Estonya, İspanya, Fransa, Kıbrıs, Litvanya, Letonya, Hollanda, Avusturya, Portekiz, Slovenya, Finlandiya ve Norveç'te bulunmaktadır. Buna rağmen, bütün programlar mutlak olarak tüm kurumlarda sunulmamaktadır.

İspanya'da yetişkinler için temel eğitim (ISCED 1 ve 2) ve bakalya (genel üst orta, ISCED 3) gençlere de eğitim veren okullarda ya da yetişkinler için olan özel okullarda verilebilmektedir. Orta mesleki eğitim programları (ISCED 3) özel mesleki eğitim okullarının yanı sıra her iki tür kurumda da sunulabilmektedir.

Fransa'da devlet alt ve üst orta okulları, yetişkin öğrenciler için eğitim öğretim sağlanması amacıyla kaynaklarının bir araya getirilmesi şeklinde coğrafi yakınlık temelinde gruplanmaktadır. Her grup bir GRETA ağı (kuruluşlar grubu) oluşturmaktadır. Halihazırda yaklaşık 6500 alanda eğitim öğretim sağlayan hemen hemen 300 GRETA bulunmaktadır. GRETA'lar kendi alanları dışında da, örneğin işyerleri ve hapishanelerde, eğitim öğretim sağlayabilmektedirler. Her bir GRETA tarafından sağlanan eğitim yerel otoriteler veya iş sektörü tarafından belirtilen ihtiyaçlara bağlı olmaktadır. Örgün eğitim veren okulların verdiği niteliklere gelince, eğitim üst ortadan kısa yüksek öğretim mesleki programlarına ve niteliklerine kadar çeşitlenmektedir. Öğretmen ve eğitmenler esasen ilk eğitim öğretim sisteminin içerisinde çalışan profesyonellerdir fakat her bir ağ öğrenme etkinliklerinin planlaması, organizasyonu ve genel koordinasyonundan sorumlu kendi çalışanlarına sahiptir. BEP veya CAP gib örgün mesleki nitelikler (her ikisi de ISCED 3) Ulusal Yetişkin Mesleki Eğitim Derneği (AFPA) tarafından da verilmektedir. AFPA'nın 22 bölgesel kısmı bulunmaktadır ve AFPA 274 eğitim/geçerlilik sağlama ve 207 rehberlik tesisinden oluşmaktadır. GRETA'lar Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğunda işlev gösterse de, AFPA İş Gücü Bakanlığı'nın sorumluluğundadır ve hizmetlerini iş arayanlar ve diğer iş gücü piyasasında dışarıda kalma eğiliminde olanların üzerine odaklanmaktadır.

Kıbrıs'ta yetişkinler üst orta eğitimi, dört yıllık bir kuru olan ve üst orta eğitim sertifikasına (apolytirion) denk bir sertifika sunan Lefkoşa Akşam Teknik Okulu'nun yanı sıra yetişkinler için olan üst orta okullarda (esperina gymnasia) alabilmektedir.

Litvanya'da genel yetişkin eğitimi 17 yetişkin eğitim merkezinde ve 13 genel eğitim okulunda sağlanmaktadır. Buna ek olarak, gençler için olan 33 genel eğitim okulu yetişkin eğitimi için özel sınıflara sahiptir. Genel yetişkin eğitim okulları ve yetişkinler için sınıfları olan okullar yetişkinler için olan ilk, alt orta ve üst orta okul müfredatı sunmaktadır.

Letonya'da yetişkinler orta eğitimi ya genel eğitim okullarının akşam sınıflarında ya da akşam veya vardiya okulları olarak bilinen ve tüm yaş grupları için ikinci şans eğitimi sağlayan özel okullarda alabilmektedir.

Hollanda'da olgun öğrenciler mesleki üst orta eğitimi ya orta mesleki eğitim okullarında ya da örgün eğitim öğretimi de içeren geniş bir yelpazede yetişkin ve mesleki eğitim programları sunan 43 bölgesel eğitim merkezinde (ROClar) görebilmektedirler.

Avusturya'da yetişkinler için örgün eğitim öğretim programları çalışan yetişkinler için olan, esasen gençlere orta teknik ve mesleki eğitim veren okulların binalarında işlev gösteren okullarca ya da bazı NGOların yanı sıra Volkshochschulen, Berufsförderungsinstitute gibi diğer kurumlarda verilmektedir. Sonraki üç sağlayıcı özellikle temel beceriler eğitimi, alt orta okul bitirme sertifikası hazırlık kursları (ISCED 2) ve özel yeterlilik sınavına (Berufsfreifeprüfung) hazırlık kursları olacak şekilde çoğunlukla ikinci şans programları sunmaktadır.

Portekiz'de EFA (*Educação e Formação de Adultos*) kursları kamu, özel veya işbirliği içindeki eğitim kuruluşları, İstihdam ve Mesleki Eğitim Enstitüsü'ne (IEFP) ait mesleki eğitim merkezleri ve diğer akredite mekanizmalar tarafından organize edilebilmektedir. En az üç yıllık profesyonel deneyimi olan 18 yaş üstündeki kişilerin önceki öğrenimlerinin geçerliliğini sağladığı, eğitim öğretim dersleri veya rehberlik hizmetleri aldığı yaklaşık 500 adet Yeni Fırsatlar Merkezleri ağı da vardır. Yeni Fırsatlar Merkezleri örgün eğitim veren okullar, mesleki eğitim merkezleri, şirketler, belediyeler, yerel ve bölgesel gelişim ajansları ve diğer kurumlar tarafından desteklenmektedir.

Slovenya'da üst orta niteliğiyle sonuçlanan yetişkinler için olan programlar, eğitim hizmetlerini öncelikli olarak yetişkinler üzerine odaklayan ayrı kurumların (halk liseleri, şirketler içerisindeki eğitim birimleri veya komisyonlar) yanı sıra gençlere ilk eğitimi veren örgün eğitim veren okullarda da organize edilebilmektedir.

Finlandiya'da temel eğitim ve genel üst orta dersleri yaklaşık 40 belediyedeki yetişkinler için olan ayrı üst orta okulların yanı sıra gençlere eğitim veren kurumlara bağlı olan yetişkin eğitimi birimlerinde verilebilmektedir. Buna ek olarak, temel ve üst orta eğitim bazı halk liseleri, 'yaz üniversiteleri' (3) ve 'yaz üst orta okulları' (4) tarafından da düzenlenebilmektedir.

Norveç'te ilk ve alt orta yetişkin eğitimi dersleri belediyeye bağlı yetişkin eğitimi merkezlerinin yanı sıra, yerel ilk ve alt orta okullarda alınabilmektedir. Yetişkinler için üst orta eğitim geleneksel üst orta okullar veya idari bölge tabanlı yetişkin eğitimi merkezlerinde verilebilmektedir. Buna ek olarak, bazı araştırma dernekleri, uzaktan eğitim kurumları ve iş gücü piyasası otoriteleri orta eğitim programının tanınan bileşenleri olan çalışma öğeleri sunmaktadırlar.

Kurumsal düzenlemelerdeki farklılıklar bazen genel eğitim ile mesleki odaklı programlar arasında gözlemlenebilmektedir. Bu Belçika'nın Almanca konuşan Topluluğu, Danimarka, Almanya ve Estonya'dan örneklerle gösterilebilmektedir.

Belçika'nın **Almanca konuşan Topluluğu**'nda yetişkinler için genel örgün eğitim öğretim beş yetişkin eğitimi enstitüsü tarafından düzenlenmektedir (Institut für Schulische Weiterbildung). 2007/08'de yetişkin eğitimi için olan çoğu enstitü gençlere orta eğitim veren okullarla birleştirilmiştir. Buna rağmen, mesleki eğitim, yeniden eğitim ve özel merkezlerde çalışan yetişkinler için örgün eğitim sağlayıcıları bulunmaktadır. Bunlar geleneksel okul kurumlarından farklıdır ve onlarla alakalı değildir.

Danimarka'da meslek odaklı üst orta programlar çoğunlukla denk programları gençler için sağlayan kurumlar tarafından sunulurken, yetişkinler için genel eğitim üst orta seviyeye kadar genellikle ayrı özerk eğitim kuruluşları (yetişkin eğitim merkezleri-VUC) tarafından sağlanmaktadır.

Almanya'da yetişkinler için meslek odaklı üst orta programlar Federal İş Gücü Ajansı tarafından desteklenen özel kurumlarca, daha az bir dereceye kadar da gençler için denk programlar sağlayan kurumlarca sunulmaktayken, genel eğitim yetişkin öğrenciler üzerine odaklanan ayrı kurumlar tarafından sağlanmaktadır.

Estonya'da yetişkinler temel eğitimi ve genel üst orta eğitimi ya özellikle yetişkinler için kurulmuş olan 16 üst orta okulda (täiskasvanute gümnaasium) ya da genel eğitim okullarında oluşturulan 18 yetişkin bölümünde alabilmektedir. Mesleki üst orta eğitim örgün eğitim veren mesleki okullarda görülebilmektedir.

(3) Yaz üniversiteleri çeşitli alanlarda kısa dönemli derece alınmayan dersler sunmaktadır. Finlandiya'da yaklaşık 20 yaz üniversitesi bulunmaktadır ve dersler 132 bölgede yapılmaktadır.

(4) Yaz orta okulları ve liseleri yoğunlaştırılmıştır ve örgün eğitime örgün olmayan alternatiflerdir. 2010 yazı boyunca Finlandiya'da 16 adet yaz orta okulu ve lisesi bulunmaktaydı.

Olgun öğrenciler için örgün programlar sağlayan kurumların birçok ülkede örgün olmayan eğitim öğretimin en önemli sağlayıcıları arasında olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bazı ülkelerde aynı çatı altında sunulan sadece örgün ve örgün olmayan eğitim değil, aynı zamanda rehberlik servisi veya örgün olmayan ve yaygın eğitimin geçerliliğinin sağlanması gibi eğitimle ilgili geniş bir yelpazedeki hizmetlerdir. Örneğin, Fransa'daki GRETA ağlarıncı sağlanan hizmet öğrenciler için rehberlik hizmetlerinin yanı sıra örgün programları, örgün olmayan kursları, örgün olmayan ve yaygın eğitimin geçerliliğinin sağlanmasını, sanayiye özel kursları da içerebilmektedir.

Son olarak, bu eşleştirme özellikle işverenlerin ve şirketlerin örgün eğitim öğretim programı sağlamadaki rollerini ele alması da çıraklık projelerinin haricinde bir eğitim kurumunda ve işyerinde değişen zamanlarda örgün programlar kimi zaman özellikle işverenler tarafından sağlanabilmektedir. Örneğin Birleşik Krallık'ta ulusal olarak tanınan niteliklerle, özellikle Ulusal Mesleki Nitelikler (NVQlar) gibi mesleki niteliklerle sonlanan programlar işyeri öğrenme sorumluları veya doğrudan işverenler tarafından da verilebilmektedir. Böyle birçok program ya tamamen ya da kalanın işverence karşılanmasıyla kısmen hükümet tarafından finanse edilmektedir. Almanya'da benzer bir şekilde 18 yaş üstündeki kişilerin mesleki eğitimleri esnasında bir mesleki eğitim kurumuna gitme zorunlulukları yoktur.

3.2. Örgün Eğitim ve Öğretimin Yetişkinlerin İhtiyaçlarına göre Uyarlanması

Örgün eğitim öğretimin olgun öğrencilerin ihtiyaçlarına göre etkili bir biçimde adaptasyonu bu öğrencilerin katılımının önündeki engelleri kaldırmada önemli bir rol oynayabilmektedir. Bunun başarılabilirliği çeşitli yollar vardır. Örneğin, programların esnekliği, bunları modüler hale getirme veya akşam sınıfları, uzaktan eğitim veya e-eğitim gibi alternatif iletişim yollarının kullanımı ile artırılabilir. Olgun öğrencilere rehberlik servislerini veya örgün olmayan ve yaygın öğrenme durumlarında başardıkları öğrenme çıktılarının geçerliliğinin sağlanmasını kapsayan çeşitli kendilerine özel servisler sunulabilmektedir.

Bu bölüm, örgün programların modüler hale getirilmesiyle ilgili olan çeşitli girişimlerin bir haritasının çıkarılmasını, (örgün bir nitelik elde etme bakımından) önceki öğrenmelerin geçerliliğinin sağlanmasını ve uzaktan ve e-eğitimi sunmaktadır. Bölüm, öğretmenlerin ve eğitmenlerin eğitiminin olgun öğrencilerin ihtiyaçlarına nasıl uyumlu hale getirildiğini de ana hatlarıyla belirtmektedir.

3.2.1. Programların Modülerleştirilmesi ve Öğrenme Yollarının Esnekliğinin Artırılması

Eğitim öğretim programlarının dizaynı için bir yöntem olan modülerleştirme öğrenme yollarının bireyselleşmesine ve ayrışmasına katkıda bulunmaktadır. Birkaç farklı modüle veya yapı taşına bölünen programlar öğrencilerin kendi temposuyla bileşenleri toparlamasına ve devamlı olarak nitelikleri tamamlamasına imkân tanımaktadır. Modülerleştirme önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin geçerliliğinin sağlanması sürecini de geçerliliği sağlamayı bütün bir niteliğin ayrı parçalarında uygulanabilir kıldığı için hızlandırabilmektedir.

Örgün programların olgun öğrenciler için modülerleştirilmesi birkaç Avrupa ülkesinde uygulanmaktadır. Modülerleştirmeye sistematik bir yaklaşım, örneğin İspanya (yetişkin genel ve mesleki orta eğitim), İtalya (Kalıcı Bölge Merkezleri'ndeki alt orta seviyesindeki kurslar ve üst orta okullardaki akşam kursları), Kıbrıs (teknik okullar için öğleden sonra ve akşam sınıfları), Litvanya (yetişkinler için temel ve orta eğitimi içerecek şekilde her düzey eğitim), Avusturya (çalışan yetişkinler için orta seviye teknik ve

mesleki okullarda ve orta teknik ve mesleki yüksekokullarda kurslar), Slovenya (genel ve mesleki orta eğitim), İzlanda (üst orta seviyede yetişkin eğitimi programları) ve Liechtenstein'da (mesleki orta okullardaki programlar) görülebilmektedir. Örneğin:

İspanya'da modüler sistem yetişkin orta eğitiminde uygulanmaktadır. İçerik üç bilgi alanında olacak şekilde (iletişim, sosyal bilimler, bilim ve teknoloji) modüler bir yapıyla düzenlenmektedir. Modüllerin sayısı ve düzenlenmesi farklı Özerk Topluluklar'da değişmektedir. Bu modüllere erişim esnek ve öğrenciler önceki öğrenme başarılarına ve ihtiyaçlarına en iyi şekilde denk gelen modüler girebilmektedir. İlk modüle kabul edilmek için öğrenciler ilk eğitimin 6. yılını veya denk bir seviyeyi tamamladıklarını kanıtlamalı ya da il yetişkin eğitiminin ikinci aşamasını geçmiş olmalıdır. Yetişkinler için orta eğitimin herhangi bir seviyesine giriş yapmak için başka bir yol ise bir ilk değerlendirmeden geçerek yeterli bilgiye sahip olunduğunu göstermektir. Mesleki eğitim (orta ve ileri) de modüller halinde düzenlenmiştir. Yetişkinler sadece bir mesleki eğitim programının parçasını oluşturan modüllere kayıt olabilmektedir.

İzlanda'da üst orta yetişkin eğitimi programları ünite/kredi sistemi içerisinde modüllerle yapılandırılmıştır. Bu, her bir konunun eğitsel içeriğinin belirlenmiş ve bir kur dönem süren birkaç kur ünitesine bölüldüğü anlamına gelmektedir. Tamamlanan her bir kur ünitesi belli sayıda krediye eşittir (bir kredi genellikle bir dönemde haftada bir olan bir dersi öğrenme zamanına denk gelmektedir).

Belçika (her üç Topluluk) hâlihazırda örgün programları da içine alacak şekilde yetişkin eğitim öğretiminde modüler yapının sürekli uygulanmasını tamamlayan bir ülke örneğidir. Modüler veya ünite temelli yapının devamlı uygulanmasına dair başka örnekleri Portekiz ve Birleşik Krallık'tır. Birleşik Krallık ünite/kredi sistemine dayanan yeni bir nitelik çerçevesine doğru hareket ederken, Portekiz nitelik sisteminde kapsamlı bir reforma başlamaktadır.

Belçika Flaman Topluluğu'nda temel yetişkin eğitiminin modülerleştirilmesi 200 yılında başlamıştır. 2007'den beri temel yetişkin eğitimi merkezlerinin (CBELer) düzenlediği programlar yeni modüler yapıyı izlemektedir. Buna ek olarak 2007'de Flaman hükümeti üst orta yetişkin eğitimin içerisindeki modüler yapıyla ilgili olarak birkaç karar yayımlamıştır. Var olan lineer üst orta eğitim derslerinin 2012'ye kadar aşamalı olarak kaldırılması ve o zaman geldiğinde tüm derslerin modüler biçimde sunuluyor olması gerektiği öngörülmektedir. Bu kriterin geçici bir değerlendirmesi üst orta yetişkin eğitimi derslerinin %98,7'sinin önceden modüler bir yapıda düzenlendiğini göstermektedir.

Belçika Fransız Topluluğu sosyal ilerleme için programlarda modüler yapıyı uygulamaya 1991'de başlamıştır. Birkaç yıl boyunca hem modüler hem de lineer yapılar bir arada varlıklarını sürdürmüşlerdir, fakat günümüzde tüm yeni programların bir ya da daha fazla üniteden oluşan ve her bir ünitenin bir ya da bir grup kurdan oluşması gerektiği modüler yapıyla sunulması gerekmektedir.

Belçika'nın Almanca konuşan Topluluğu'nda yetişkin eğitimi veren beş enstitünün (Schulische Weiterbildung) sunduğu derslerin yerini aşama aşama bir ya da daha fazla üniteden oluşan eğitim öğretim modülleri almaktadır.

Portekiz'de programların modülerleştirilmesi 2007'de başlamış olan kapsamlı bir mesleki eğitim reformunun yanında gerçekleşmektedir. Reformlar (16 bölgesel konsey tarafından geliştirilen ve sürekli güncellenen) Ulusal Nitelikler Kataloğu'nu ve Ulusal Nitelikler Çerçevesi'ni (NQF) birleştiren bir Ulusal Nitelik Sistemi'nin oluşumunu da içermektedir. Bu çerçeve sekiz seviyeye sahiptir ve Portekiz eğitim öğretim sistemlerinde şu an verilen tüm nitelikleri kapsamaktadır. Ulusal Nitelikler Kataloğu, modüler bir yapıya dayanan yaklaşık 250 yükseköğretim dışı niteliği bünyesinde bulundurmaktadır. Farklı modüller, bir eğitim öğretim programına katılımı veya önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenmelerin geçerliliğinin sağlanmasıyla tamamlanabilmektedir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda) Ulusal Nitelikler Çerçevesi (NQF) hem genel hem de mesleki nitelikler için dokuz düzeyden (Giriş Düzeyi ile 1.-8. Düzeyler) oluşan tek bir çerçeve oluşturmuştur. Bununla birlikte, zorluk bakımından aynı seviyede olan nitelikler içerik ve süre açısından yine de çok farklı olabilmektedir. Nitelikler ve Kredi Çerçevesi (OCF) NQF ile aynı düzey sisteminin kullanan yeni bir çerçevedir; fakat her niteliğin bir kredi değeri olan ünitelerden oluşması noktasında farklılık göstermektedir. OCF'teki nitelikler her bir üniteye/niteliğe verilen kredi

sayılarına göre belirlenen üç boyuta ayrılır-Ödül, Sertifika ve Diploma. 2010 sonuna kadar çoğu mesleki nitelikler QCF kapsamına girmiştir. Genel eğitim niteliklerini öncelikle de Genel Orta Öğretim Sertifikası'nı (GCSE) ve İleri Düzeyde (A Seviyesinde) Genel Eğitim Sertifikası'nı NQF'den QCF'e alma konusunda henüz bir karar verilmemiştir.

Modüler sistemin özelliklerinden biri bireysel modüllerin veya yapı taşlarının genellikle birbirinden bağımsız nitelikler olarak tanınabilmesi ve iş gücü piyasasında hemen kullanılabilmesidir. Örneğin Norveç'te İş Gücü ve Sosyal İçerilme Bakanlığı tarafından verilen çok sayıda iş gücü piyasası kursları üst orta eğitim müfredatından modüllere tekabül etmektedir. Çek Cumhuriyeti'nde her bir mesleki üst orta eğitim niteliği kısmi nitelikler olarak bilinen birtakım yapı taşlarından oluşmaktadır. Kısmi nitelikler sadece sürekli eğitim sisteminde verilmektedir ve mesleki etkinlikte bulunmak için ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilere denk gelmektedir. Bu nitelikler ya örgün eğitim ile ya da örgün olmayan ve yaygın öğrenmelerin geçerliliğinin sağlanmasıyla elde edilebilir. İş gücü piyasasına doğrudan bir giriş için kullanılabilirler ya da tam bir mesleki üst orta eğitim niteliğini kazanmak amacıyla derece derece toplanabilirler.

Modülerleştirmeye benzeyen öğrenme başarılarının sürekli olarak toparlanmasına imkân tanıyan başka düzenleme kalıpları da bulunmaktadır. Örneğin, bazı ülkelerde alt ya da üst orta eğitim konuları ayrı ayrı çalışılabilir ve belgelendirilebilir.

Danimarka'da genel yetişkin eğitimi tek konulu dersler olarak düzenlenmiştir. Öğrenci her bireysel konuyu tamamlamasının ardından resmi bir sertifika almaktadır ve kurslar genel alt ve üst orta eğitime tekabül eden okul bitirme sınavlarıyla bitirilebilmektedir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), 16 veya 18 yaşında tek bir okul bitirme sertifikası veya diploma bulunmamaktadır. Öğrenciler farklı ve ayrı alanlarda ayrı ayrı belgelendirilen nitelikler (GSCEler ve A Düzeyi) almaktadırlar. Bu nitelikler aynı zamanda bunları almak için ileri eğitim yükseköğretimde veya uzaktan öğrenim ile ya da (İngiltere'nin ve Galler'in pek çok bölgesinde) yetişkin ve toplum öğrenme merkezlerinde çalışabilen yetişkin öğrenciler için de mevcuttur. Bu şekilde yetişkinlerin halihazırda başarılı bir biçimde tamamlanan konuları tekrar etmeden okulda elde edilen niteliklere aşama aşama eklemeler yapabilmeleri mümkün olmaktadır.

Son olarak, Çek Cumhuriyet, Estonya, Macaristan ve Slovakya gibi ülkeler öğrencilerin önceden almış oldukları derslerin benzerlerini tekrar etmelerine gerek olmadan daha önce edinmiş oldukları niteliklerin üzerine koymalarına imkân tanıyan kısaltılmış üst orta programları (ya da 'bağlantı programlarını') uygulamaya koymuştur. Bu bağlantı programları kısa bir mesleki üst orta programı (ISCED 3C) alan ve kendilerinin yüksek öğretime (ISCED 3A) girişini mümkün kılacak bir üst orta niteliği kazanmak isteyen kişileri ya da genel bir üst orta niteliğini elde etmiş olan fakat aynı seviyede mesleki bir nitelik almak isteyenleri hedeflemektedir.

Macaristan'da mesleki bir üst orta programı alanlar ve yükseköğretime girişi sağlayan bir yeterlilik sınavı (érettségi vizsga) derecesi olmayanlar kısaltılmış kurslara bu sınava hazırlanmak için kaydolabilmektedir. Bu kurslar sadece üst orta mesleki müfredata dahil olmayan konuları içermektedir. Aynı zamanda genel eğitimde bir yeterlilik sınavı sonucu elde etmiş olan fakat mesleki niteliği olmayanlar sadece teknik ve mesleki konulardan oluşan kısaltılmış bir mesleki programa girebilmektedir.

3.2.2. Önceki Örgün Olmayan ve Yaygın Öğrenimin Tanınması ve Geçerliliğinin Sağlanması

Örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin tanınması ve geçerliliğinin sağlanması Yetişkin Öğrenimi Eylem Planı'nın (Avrupa Komisyonu, 2007) beş öncelik alanından biridir. Genel olarak hemen hemen tüm Avrupa ülkeleri örgün olmayan ve yaygın öğrenimin geçerliliğini sağlayacak bir sistemi şu an geliştirmektedirler ya da var olan sistemlerini genişletmektedirler. Bu durum, öğrenme çıktılarının temel alındığı Ulusal Nitelikler Çerçevesi'ne doğru olan hareketle aynı doğrultuda ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen, çoğu ülke geleneksel okul ortamında verilen ve genellikle üst orta okul bitirme sertifikası gibi başlıca ulusal nitelikleri edinmek için gerekli olan bilgi, beceri ve yeterlilikleri kazanmanın tek geçerli yolu olarak görülen örgün eğitimin üstünlüğüne karşı koymakta zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu engellere rağmen birçok ülke çoktan, en azından belli bir ölçüde, örgün olmayan ve yaygın eğitimin örgün eğitim veren okullarda alınan niteliklerle bağlantılı olarak geçerliliğinin sağlanması için gerekli unsurları içeren prosedürleri uygulamaktadır.

Önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin tanınması ve geçerliliğinin sağlanması süreci bazen örgün eğitime veya eğitim programlarına girişte yapılmaktadır. Bu tür bir tanıma süreci yetişkin öğrencilerin, kabul için gerekli olan geleneksel nitelik şartlarını karşılamasalar bile programlara girmelerine imkân tanımaktadır.

Finlandiya'da yasalar öğrencilerin standart giriş şartlarını (alt orta okul bitirme sertifikası gibi) karşılamasalar bile üst orta programlara başvurmalarına olanak sağlamaktadır. Bu durumlarda kabul örgün olmayan ve yaygın öğrenimin geçerliliğinin sağlanması temelinde gerçekleşmektedir. Genellikle mesleki yönelimli üst orta okullar genel (akademik) yönelimli üst orta okullara kıyasla standart giriş nitelikleri olmayan daha fazla aday kabul etmektedir.

Önceki tüm başarıları hesaba katıldığı müstakbel öğrencilerin ön değerlendirme adayların eğitim ve öğretim programlarına uygun bir şekilde yerleştirilmesini sağlamak için de kullanılabilir.

Danimarka'da ilk eğitim öğretim sisteminde gençlere verilen niteliklerin dengi niteliklerle sonuçlanan yetişkin mesleki eğitimi (GVU), başlangıç noktasını bir katılımcının bireysel geçmiş deneyimlerinin ve niteliklerinin bireysel değerlendirilmesi olarak almaktadır. 'Yeterlilik değerlendirmesi' olarak bilinen bu ön değerlendirme her katılımcının düzeyini belirlemek için tasarlanmıştır. Bu, önceki örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenmeleri hesaba katmaktadır. Değerlendirme temelinde her katılımcı için bireysel bir eğitim planı hazırlanmaktadır. Bu plan katılımcının öğreniminde son teste ve sınava girmeden önce irdelenmesi gereken boşlukları belirlemektedir. Aynı zamanda katılımcının hâlihazırda mesleki eğitim öğretim müfredatının hangi unsurlarına hâkim olduğunu gösteren 'yeterlilik beyanı' hazırlanmaktadır.

İspanya'da yetişkinlerin ilk ve orta eğitimi çerçevesi içerisinde şu anki düzenlemeler her öğrenciye rehberlik ve yerleştirme sağlanması için ön öğrenci değerlendirmesini gerektirmektedir. Ön değerlendirmenin koşulları her bir Özerk Topluluk tarafından oluşturulmaktadır; bazılarında düzenlemeler değerlendirmenin örgün olmayan ve yaygın öğrenimle başarılan öğrenme çıktılarının da göz önünde bulundurulabileceğini belirtmektedir.

Bazı ülkelerde (Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, İspanya, Letonya, Avusturya, Polonya, Finlandiya ve Norveç gibi) öğrencilerin önceden bir eğitim ya da öğretim programına katılımı olmadan örgün nitelikler için sınavlara girmesine imkân tanınmaktadır. Sınavlara doğrudan giriş ayrı konular (veya üniteler ve modüller) veya tüm program için mümkündür.

Belçika Fransız Topluluğu'nda örgün eğitim veren okullarda alınan nitelikler ya eğitim öğretim programlarına katılımıyla ya da Fransız Topluluğu'nun Denetçiler Heyeti (Jurys de la Communauté française) tarafından düzenlenen sınavlarla kazanılabilmektedir. Bu kurumlar orta ve yüksek eğitim seviyelerinde okullar tarafından verilenlerle aynı yasal değere sahip olan çok sayıda sertifika vermektedir. Bu sistem resmi bir belge almanın alternatif bir yolunu göstermektedir.

Sınavlar esasen kendi kendine öğrenenleri ve geleneksel örgün eğitim alamayanları hedeflemektedir. Benzer bir sistem Belçika Flaman Topluluğu'nda da bulunmaktadır.

Çek Cumhuriyeti'nde 2004 Eğitim Yasası insanlara okula devam olmaksızın tüm ayrı konularda (ya da programların diğer ayrı kısımlarında) üst orta sınavlara girme fırsatını tanımıştır. Üst orta veya orta sonrası yüksek öğretime ait olmayan okul bitirme sınavının (maturitní zkouška, závěrečná zkouška or absolutorium) farklı kısımlarına da girmek mümkün olmaktadır. Buna ek olarak, 2006 İleri Eğitim Sonuçlarının Doğrulanması ve Tanınması konusundaki yasa 'kısmi nitelikler' başlıklı, sadece sürekli eğitimde verilen ve ya organize eğitime katılımla ya da önceki öğrenimin geçerliliğinin sağlanmasıyla elde edilebilen yeni bir örgün nitelik türü ortaya çıkarmıştır.

Danimarka'da genel yetişkin eğitimi üç ayrı seviyede tek konulu derslerden oluşmaktadır. Çalışılacak dersleri almayan öğrenciler bağımsız öğrenciler olarak farklı konulardaki sınavlara girebilmektedir.

Estonya'da öğrenciler temel veya üst orta eğitimi dışarıdan sınavlarla tamamlayabilmektedir ve sınavlara hazırlanırken rehberlik hizmeti alma hakkına sahip olmaktadır.

İspanya'da 2006 Eğitim Yasası eğitim otoritelerinin alt orta okul bitirme sertifikasına (*Graduado en Educación Secundaria Obligatoria*) sahip olmayan 18 yaşın üstündeki öğrencileri hedefleyen nitelik belirleme sınavlarını hazırlayabileceğini belirtmiştir. Yasa eğitim otoritelerinin periyodik olarak 20 yaş ve üstü kişiler için üst orta okulu bitirme sertifikası (*Bachiller*) ile sonuçlanan final sınavlarını da düzenlemesi gerektiğini de ifade etmektedir. Aynı şekilde mesleki eğitim öğretim için de geçerlidir. 18 yaşına gelmiş öğrenciler üst orta *Técnico* sertifikası için, 20 yaşına gelmiş olanlar ise *Técnico Superior* niteliği için olan final sınavına doğrudan alınabilmektedir. Ayrıca 2009'dan beri ilgili profesyonel deneyime sahip kişiler Ulusal Profesyonel Nitelikler Kataloğu'nun farklı üniteleriyle ilişkili yeterlilik değerlendirmesine katılabilmektedir. Başarıyla bitirilen üniteler tam mesleki niteliklerin tamamlanması yolunda önemli adımlar olarak addedilmektedir.

Letonya'da Mesleki Eğitim Kanunu'na göre, 2011'de örgün eğitim veren okullarda alınan profesyonel nitelikleri ilgili eğitim/öğretim programına katılmaksızın bir sınavı geçerek almak mümkün hale gelmiştir.

Avusturya'da belli bir işte çırağa benzer bir pozisyonda çalışan kişilere çıraklık sertifika sınavına (Lehrabschlussprüfung) girme ve böylece örgün bir mesleki nitelik edinme imkânı tanınmaktadır.

Polonya'da tam zamanlı ya da yarı zamanlı programların öğrencisi olmayan 18 yaş üstü kişiler doğrudan ilk veya orta eğitimin tamamlanmasıyla sonuçlanan 'dışarıdan sınavlara' girebilmektedir.

Finlandiya'da Yeterlilik Sınavı Kanunu okul müdürlerinin insanları son üst orta yeterlilik sınavına derslere devam etmemiş olsalar da kabul etmelerine olanak vermektedir.

Norveç'te olgun öğrenciler alt ve üst orta seviye sınavlara farklı konularda dışarıdan adaylar olarak derslere katılmaksızın girebilmektedir.

Yukarıda verilen örneklere ek olarak Avusturya olgun öğrenciler için önceki öğrenimin bir ölçüde tanınmasını içeren özel bir yeterlilik sınavını (*Berufsreifeprüfung*) uygulamaya koymuştur. Özellikle, ilgili yeterliliklerin kanıtlanması durumunda öğrenciler belli unsurlardan hariç tutulabilmektedir.

Avusturya'da çalışan olgun öğrenciler için olan özel yeterlilik sınavı (*Berufsreifeprüfung*) Almanca, matematik, modern yabancı dil ve adayın mesleki alanında uzmanlık gerektiren işle ilgili bir konudaki sınavlardan oluşmaktadır. Sınavın başarılı bir biçimde tamamlanmasının ardından verilen diploma, yüksek seviye orta okullarda girilen sıradan bir yeterlilik sınavı (*Reifeprüfung*) ile aynı değere sahiptir. Bu diploma sahiplerine Avusturya üniversitelerinde ve diğer yükseköğretim kurumlarında çalışmalarına devam etme hakkı kazandırmakta; kamu hizmeti ücret düzenlemelerinde aynı derecelendirmeyi de sağlamaktadır. Özel yeterlilik sınavına erişim önceden bir çıraklık programını, orta seviye teknik ve mesleki eğitimi tamamlayanlara, hemşirelik veya paramedikal okula ve usta zanaatçılık kurslarına gidenlere ya da vasıf kazandıran bir sınavı (Befähigungsprüfung) geçenerlere açıktır.

Bazı ülkelerde örgün nitelikler için gerekli olan bilgi, beceri ve yeterlilikler geleneksel okul tabanlı sınavlardan farklı olan çeşitli değerlendirme yöntemleriyle tanınabilmekte ve geçerli sayılabilmektedir. Bu değerlendirme yaklaşımları portfolyo yöntemini, sunum, simülasyon veya gözlemi içermektedir. Diğer yaklaşımlar Finlandiya'daki yeterlilik tabanlı niteliklerle gösterilmekte iken, ilk yaklaşım Fransa ve Portekiz'de oldukça yaygındır.

Fransa'da tüm mesleki nitelikler VAE (*Validation des Acquis de l'Expérience*) olarak bilinen özel bir geçerlilik sağlama süreci ile elde edilebilmektedir. Bu süreç 2002'de Sosyal Modernleşme Kanunu ile oluşturulmuştur ve olgun öğrencilerin çeşitli durumlarda (örn. profesyonel etkinlik, hayır işleri, sosyal, politik ve kültürel etkinlikler) edinilmiş öğrenimlerini örgün bir nitelik elde etmek için geçerli hale getirmelerini sağlamaktadır. VAE sürecine giriş için gereken minimum tecrübe süresi üç yıldır. Örgün eğitim veren okullarda alınan üst orta niteliklerle ilgili olan öğrenme çıktılarının geçerliliğinin sağlanması birkaç aşamadan oluşmakta ve esas olarak portfolyo yöntemini kullanmaktadır. Başvuran kişinin portfolyosu istenen belirli diplomanın şartları doğrultusunda değerlendirilmektedir. Geçerlilik sağlama süreci doğrudan tam niteliğin verilmesi ile ya da adayın tam niteliği alması için tamamlaması gereken unsurları belirten kısmi bir nitelik ile sonuçlanabilmektedir. Aday hiçbir alakalı öğrenme çıktısı göstermiyorsa, süreç herhangi bir niteliğin verilmemesiyle sonuçlanmaktadır.

Yeni Fırsatlar İnisyatifi çatısı altında **Portekiz** örgün olmayan ve yaygın öğrenimin tanınması ve geçerliliğinin sağlanmasına (RVCC süreci olarak bilinen) sistematik bir yaklaşım geliştirmiştir. Tanıma süreci temel seviye (6 veya 9 yıllık eğitime denk), orta seviye (12 yıllık eğitime denk) veya mesleki niteliklerin verilmesiyle sonlanabilmektedir. Tanıma süreci her bir nitelik için Kilit Yeterlilik Standartları'na (*Key Competency Standards*) göre yapılmaktadır. Bu süreç girmek için adaylar en az 18 yaşında ve en az üç yıllık profesyonel tecrübeye sahip olmalıdır. Giriş şartlarını yerine getiren adaylar genellikle içerisinde bilgi, beceri ve yeteneklerini sergiledikleri bir yeterlilik portfolyosu hazırlar. Her portfolyo bir jüri tarafından değerlendirilir. Tanıma süreci bir niteliğin tam veya kısmi olarak verilmesiyle sonuçlanabilmektedir. İkinci durumda önceki öğrenimin tanınması ve geçerli sayılması bir eğitim veya öğretim programı ile (örn. Bir EFA kursu veya modüler mesleki eğitim) tamamlanabilmektedir. Tüm süreç rehberlik servislerince desteklenmektedir.

Finlandiya'da önceki öğrenimin geçerliliğinin sağlanması en başta yeterlilik tabanlı nitelikler için mevcuttur. Yeterlilik tabanlı niteliklerin üç seviyesi bulunmaktadır: üst orta mesleki nitelikler, ileri mesleki nitelikler ve uzman mesleki nitelikler. Üst orta yeterlilik temelli nitelikler gençlere verilen mesleki eğitim öğretimde alınanlara denk düşmektedir. Üst orta mesleki bir niteliği elde etmek için öğrenciler verilen bir meslek için gerekli olan bilgi ve becerileri göstermek zorundadır. Yetişkin öğrenciler mesleki becerilerini nasıl ve nerede edindiklerine bakılmaksızın (örn. Adaylar sınavlarına örgün eğitim esnasında ya da herhangi bir örgün eğitim olmadan yeterlilik testlerinde gösterebilmektedir). Nitelik yönergeleri nitelik sertifikasının alınması için gösterilmesi gereken becerileri belirlemiştir. Yönergeler niteliği oluşturan unsurları ve mesleki becerileri gösterme yöntemlerini de (örn. beceri sunumları, gözlem, röportajlar, anketler, portfolyo ve/ya proje) tanımlamaktadır.

Portfolyolar, sunumlar, simülasyonlar veya gözlemler gibi değerlendirme yöntemleri genellikle sadece sürekli eğitim öğretim sisteminde var olan (örn. Çek Cumhuriyeti'ndeki kısmi nitelikler) mesleki niteliklerin geçerliliğinin sağlanması prosedüründe kullanılmaktadır. Bu değerlendirme yöntemleri bazı ülkelerde rehberlik ve danışmanlık için bir araç olarak da kullanılmaktadır. Bu, portfolyo yönteminin öğrencilerin kendi eğitsel gelişimlerini değerlendirmelerine ve ileri eğitim öğretim için uygun seçimleri yapmalarına yardımcı olacak şekilde bir rehberlik aracı olarak sık kullanıldığı Birleşik Krallık'taki (Scotland) durumudur. Bu yüzden değerlendirme süreci resmi bir niteliğin veya sertifikanın verilmesi ile sonuçlanmamaktadır, çıktı daha çok başvuran kişiye ilerideki eğitim seçenekleri konusunda tavsiyelerde bulunulmasıdır.

Genel olarak örgün olmayan ve yaygın öğrenimin tanınması genel eğitimden veya akademik yönelimli niteliklerden ziyade öncelikle mesleki eğitim öğretimle ilişkili olarak kullanılan bir süreç gibi görünmektedir. Örneğin, Belçika Flaman Topluluğu önceki öğrenimin tanınma prosedürü için olan (*eerder verworven kwalificaties* – EVK) bir teklifte akademik ve mesleki nitelikler arasında net bir ayırım yapılmaktadır. Teklife göre:

akademik nitelikler kişilerin sadece eğitim sistemi aracılığıyla elde edebildiği ve daha ileri eğitime veya bir işe girişlerini sağlayan ve/ya sosyal anlamda işlev göstermelerine imkan tanıyan niteliklerdir. Profesyonel nitelikler ise bir kişinin belli bir meslek veya sosyal bağlam içerisinde o meslekten ya da sosyal rolden beklenen sonuçları almak için kullandığı bir grup yeterliliğidir. Bu yeterlilikler eğitim aracılığıyla, eğitim sisteminin dışında ise kurslar aracılığıyla da edinilebilmektedir (EACEA/Eurydice, 2010).

3.2.3. Açık Öğretim ve Uzaktan Eğitim

Örgün eğitim öğretime dönmek isteyen olgun öğrenciler için en büyük zorluklardan biri öğrenim sorumluluklarını, aile ve iş görevleri gibi diğer yükümlülüklerle orta noktada buluşturmadır. Bu sebeple, eğitime geri dönen birçok yetişkin, eğitimin sınırlılıklarının (zaman, yer, hız ve çalışma yöntemi bakımından) en aza indirildiği programlar aramaktadır. Akşam ve yarı zamanlı kurslar kısmen bu ihtiyaçlara karşılık vermektedir. Buna ek olarak, açık öğretim, uzaktan eğitim öğretim ve e-eğitim gibi eğitime dönen yetişkinlerin ihtiyaçlarına uyabilecek diğer eğitim verme biçimleri de bulunmaktadır.

Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda açık ve uzaktan eğitimin orta üst düzeye kadar sağlanması daha çok yerel inisiyatifler (örn. kurumsal düzeyde geçici projeler) veya özel sağlayıcıların etkinlikleri aracılığıyla garantiye alınmaktadır. Ulusal düzeydeki önlemler ve inisiyatifler oldukça seyrekler.

Belçika Fransız Topluluğu, İspanya ve Fransa'da eğitim bakanlıklarının çatısı altında her yaşta öğrenciye (eğitime dönen yetişkinlerin yanı sıra gençlere) açık öğretim ve uzaktan eğitim verilmesini garantileyen kamu teşkilatları bulunmaktadır. Bu teşkilatlar ya sadece örgün eğitim programları (İspanya'da) ya da örgün olmayan kursların yanı sıra örgün kurslar (Belçika Fransız Topluluğu ve Fransa'da) sunmaktadır.

Belçika Fransız Topluluğu'nda uzaktan eğitimin sağlanması 1965'te iki ana amaçla resmileştirilmiştir. İlk olarak, amaç öğrencileri Fransız Topluluğu'nun Denetçiler Heyeti (*Jurys de la Communauté française*) tarafından hazırlanan ve alt veya üst orta seviyelerde örgün niteliklerle sonuçlanan sınavlara hazırlamaktır. İkincisi ise kamu otoriteleri tarafından kamu hizmetinde değişik düzeylerdeki personel için hazırlanan kamu hizmetinde işe alım ve terfi sınavlarına başvuranları hazırlamaktır. Bu esas amaçlar korunurken, uzaktan eğitim hizmetinin kapsamı kademe kademe genişlemiştir. Benzer bir uzaktan eğitim hizmeti **Belçika Flaman Topluluğu**'nda sunulmuştur; fakat 2010'un sonunda aşamalı olarak kaldırılmıştır. Bununla birlikte, var olan kurslar açık bir eğitsel portal üstünde hala kullanılabilir durumdadır ve Flaman Hükümeti açık öğretim ve uzaktan eğitimi başka çeşitli araçlarla (örn. en az %25'i uzaktan eğitimle olan kurslar için maddi destek sağlayarak ve içerisinde büyük oranda uzaktan eğitimin olduğu kursların geliştirilmesini hedefleyen projeleri finanse ederek) teşvik etmektedir.

İspanya'da örgün uzaktan eğitim İspanyol Eğitim Bakanlığı tarafından Uzaktan Eğitim Yenilik ve Geliştirme Merkezi (*Centro para la Innovación y Desarrollo de la Educación a Distancia* – CIDEAD) aracılığıyla idare edilmektedir. Merkez, uzaktan eğitim alanında, uzaktan eğitim programlarının yanı sıra çeşitli örgün programları ve nitelikleri (ilkten üst orta düzeye kadar) de kapsamaktadır. Buna ek olarak, bazı Özerk Topluluklar çeşitli örgün programları ve (ilkten üst orta düzeye kadar) nitelikleri de kapsayan yetişkin uzaktan eğitimi için özel merkezler kurmuşlardır.

Fransa'da 1986'da kurulan Uzaktan Eğitim Ulusal Merkezi (*Centre national d'enseignement à distance – CNED*) Eğitim Bakanlığının denetimi altında olan bir kamu teşkilatıdır. CNED çocukluktan yetişkinliğe kadar örgün olmayanların yanı sıra örgün programlar da sağlamaktadır. Örgün eğitime bakımından CNED üst orta seviyeden yükseköğretime kadar nitelikler sunmaktadır. Ayrıca iş arayanlar, çalışanlar ve geniş kurumlar (örn. ordu, Fransız Ulusal Demiryolları ve büyük şirketler) gibi çeşitli hedef kitleler için örgün olmayan kurslar da vermektedir.

Açık öğretim ve uzaktan eğitim alanında diğer politika hareketleri, açık öğretimin ve uzaktan eğitim hizmetini geliştirmek için yasal bir çerçeve oluşturan Danimarka'da ve hükümetin birkaç özel uzaktan eğitim inisiyatifinin gelişimini desteklediği Birleşik Krallık'ta bulunmaktadır.

Danimarka'da açık öğretim Açık Öğretim Yasası ile düzenlenmektedir. Yasanın amacı ülke genelinde mesleki yönelimli eğitimin yeterli bir biçimde sağlandığını teminat altına almaktır. Açık öğretim Eğitim Bakanlığının himayesinde çeşitli kurumlar tarafından sağlanmaktadır ve üst orta veya yükseköğretim seviyesinde mesleki yönelimli programlarını sunmak için onaylanmıştır.

Birleşik Krallık'ta learndirect, hükümetten verilen 16 yaş sonrası öğrencilere, özellikle de geleneksel öğrenim türlerine katılması muhtemel olmayan ve çok az becerisi veya nitelikleri olan veya hiçbir becerisi veya niteliği olmayanlara yeni teknolojilerin kullanımıyla verilen esnek kurslar sağlama gibi bir görevle oluşturulan bir çevrimiçi öğrenme ve bilişim hizmetleri ağıdır. **İngiltere** ve **Galler**'de learndirect 750'den fazla çevrimiçi öğrenim merkezi ağı aracılığıyla temin edilmektedir ve hizmetleri nitelik kazandıran programların yanı sıra örgün olmayan programları da içermektedir. **Kuzey İrlanda**'da learndirect, learndirect ürünleri ve servislerinin kullanımı ile ileri eğitimde öğrenmenin ilerlemesi için ileri eğitim sektörü ile işbirliği içinde çalışmaktadır. **İskoçya**'da learndirect, bir kısmı çevrimiçi kurslar olan, çeşitli mekânlarda kurslar sunan İskoçya Beceri Geliştirme (*Skills Development Scotland*) örgütünün bir parçasıdır. Birleşik Krallık'taki açık öğretim ve uzaktan eğitim fırsatları çeşitli diğer sağlayıcılar aracılığıyla da mevcut hale gelmektedir. Bu sağlayıcılar Açık Öğretim ve Uzaktan Eğitim Kalite Konseyi (*Open and Distance Learning Quality Council*) tarafından yönetim ve ders yöntemleri ile ders materyalleri temel alınarak akredite edilebilmektedir. Konsey başlangıçta hükümetin talebiyle kurulmuştur; ancak şu an bağımsız bir kurumdur.

3.2.4. Öğretmenler ve Eğitimciler

Örgün eğitim programlarını olgun öğrencilerin ihtiyaçlarına göre adapte etmek için başka yollar da vardır. Eğitim programlarının olgun öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesinin sağlanmasında kilit unsurlardan biri ilgili öğretmenlerin ve eğitimcilerin becerileridir.

Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda, olgun öğrencilere örgün programları veren öğretmen ve eğitimciler ilk eğitim ve öğretimde öğrencilere ilk, alt orta ve üst orta programları verenlerle aynı niteliklere uymalıdır. Buna rağmen birçok ülkede ilk öğretmen eğitimi programları yetişkin öğrencileri hedefleyen öğretim yöntemleri ve yaklaşımlarıyla ilgili unsurlar barındırmamaktadır. Avrupa genelinde sadece çok az istisnalar görülebilmektedir. Örneğin Norveç'te yetişkin öğrencilere odaklanan öğretim metodolojisi olağan ilk öğretmen eğitimin içerisinde yer almaktadır. Slovenya'da tüm üst orta öğretmenleri belirli bir alanda (böyle bir eğitimin olmadığı bazı mesleki alanların haricinde) yüksek lisans derecesine sahip olmalıdır. Bu da genellikle yetişkinlerin yanı sıra gençlere öğretimin teorik bilgisine odaklanan bir modül içermektedir. Bu modül ilk öğretmen eğitiminde bulunmuyorsa öğretmenler sabit istihdam sağlamak için ilgili alanda ek bir kuru tamamlamak zorundadır.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda) okul sektörü ve 16 yaş sonrası veya ileri eğitim sektörü arasında bir fark vardır. İleri eğitim sektöründe kariyer yapmayı planlayan öğretmenlerin eğitim öğretimi, gelecekteki 16 yaş sonrası öğretmenlerini eğitime dönen yetişkinler kadar gençlere de eğitim vermede ihtiyaç duyulacak yeterliliklerle donatmayı amaçlayan etkinlikleri içermektedir. Okul sektöründe (16 yaşına kadar ve okulda yapılıyorsa 16 ila 19 yaş arasında olan eğitim) öğretmenlik

yapmak için olan yasal şartlar farklıdır. Bu, okullardaki ve ileri eğitim kurumlarındaki öğretilen programlar kimi zaman aynı olsa bile geçerlidir.

Sonuç olarak, Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda yetişkinler için tasarlanmış öğretim yöntemleri gelecekteki ilk, alt orta ve üst orta öğretmenlerinin ilk eğitiminde yer almazken birçok ülkedeki öğretmenin yetişkinlere öğretim becerilerini sürekli profesyonel gelişim (CPD) aracılığıyla geliştirebildikleri vurgulanmalıdır.

4. BÖLÜM: YÜKSEK ÖĞRETİMDE OLGUN ÖĞRENCİLER

Yaşam boyu öğrenme, Bologna sürecinin en önemli parçalarından biridir ve önemine Bologna Bildirisini izleyen çeşitli topluluklarca ⁽¹⁾ değinilmiştir (1999). Son zamanlarda, bu bildiri, oldukça önemli bir hale gelmiş ve yaşam boyu öğrenmenin yüksek öğretime entegre edilme sürecine odaklanan Leuven/Louvain-la-Neuve Communiqué (2009) isimli çalışmada özel bir yer edinmiştir.

Yetişkin Eğitimi Eylem Planı (Avrupa Komisyonu), yetişkinlerin yüksek öğretimden yararlanmasını mümkün kılmak için atılması gerekli adımları içermektedir. “Tek adım” amacı çerçevesinde, yetişkinlere, lisans programını tamamlayabilmeleri için çeşitli fırsatların sunulması gerektiği açık bir şekilde belirtilmektedir. İlgili Eylem Planı ise, yetişkin öğrencilerin yüksek öğretime başlaması için gerekli fırsatları artırmaktan söz etmektedir.

Bu bölüm, geleneksel anlamda olmayan öğrencilerin yüksek öğretim sektörüne kazandırılması amacıyla yüksek öğretime erişimi artırmaya ilişkin çeşitli politikalardan söz etmektedir. İlk kısım, yetişkin öğrencilerin yüksek öğretime dahil olmasını desteklemek için çeşitli politikaların, stratejilerin ve önlemlerin genel bir incelemesini sunmaktadır. Geleneksel anlamda olmayan öğrenciler de dahil olmak üzere yetişkin bireylerin yüksek öğretime dahil edilmesine katkıda bulunacağına inanılan belirli adımları- yüksek öğretim programlarına esnek yollar sunulması, yüksek öğretime giriş konusunda çeşitli alternatiflerin sunulması- ele alan ilk kısım, bu konuya ilişkin önemli noktalara değinecektir.

4.1. Olgun Öğrencilerin Yüksek Öğretime Katılımını Teşvik Edecek Politika, Strateji ve Önlemler

Yetişkin öğrenciler, yüksek öğretimde tanımlanacak en zor grup olarak ifade edilmektedir. Avrupa seviyesinde, yetişkin öğrenci kavramını tam anlamıyla karşılayan bir tanım bulunmamaktadır. Aslında, yüksek öğretim çalışmalarını sürdüren birçok öğrenci, yetişkinliğin yasal yaşına ulaşmıştır. Birçok anlamda, yetişkin öğrenciler, tam ve yarı zamanlı, uzaktan eğitimlerini sürdüren öğrencilerden farklılık göstermektedir.

Ancak, bu konudaki yaygın kanı, yetişkin öğrencilerinin, tipik yüksek öğretim öğrencilerinden ⁽²⁾ daha büyük olduğu yönündedir. Ayrıca, sistemin dışındaki eğitimlerine de devam eden bir grup da bulunmaktadır. Çeşitli esnek düzenlemeler çerçevesinde eğitimlerini sürdüren bireyler de bu programlarda bulunmaktadır.

Ülke seviyesinde ise, yetişkin öğrencilerin sınıflandırması, çoğunlukla net bir şekilde yapılmaktadır. Özellikle, yetişkin öğrencilerin yüksek öğretime katılması için belirli politika veya stratejiler de uygulamaya sokulmuş ve bu konuda bir kamuoyu yaratılmaya çalışılmıştır.

Eldeki veriler (Yüksek Öğretim Akademi Veri Bankası, 2010), yetişkin öğrencilerin homojen bir grup oluşturmadığını ortaya koymaktadır. Gerçekte, bu öğrenciler, yaşamlarının ilerleyen safhalarında yüksek öğretime katılma konusunda verdikleri kararlarla hareket etmektedirler. Yaş, iş durumu, toplumsal sınıf gibi çeşitli etkenler açısından farklılık gösteren bu öğrencilere yönelik, ülkeler çeşitli politikalar yürütmektedir. Örneğin, İrlanda ve Birleşik Krallık (İskoçya) yüksek öğretimdeki işsiz olan yetişkin öğrencilerle ilgilenmek ve onları yüksek öğretime daha fazla katabilmek için çeşitli önlemler

⁽¹⁾ Prag 2001, Berlin 2003, Bergen 2005, London 2007, Leuven/Louvain-la-Neuve 2009.

⁽²⁾ Detaylı bilgi için, Avrupa sınırları içindeki yüksek öğretim öğrencilerinin tipik yaş gruplarını gösteren tabloya bakınız.

almıştır. Güney Avrupa'da, İspanya, üç farklı yaş grubundaki (25, 40 ve 45 yaşından büyük olan öğrenciler) öğrencilerin yüksek öğretime katılabilmesi için alternatif yolları içeren bir politika geliştirmiştir

Şimdilerde, Estonya ve İrlanda, yetişkinlerin yüksek öğretime katılması konusunda somut politikalar üreten ülkeler olarak göze çarpmaktadır.

Estonya'da, Yüksek Öğretim Stratejisi 2006-2015 ve 2008-2010 uygulama planı, birinci aşamada yaşları 30 ve daha büyük öğrencilerin katılımı konusunda %30luk bir pay barındırırken, bu ikinci aşamadakiler için 2015 yılına kadar %25 düzeyindedir (2007 yılı için %22.0 ve 2009 yılı için %23.0 idi).

İrlanda'da, yüksek öğretimdeki yetişkin öğrenciler, 23 ve üzerindeki olarak algılanmaktadır. 2008 yılında, Yüksek Öğretime Erişim Eşitliği Ulusal Planı 2008-2013, 2006 yılı için %13 olan yetişkin öğrencilerin yüksek öğretime katılma oranını 2013 yılına kadar %20e çıkarmayı planlamaktadır. Ayrıca, planın amacı, İrlanda'daki yaşam boyu öğrenmenin teşvik edilmesi, yarı zamanlı esnek çalışmaların büyük ölçüde genişletilmesi ve öğrencilerin yaşam boyu eğitim çerçevesinde finansal anlamda desteklenmesidir.

Diğer Avrupa ülkelerinin çoğunda, yüksek öğretim politika veya stratejileri veya yaşam boyu öğrenme stratejileri, yüksek öğretimdeki yetişkin öğrencilerin katılımına işaret etmektedir. Ayrıca, yetişkinler için örgün ve örgün olmayan öğrenme fırsatlarının artırılması da dikkate alınması gereken noktalardandır.

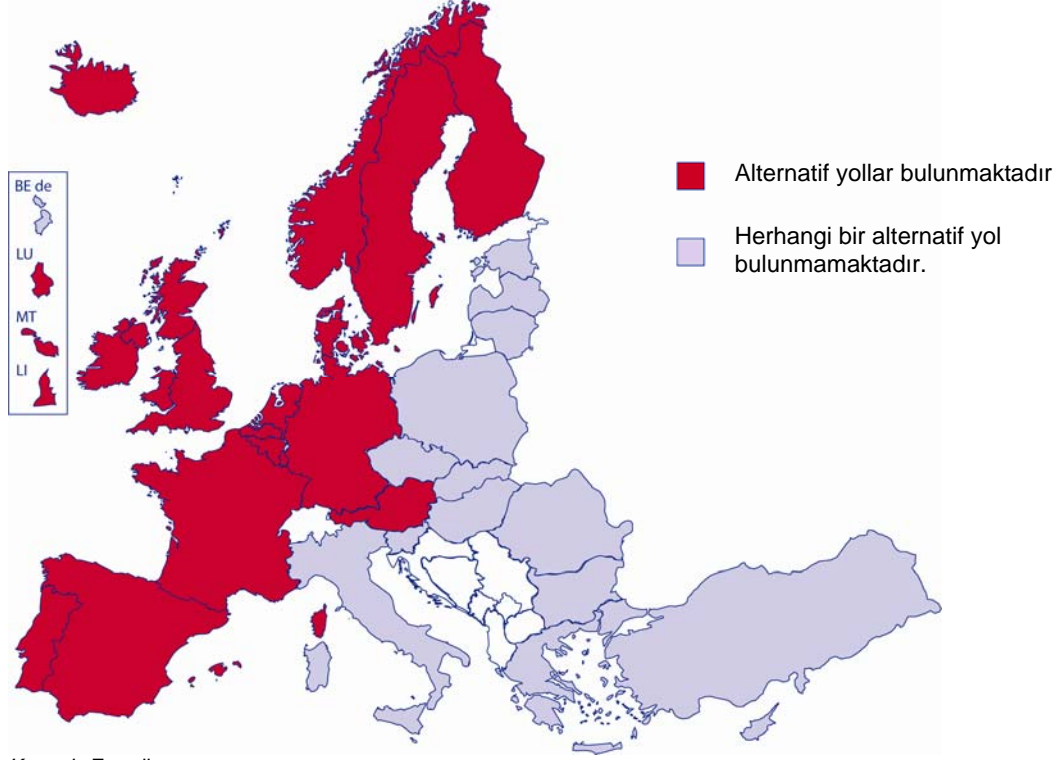
Politikaların amaçlarının oldukça az olmasına rağmen, birçok ülke, yetişkin öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli önlemler almakta ve bunları hayata geçirmektedir.

Örneğin, birkaç Avrupa ülkesinde, genel veya mesleki okullardan alınan mezuniyet belgeleri, yüksek öğretime katılma konusundaki tek belge değildir (Şeki 4.1e bakınız). Bu, standart anlamda niteliklere sahip olmayan adayların, çalışmalara başlamak için en az bir tane alternatif yolunun bulunduğuna işaret etmektedir. Alternatif seçenekler, öğrenme deneyimlerinin dikkate alınması (4.2.2 bölümü) veya yüksek öğretim programlarının belirli hazırlık programlarının uygulanması şeklinde algılanmaktadır (4.3 bölümü).

Bu duruma ek olarak, bazı ülkelerdeki öğrencilerin kendi yüksek öğretim çalışmalarına yönelik örgün olmayan öğrenme durumları akredite edilmiş şekilde uygulanmaktadır. Dolayısıyla, bazı çalışmalardan muaf tutulabilmektedirler. Ancak, Avrupa'da bu tür öğrenme programlarının tam bir yüksek öğretim programının başarılı bir şekilde bitirilmesi anlamına gelmediği durumlar da bulunmaktadır (Detaylı bilgi için 4.2.3 bölümüne bakınız).

Son olarak, yetişkin öğrenciler, tam zamanlı eğitimlerini yerine getirirken çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu noktadaki problemleri en alt seviyeye indirmek için çeşitli önlemler alınmakta ve alınan bu önlemler, yetişkin öğrencilerin yüksek öğretimden etkili bir şekilde yararlanabilmesi noktasına oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Detaylı bilgi için 4.4 bölümüne bakınız).

Şekil 4.1: Geleneksel olmayan adaylar için alternatif yüksek öğretime girme yolları, 2009/10

Kaynak: Eurydice.

Ek notlar

Kıbrıs: Tüm yüksek öğretim adayları, orta öğretim mezuniyet belgesine sahip olmak durumundadır, ancak 30 yaşından büyük öğrencilerin büyük çoğunluğu, bazı düzenlemeler çerçevesinde devlet üniversitelerine kabul edilmektedir (giriş sınavındaki düşük puanlı öğrencilere izin verilmektedir). Ayrıca, Kıbrıs'taki Açık Üniversiteye başvuran adaylara ekstra giriş puanları (yaşa göre), sağlanmaktadır.

Açıklayıcı not

Alternatif yollar bulunmaktadır. En azından bir tane alternatif yol bulunmaktadır.

Herhangi bir alternatif yol bulunmamaktadır: genel veya mesleki okullardan ayrılma belgeleri, yüksek öğretime devam için gerekli koşullardandır.

4.2. Önceki Örgün Olmayan ve Yaygın Öğrenimin Tanınması ve Geçerli Hale Gelmesi

Yüksek öğretim, örgün olmayan ve yaygın öğrenme deneyimlerinin dikkate alınması konusu gündeme geldiğinde en zor sektörlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç, örgün olmayan derslerin, iş ve yaşam deneyimlerinin, örgün eğitim çıktılarıyla eşit olması gerektiği için, çoğunlukla bir öğrencinin yüksek öğretime girmesini, eğitimini sürdürmesini ve lisans derecesiyle ödüllendirilmesini içermektedir. Ancak, üzerinde görüş birliğine varılan amaçlar, yüksek öğretim sektöründe artan bir baskının oluşmasına ve Bologna sürecindeki çerçevenin gerek kültür gerekse uygulama açısından benimsenmesine olanak tanımaktadır.

4.2.1. Yasal Çerçeveler ve Yüksek Öğretim Sektöründeki Örgün Olmayan ve Yaygın Öğrenimin Geçerliliği Hale Gelmesi

Avrupa sınırları içindeki yasal çerçeveler, örgün olmayan ve yaygın öğrenme deneyimlerinin dikkate alınmasına ve geçerli hale getirilmesine odaklanmaktadır. Bu iki süreç genellikle çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Yasalar, kurumların benimsemek durumunda olduğu süreçleri detaylı bir şekilde belirtmesi gibi yönlendirici olabilmektedir (4.2ye bakınız).

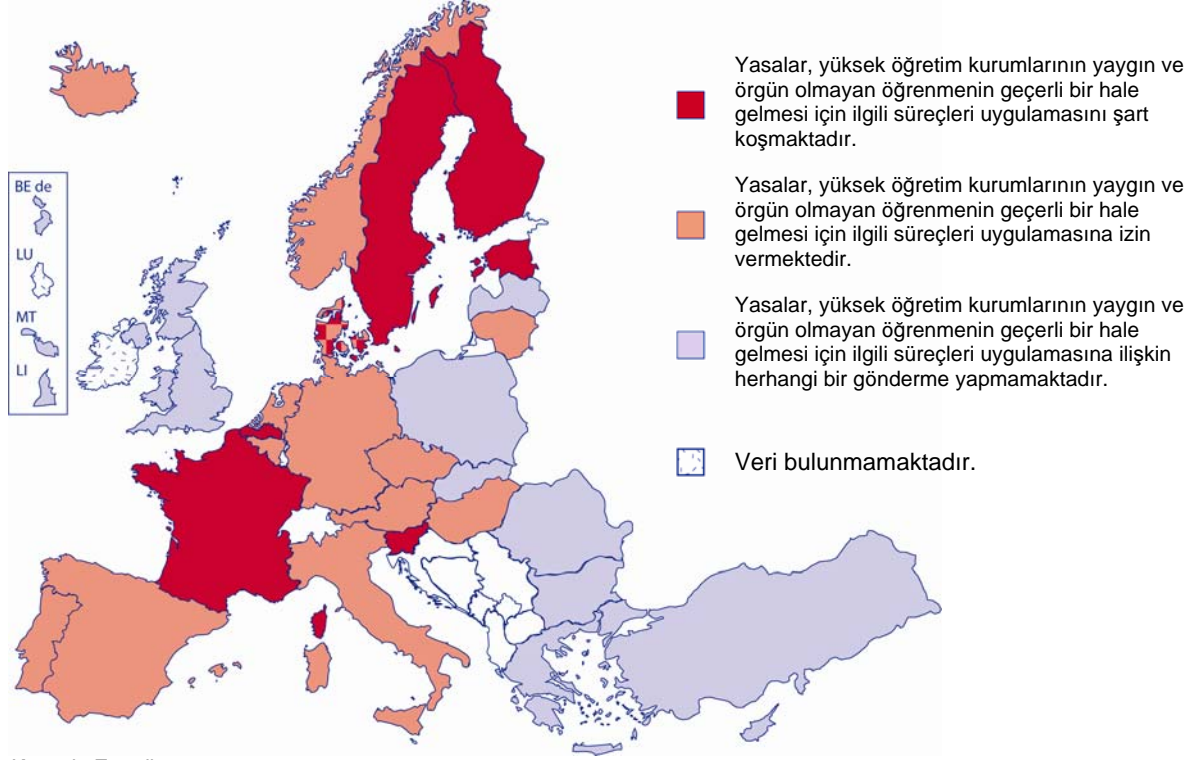
Çok az sayıda da olsa, yasalar, yüksek öğretim kurumlarının yaygın öğrenmenin geçerli bir hale gelmesi için ilgili süreçleri uygulamasını şart koşturmaktadır. Örneğin, İsveç'teki Yüksek Öğretim Kanununa göre (2003), tüm yüksek öğretim kurumları, gerekli niteliklere sahip olmayan adayların örgün olmayan ve yaygın öğrenme deneyimlerini değerlendirmek durumundadır. Fransa'da ise, yasalar, bireylerin önceki öğrenme deneyimlerini fark edilmesi ve geçerli hale getirilmesi için bireylere özel bir hak sunmaktadır. Belçika Flamana Topluluğu'nda ise, yasalar çerçevesinde, belirli yüksek öğretim grupları (Çalışma Sürecine Yönelik Kararlara İlişkin Tartışmalar Konseyi), yüksek öğretim kurumları tarafından çeşitli konularda alınan kararlara öğrencilerin yorumlarını incelemek için kurulmuştur.

Estonya ve Slovenya'daki yüksek öğretim yasaları, önceki öğrenme deneyimlerinin yüksek öğretim kurumlarınca geçerli hale getirilmesi için gerekli noktaları da içermektedir. Ancak, bu iki ülkede, önceki öğrenme deneyimlerinin yüksek öğretim kurumlarınca geçerli hale getirilmesi, yüksek öğretime girmek için gerekli olan belgelerin yerini almayacaktır, ancak yüksek öğretime geçişte kullanılabilir (detaylı bilgiler için şekil 4.1e bakınız). Estonya yasaları, yüksek öğretim kurumlarının, öğrencilerin önceki öğrenim ve mesleki deneyimlerinin geçerli hale gelmesi için gerekli koşul ve süreçleri uygulaması gerektiğini şart koşturmaktadır. Kurumlar, öğrencilerini bu süreçlerden haberdar etmek durumundadır. Slovenya'daki yasalar ise, geçerlilik süreçlerinin uygulanmasıyla doğrudan ilişkili değildir. Ancak, yüksek öğretim çalışmalarının, sadece, bilgi, beceri ve yeterliklerin fark edilmesiyle mümkün olacağına işaret etmektedir. Yüksek Öğretim Kurumları ve Programları Akredite Ölçütleri (2004- yeniden düzenlenmesi 2010 yılında), örgün ve örgün olmayan öğrenmelerle kazanılan yeterlik, bilgi ve becerilerin dikkate alınmasının mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

Belçika- Fransız Topluluğu, Çek Cumhuriyeti, Almanya, İspanya, İtalya, Litvanya, Macaristan, Hollanda, Avusturya, Portekiz, İzlanda ve Norveç'te, yasalar, yüksek öğretim kurumlarının önceki yaygın ve örgün olmayan öğrenmelerin geçerli bir hale gelmesi için ilgili süreçleri uygulamasına izin vermektedir. Kurumlar, ilgili süreçlerin ne kadarını kullanacakları konusunda bağımsız bir şekilde karar verebilmektedir. Dolayısıyla, bu gruptaki ülkeler, geçerlik süreçlerinin uygulandığı dereceler bağlamında büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde, bu süreç, yüksek öğretim kurumlarının çoğunda yaygın bir uygulama iken, diğer ülkelerde bu seçenek seyrek olarak

uygulanmaktadır. Ayrıca, yasaların, bu süreci nasıl yorumladığı da bir ülkeden diğerine göre çeşitlilik göstermektedir. Zira geçmişteki örgün olmayan ve yaygın öğrenmelerin dikkate alınması, yüksek öğretim kurumlarınca göz önünde bulundurulmaktadır (Detaylı bilgi için 4.2.2 ve 4.2.3e bakınız).

Şekil 4.2: Yüksek öğretim sektöründe örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin geçerli hale gelmesi için uygulanan yasal çerçeveler, 2009/10

Kaynak: Eurydice.

Ek not

Danimarka: Yükseköğretimin sorumluluğu Eğitim Bakanlığı ve Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı arasında bölünmüştür. Eğitim Bakanlığı'nın denetimindeki programlar için yasa kabul sürecinde yükseköğretim kurumlarının önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenimi tanımlarını zorunlu tutmaktadır. Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı'nın kontrolündeki programlar için ise kurumlara kabul sürecinin bir parçası olarak bu gibi prosedürler uygulama (zorunlu olmadan) imkânı tanınmaktadır.

Yasaların, yüksek öğretimdeki önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenmelerinin geçerli hale getirilmesine odaklanmadığı çeşitli ülkeler de bulunmaktadır (Bulgaristan, Yunanistan, Kıbrıs, Letonya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya, Birleşik Krallık, Lihtenştayn ve Türkiye). Ancak bazı ülkelerde, bu uygulama oldukça yaygındır. Örneğin Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), yüksek öğretimdeki önceki öğrenme deneyimlerinin dikkate alınması, bu durumu destekleyen çeşitli yasalar bulunmamasına rağmen uzun süredir bir gelenek olarak uygulanmaktadır. Bu, çoğunlukla, üniversitelerin, koşullar ve niteliklerden sorumlu olan özerk kurumlar olmasıyla yakından ilişkilidir. Benzer şekilde, Polonya'da, bu öğrenmelerin dikkate alınması, ulusal seviyede düzenlenmemektedir. Ancak, önceki öğrenme deneyimlerinin dikkate alınması yüksek öğretim kurumlarının önemseydiği bir uygulamadır. Bu konudaki kararlar, kurumlarca alınmaktadır. Yukarıda belirtilen durumlar dışında, bu gruptaki ülkelerin, geçerlik sürecine ilişkin çok az deneyimi bulunmaktadır. Birçoğunda, önceki öğrenme deneyimlerinin geçerli hale getirilmesi kavramı bulunmaktadır, ancak bu yüksek öğretim sektörüne ulaşmamıştır.

Yasal çerçeveler ışığında, bazı ülkelerdeki ulusal yetkililerinin (Birleşik Krallık ve İrlanda), yüksek öğretim kurumlarında önceki öğrenme deneyimlerinin dikkate alınmasına yönelik süreçlere ilişkin belirli ana noktaları hazırladığını bilmek oldukça önemlidir.

Yüksek öğretim bağlamında bu deneyimlerin fark edilmesinin iki tane önemli amacı bulunmaktadır. İlk olarak, öğrencilerin yüksek öğretim kurumlarında eğitimlerini devam etmesine izin vermek, ikinci olarak, öğrencilerin yüksek öğretim kurumlarınca istenen nitelikleri ve gereklilikleri karşıladığını göstermektir. Yüksek öğretim bağlamında, önceki öğrenme deneyimlerinin akredite edildiği ülkelerin çoğunda, akreditasyon süreci iki amaç çerçevesinde yürütülmektedir. Ancak, sadece yüksek öğretime giriş (Portekiz) veya sadece yüksek öğretime geçiş amacıyla kullanıldığı ülkeler (Çek Cumhuriyeti, Estonya, İtalya, Polonya ve Slovenya).

4.2.2. Önceki Öğrenimin Tanınması ve Geçerli Hale Gelmesi Temelinde Yüksek Öğretime Erişim

Önceki öğrenme deneyimlerini temel alarak yüksek öğretime devam etmek isteyen adayların uymak zorunda olduğu çeşitli ölçütler bulunmaktadır. Bunlar çoğunlukla yaş veya önceki mesleki deneyimlerin süresiyle yakından ilişkilidir. Diğer gereklilikler ise, ayrıca belirtilmektedir. Örneğin, Almanya'da, önceki öğrenme deneyimlerinin akreditasyonu, sadece mesleki nitelikleri taşıyanlara yöneliktir.

Yüksek öğretime giriş için önceki öğrenme deneyimlerinin akredite edilmesi, çeşitli yöntem ve yaklaşımları temel almaktadır. Bazı durumlarda, giriş süreci, öğrenciler tarafından başvuruları sırasında sunulan belgeler ve/veya yapılan görüşmelere bağlıdır. Diğer durumlarda ise, geleneksel anlamda olmayan yüksek öğretim öğrencileri bir sınava girmek durumundadır. Bu sınavın, ilgili adayların, yüksek öğretim çalışmalarına başlayabilmek için gerekli tüm koşulları yerine getirdiğini göstermektedir.

Belçika Flaman Topluluğu'nda, yasal düzenlemeler, yüksek öğretim kurumlarının, öğrencilerin akademik başarısı dikkate alınarak çeşitli şekillerde desteklenmesine olanak tanımaktadır. Önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenme deneyimleri, yüksek lisans derecesine sahip olmayanlar için doktora programın giriş sürecinde dikkate alınan noktalardandır.

Almanya'da, 2009 yılında, Länder, mesleki eğitim niteliklerine sahip olan teknisyen, işçi ve çeşitli meslek erbaplarının yüksek öğretime girmesini kolaylaştırıcı standart bir süreci uygulamaya koymuştur. Ancak, buradaki en önemli ölçüt ilgili bireylerin en az üç yıl mesleki deneyime sahip olmalarıdır.

İspanya'da, her yıl, üniversiteler, belirli sınıflandırmalara tabii olan bireyler için kontenjanlar ayırmaktadırlar. Bu sınıflandırmalar, 25, 40 ve 45 yaşından büyük olan yetişkin öğrencilerin bulunduğu üç gruptan oluşmaktadır. 25 yaşından büyük olan adaylar eğer geleneksel kabul koşullarını karşılıyorsa, üniversite giriş sınavını başarıyla geçmeleri durumunda yüksek öğretim programlarına katılmaktadırlar. Bu sınav, genel bir bölüm (üç testten oluşan), seçilen alanla ilgili olan yetenek, bilgi ve becerileri ölçen özel bir bölümden oluşmaktadır. 40 yaşın üzerindeki bireyler ise, eğer aldıkları dersler mesleki deneyimleriyle ilişkiliyse bu sürece dahil olmada akredite olabilmektedirler. Üniversiteler, akreditasyonu, farklı programlar için gerekli mesleki deneyim olarak tanımlamaktadır. Giriş süreci, her zaman kişisel bir görüşmeden oluşmaktadır. 45 yaşın üzerindeki adaylar ise herhangi bir denklik belgesi veya ilgili alandaki mesleki bir deneyimi olmasa da genel sınav ve görüşmeden alınacak notlar ışığında yüksek öğretime kabul edilebilmektedir.

Portekiz'de ise, 23 yaşından büyük öğrenciler, herhangi bir resmi nitelikleri bulunmasa da, yeteneklerini ispatlayan belirli sınavlardan başarılı olmaları koşuluyla yüksek öğretime girebilmektedirler. Bu sınavlar, her yüksek öğretim kurumunca hazırlanmaktadır.

İsveç'te, 2003 yılından itibaren, tüm yüksek öğretim kurumlarının, resmi nitelikleri karşılamayan adayların önceki öğrenme deneyimlerini değerlendirmeleri gerekmektedir. 2006 yılında ise, yaklaşık 5 800 adaydan, örgün olmayan ve yaygın öğrenme deneyimlerini akredite etmeleri istenmiştir ve yaklaşık 2 000 aday, başvurdukları bölümlerin gerekliliklerini karşıladığı için dikkate alınmıştır. Rekabetçi ortamdan dolayı, sadece 1 000 civarında geleneksel olmayan öğrenci ise yüksek öğretim kurumlarında yüksek öğretimlerini yapmak için kabul edilmiştir.

Birleşik Krallık (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), "A" seviyeleri, yüksek öğretime giriş niteliklerinden biri (en yaygını) olsa da, diğer niteliklerin çoğunluğu da, giriş için dikkate alınmaktadır. Birçok kurum, resmi niteliklere sahip olmayan ancak uygun deneyimleri bulunan yetişkin öğrencileri de kabul etmektedir. Yüksek Öğretim Kalite Güvencesi Ajansı (YÖKGA), öğrencilerin yüksek öğretime seçilme aşamalarında dikkate alması gerektiği çeşitli noktalardan oluşan bir uygulama planı hazırlamıştır. Bunlar arasında, yetenekler, beceriler, nitelikler, önceki öğrenme deneyimleri ve ilgili alandaki mesleki tecrübe bulunmaktadır.

İzlanda'da, Yüksek Öğretim Kurumu Hareketine göre (2006), kurumlar, resmi nitelikleri olmayan öğrencileri kabul etmektedir ancak gerekli bilgi ve beceriye sahip olmak aranan bir niteliktir. Bu konularda karar verme tamamıyla kurumun insiyatifindedir.

Norveç'te, 23 yaşında 5 yıllık eğitime sahip olan adaylar, altı farklı alandaki seviyeleri başarıyla tamamlamaları durumunda yüksek öğretime kabul edilmektedir (Norveççe, İngilizce, Tarih, Sosyal Bilimler, Matematik ve Doğa Bilimleri). Ayrıca, 2001den beri, yüksek öğretim kurumlarının, yeterli giriş niteliklerine sahip olmayan bireyleri de yüksek öğretime kabul etme konusunda yasal bir hakkı bulunmaktadır. İlgili kurum, adayların önceki öğrenme deneyimlerini dikkate alarak, adayların başvuru program için uygun olup olmadığında karar verebilmektedir.

Önceki öğrenme deneyimlerinin akredite edilmesine yönelik ortaya atılan yaklaşımlar, aynı ülke içinde bile farklı kurumlarca değişik şekillerde uygulanmaktadır. Örneğin, Finlandiya'da, sadece üniversiteler ve polytekniklere farklı bir politika uygulanmaktadır. Benzer şekilde, Belçika'da (Fransız Topluluğu), üniversitelere giriş konusunda çeşitli alternatifler bulunmaktadır. Bu bağlamda, birkaç ülkede, sanat okulları ve programlarının, giriş süreci açısından daha esnek olduğunu belirtmek mümkündür. Bu durum, yüksek öğretime giriş sürecinde önceki öğrenme deneyimlerinin akredite edildiği ülkelerde sadece standart bir uygulama değildir (Belçika Fransız ve Flaman Toplulukları, Danimarka ve Almanya). Aynı zamanda, önceki öğrenme deneyimlerinin akredite edilmesinin, her zaman yüksek öğretime girişi mümkün kılmadığı ülkeler de bulunmaktadır (Çek Cumhuriyeti ve Slovenya) Ayrıca, Çek Cumhuriyeti'nde orta öğretimlerini tamamlamayan öğrencilerin, bir lisans derecesi ile ödüllendirilmeyeceği de dikkate alınması gereken bir diğer noktadır.

Yüksek öğretime girişte merkezi bir yapının bulunduğu ülkelerde (Danimarka ve İrlanda) ise, geleneksel olmayan öğrencilere sıklıkla örgün olmayan öğrenme ve mesleki deneyimleri de dikkate alınabilin diye yüksek öğretim kurumlarıyla iletişim kurmaları önerilmektedir.

Danimarka'da, yüksek öğretim yerleri iki temel sisteme dayandırılmaktadır. Birinci noktadaki yerler, not ortalamalarına göre orta öğretim mezuniyet belgesi olan öğrencilere ayrılmıştır. Bu adaylar, Koordineli Kayıt Sistemine (KKS) yoluyla başvuru yapmaktadır İkinci noktadaki yerler ise, kurumlar tarafından yapılan bireysel değerlendirmeler göre doldurulmaktadır. Bunlar arasında, orta öğretim mezuniyet belgesi bulunmayan adaylar, eğer kurum, adayların orta öğretim sınavının gerekli gördüğü yeterliklere sahip olduğuna inanırsa, yüksek öğretim kurumlarına kabul edilmektedir.

İrlanda'da, kurumların büyük çoğunluğu, yetişkin öğrencilere yönelik çeşitli düzenlemeler yapmak suretiyle kontenjanlar oluşturmuştur Genel olarak, yüksek öğretim kurumları, Merkezi Başvuru Sistemi yoluyla öğrencilerin başvurularını yapmalarını istemektedir. Ancak, yüksek öğretim kurumlarıyla doğrudan iletişime geçmeleri adaylara önerilen

noktalardan bir diğeridir. Birçok durumda ise, kredi önceki mesleki deneyime verilmektedir. Bu deneyimin, başvuru alanla benzerlik göstermesi ise büyük ölçüde önem arz etmektedir.

Son olarak, Ulusal Nitelikler Çerçevesinin (NFQ) uygulanması, yüksek öğretime giriş sürecinde önceki öğrenme deneyimlerinin dikkate alınması noktasında oldukça etkilidir. Bu, NFQların, farklı ulusal yüksek öğretim sistemlerinin içeriğini açıklamayı istemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bu çerçeveler, geleneksel olmayan niteliklerin/belgelerin çok daha iyi bir şekilde anlaşılmasına olanak tanıdığı gibi yüksek öğretim kurumları tarafından alternatif bir nokta olarak gösterilmesine izin verecektir. İrlanda'da, Ulusal Nitelikler Çerçevesinin uygulama konmasından bu yana, geleneksel olmayan öğrencilerin yüksek öğretime geçişi konusunda bir artış göze çarpmaktadır.

4.2.3. Önceki Öğrenimin Tanınması ve Geçerli Hale Gelmesi Temelinde Yüksek Öğretimde İlerleme

Önceki öğrenme sadece yüksek öğrenime girme amaçlı tanımlanmaz, aynı zamanda eğitim alınacak alanın çeşitli gerekliliklerini yerine getirmek için gerçekleştirilebilir. Öğrenciler çeşitli konularda bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip olduklarını ispat edebilirlerse eğitim görecekleri programın bazı bölümlerinden muaf tutulabilirler. Bu bazı Avrupa ülkelerine uygulanmaktadır. Örnek olarak:

Belçika Flaman Topluluğu'nda, Esnek Öğrenme Yolları'na (2004) dair yasa öğrencilerin yüksek öğretimde önceki niteliklerine göre bazı derslerden muaf tutulabileceğini ön görmektedir.

İspanya'da üniversiteler öğrencilerin almakla yükümlü olduğu dersleri öğrencinin önceki öğrenme deneyimlerine bakıp azaltma konusunda özgürdür.

Polonya'da önceki öğrenim deneyiminin tanınması ulusal seviyede yasal değildir, fakat bu deneyimler yüksek öğrenimde ilerleme anlamında kullanılmaktadır. En yaygın olan senaryo yüksek eğitim sistemi dışında öğrenilen yabancı dilin sertifikalar ile tanınması olarak gösterilebilir. Kimi yüksek öğretim kurumlarının senatoları örgün olmayan bazı sertifikaların geçerliliğini sağlayabilmek için bu tür sertifikaları onaylayarak soruna içsel anlamda bir çözüm getirmişlerdir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), her kurum sunduğu niteliklerin standart ve kalitesinden kendisi sorumludur. Bu şöyle yorumlanabilir: her kurum önceki eğitimi tanıma konusunda alacağı kararlardan sorumludur ve çalışılan programın tamamlanmasına doğru geçerli sayılabilir.

Bazı durumlarda (örnek olarak Belçika Fransız Topluluğu, Çek Cumhuriyeti, Almanya, İtalya ve Macaristan), önceki öğrenimin nasıl tanımlanması ve tanınması noktasında bazı yönetmelikler öğrencilerin program gereksinimlerini yerine getirmelerinde kullanılmaktadır.

Belçika Fransız Topluluğu'nda, *hautes écoles* öğrencileri önceki eğitimlerinin tanınması anlamında üç yıllık profesyonel deneyimlerini muafiyet hakkı kazanmak için kullanabilirler. Bu muafiyet tüm programın %20'sini aşamaz. Benzer fırsatlar üniversiteler tarafından da sunulmaktadır. Bu tür durumlarda öğrencilerin en az beş yıllık ilgili alanda profesyonel veya bireysel deneyimlerini sunmaları gerekmektedir. Deneyimsel öğrenme her akademik yıl için 60 krediye kadar kabul edilebilir. Bu konudaki kararlar değerlendirme komiteleri tarafından verilir ve öğrencinin sunduğu kanıtları esas alarak karara varılır.

Çek Cumhuriyeti'inde, 2001 yılında kabul edilen Yüksek Öğretimi İyileştirme Yasası'na göre, yüksek öğretim kurumları başarı ile tamamlanmış yüksek öğretimde yaşam boyu öğrenmeyi (örn. Yüksek öğretim kurumlarındaki örgün olmayan kurslar) temel alarak ilgili programın %60'ına kadar önceki eğitimi kabul edebilmektedir. Ne var ki, bu tür bir tanıma oldukça nadirdir.

Almanya'da 2002 yılından bu yana, yüksek öğretim çalışmalarında yüksek öğretim dışı elde edilen beceri ve bilgilerin tanınması mümkündür. Bu tür tanıma işlemi tüm yüksek öğretim programının %50'sine kadar yapılabilmektedir. Tanıma

süreci bireylerin şahsi durumlarının incelenmesiyle, bir grup başvuranın genel kıstaslar çerçevesinde inceleyerek veya yerleştirme sınavlarıyla gerçekleştirilebilmektedir. Her ne kadar hala ulusal anlamda oturtulmuş bir sistematik prosedür olmasa da, bazı modellerin uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

İtalya'da yüksek öğretim kurumları önceki eğitimi lisans eğitiminden 60 krediden daha fazla ve yüksek lisansta 40 krediden daha fazla olmamak şartıyla tanıyabilmektedir.

Macaristan'da, Yüksek Öğretim Yasası (2005) yüksek öğretim kurumlarına sadece önceki eğitimi değil aynı zamanda iş deneyimini de tanımayı sağlamaktadır. Bu yasaya göre iş deneyimi en fazla 30 krediye kadar tanınabilir. Yine de pratikte bu tür bir uygulama hala oldukça nadirdir.

Belçika Flaman Topluluğu'nda ve Fransa'da, önceki öğrenme öğrencinin eğitim göreceği programda hiç bir eğitim görmeden yüksek öğrenim diplomasını almasını sağlayacak kadar tanınır.

Belçika Flaman Topluluğu'nda, lisans ve yüksek lisans dereceleri kurumun uygun görmesi durumunda öğrencinin önceden edindiği sertifikalar ve niteliklere göre elde edilebilir.

Fransa'da, önceki öğretimin tanınması (*Validation des Acquis de l'Expérience* – VAE) hedeflenen diplomanın kısmi veya tamamen elde edilmesiyle sonuçlanabilir. İlgili alanda deneyim sunabilen tüm adaylara, yüksek öğretim derecesi de dâhil olmak üzere, bu uygulama açıktır. Bu tür deneyimler aylıklı veya aylıksız işler ile gönüllülük esasına dayalı etkinlikleri kapsar. 2007 yılında 2154 yüksek öğretim diploması sadece önceki örgün ve örgün olmayan eğitimin tanınmasıyla verilmiştir ve 2046 aday yüksek öğretim çalışmalarının bir kısmını önceki öğrenme deneyimlerini saydırarak eğitimlerinin bir kısmından muaf tutulmuşlardır (Ministry of Education, 2009).

4.3. Geleneksel Olmayan Yüksek Öğretim Adayları için Hazırlık Programları

Geleneksel olmayan öğrenciler, yetişkin öğrenciler de dahil olmak üzere, çoğunlukla yüksek öğretim programlarına başlamadan önce gerekli bilgi ve becerileri edinebilmek için desteğe ihtiyaç duyarlar. Bazı ülkelerde (örn. İrlanda, Fransa Birleşik Krallık ve İzlanda) bu tür aday öğrenciler için özel programlar tasarlanmıştır. Bu programlar öncelikle kısa ve mesleki eğitime yönelik öğrenciler için sunulmaktadır veya lise eğitimlerini tamamlamadan ayrılan öğrencileri hedef almaktadır. Genellikle, bu tür programlar için herhangi bir nitelik aranmamaktadır, fakat yaş ve örgün eğitim dışında zaman süresi gibi kabul kriterleri olabilmektedir (örn. Fransa'da, başvuranlar en az 20 yaşında olmalı ve okul sisteminden en az iki yıldır dışında olmalıdır). Bu tür hazırlık programlarının süreleri genellikle bir akademik yıl olarak tasarlanır ve programlar başarıyla tamamlanmaları sonucunda yüksek öğretime girişe olanak tanıyan sertifikalar sunar.

İrlanda'da bazı okullar yetişkin öğrencileri yüksek öğretime hazırlamak için 'giriş'/temel' isimli ön-giriş dersleri sunmaktadır.

Fransa'da, üniversiteye kayıt olabilmek için öğrenciler normalde baccalauréat sınavını başarıyla geçmeleri gerekmektedir. Fakat, *baccalauréat* sınavına alternatif olan bir yol vardır: 'DAEU' (*Diplôme d'Accès aux Études Universitaires*). DAEU akredite olan üniversitelerce verilebilen ulusal bir yüksek öğretim diplomasıdır. Bu uygulama en az 20 yaşında olan ve *baccalauréat*a sahip olmayan ve en az iki yıldır okul sistemi dışında yer alan öğrenciler için tasarlanmıştır. Diploma bir yıllık eğitimden sonra öğrencinin edindiği bilgileri ölçen ve genel kültürel farkındalığını ölçen yazılı ve sözlü sınavların başarılı tamamlanmalarının ardından verilir, aynı zamanda ilgili öğrencinin yüksek öğretim çalışmalarında gereksinim duyacağı organizasyonel beceri ve yetenekleri gösterip gösteremediğine bakılır. DAEU, *baccalauréat* ile aynı hakları sunar. İki tür DAEU diploması vardır: DAEU A ve DAEU B. Birincisi öğrencileri Fransızca, sanat, sosyal bilimler, diller, iletişim, hukuk, ekonomi bilimleri, yönetim ve organizasyon gibi alanlara hazırlarken, ikinci tür diploma adayları fen, teknoloji, beden eğitimi, tıp, diş hekimliği, eczacılık ve çeşitli sağlık bilimlerine hazırlamaktadır.

Birleşik Krallık'ta, geleneksel olmayan öğrencileri yüksek öğretime hazırlayan bir dizi program bulunmaktadır. **İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da**, yetişkinler özellikle örgün niteliklerden yoksun ve eğitimlerine ara vermiş kişiler için alternatif bir yol olarak hızlandırılmış eğitim programlarını takip edebilmektedirler. 'Yüksek Öğretime Geçiş' diplomaları yüksek öğretim için destek veren kurumlarca tasarlanır ve bu okullarca verilir. Programlar belirli alanlarda verilir (Örnek: Hemşireliğe Geçiş Diploması, Hukuk'a Geçiş Diploması) ve yetişkin öğrenciyi desteklemek için tasarlanan unsurları belirli konu içerikleriyle bütünler. Öğretim yöntemleri içinde bire bir eğitim desteği de bulunmaktadır. Bu tür tipik bir program bir tam yıl sürer fakat yarı-zamanlı olan programlar da mevcuttur. Benzer bir uygulama **İskoçya**'da da bulunmaktadır. Çeşitli dersler bu ülkede öğrencileri gerekli nitelikler olmadan hem yüksek öğretime hem de belli başlı derslere hazırlayabilir. Bu 'giriş dersleri' bazı İNO⁽³⁾ üniteleri ve derslerini de içerir ve bunların başarıyla tamamlanması bir İNO ödülünü almakla sonuçlanabilir. Birçok giriş dersleri başarılı tamamlanma durumunda yüksek öğretim eğitimini garanti eder. Bu programlardan bir tanesi İskoç Geniş Çaplı Giriş Programı'dır. Bu programın 1988 yılında başlamasından itibaren 25.000 yetişkin yüksek öğretimde eğitim görebilmek için bu yolu takip etmektedir.

İzlanda'da, geleneksel olmayan adaylar yüksek öğretime standart kabul gereksinimlerini yerine getiremeyen adaylar için tasarlanmış ön eğitimi tamamladıktan sonra girebilirler. 'da, geleneksel olmayan adaylar yüksek öğretime standart kabul gereksinimlerini yerine getiremeyen adaylar için tasarlanmış ön eğitimi tamamladıktan sonra girebilirler.

(³) İskoç Nitelikler Otoritesi (İNO) ulusal bir akreditasyon kurumudur. www.sqa.org.uk/sqa/CCC_FirstPage.jsp

4.4. Yüksek öğretimde alternatif eğitim modelleri

3. Bölümde vurgulandığı üzere, esnek programların olmayışı yetişkin öğrencilerin örgün eğitim ve öğretime katılmaları önünde bir engel teşkil etmektedir. Bu durum yüksek öğretim de dâhil olmak üzere tüm eğitim seviyelerinde görülmektedir. Dolayısıyla, yetişkin öğrencilerin örgün yüksek öğretim programlarına katılabilme oranlarını arttırmak için geliştirilen ilgili politikalar esnek eğitim programlarını dikkate almalıdır.

4.4.1. Terminolojiyi anlamak

Yüksek öğretimde alternatif eğitim biçimleri çoğunlukla 'yarı zamanlı programlar', 'uzaktan eğitim' veya 'harici eğitim' gibi modellerle tanımlana gelir. İlk bakışta bu modellerin isimleri net ve açık gibi görünse de, bu uygulamaların bir ülkeden diğerine ciddi değişiklikler gösterdiğini bilmek önemlidir. Örnek olarak, 'yarı-zamanlı çalışma' terimi birbirinden farklı anlamlar ve yorumlarla ele alınmaktadır.

Ülkelerin büyük bir çoğunluğunda, yüksek öğretim uygulamalarına dair ilgili evraklarda 'yarı-zamanlı eğitim' konusunda net bir açıklama bulunmamaktadır ve bu terimin anlamı bir ülkeden diğerine çeşitlilik göstermektedir. Bazı ülkelerde bu terim 'dışarıdan eğitim' (Bulgaristan), *horaires décalés* (Belçika Fransız Topluluğu) veya 'harici eğitim' gibi kullanılmaktadır.

İlgili yönetmeliklerinde 'yarı-zamanlı eğitim' tanımının net olarak yapıldığı ülkelerde bu terim farklı biçimlerde tanımlanabilir. Kimi ülkelerde bir akademik yıl içinde öğrencinin almakla yükümlü olduğu AKTS kredi miktarı öğrencinin yarı-zamanlı veya tam-zamanlı olarak ayırt edilmesinde ana kıstas olarak kullanılmaktadır. Yarı-zamanlı öğrenciler bir akademik yılda 60 AKTS kredisinden daha az ders alanlar olarak tanımlanmaktadır ve dolayısı ile tam-zamanlı öğrencilere göre daha uzun bir zamana yayılan eğitim sürelerinden geçmeleri gerekmektedir. Bu tanım, örnek olarak İrlanda ve Letonya'da, kullanılmaktadır. Diğer bağlamlarda, yarı-zamanlı eğitimin tanımı öğrencinin kredi yükü açısından tanımlanmamaktadır (örnek olarak yarı-zamanlı ve tam-zamanlı öğrencilerin aynı miktarda AKTS kredisini aynı akademik yıl içinde almaları beklenmektedir), fakat bu bağlamlarda ayırım iletişim saati üzerinden yapılır. Mesela Macaristan'da, Yüksek Öğretim Kanunu yarı-zamanlı programlarının en az %30'u oranında tam-zamanlı programların ise %50 oranında iletişim saati sunması gerekliliğini vurgular. İletişim saati öğrencinin örgün eğitim ortamında eğitmen ve diğer öğrencilerle geçirdiği zaman olarak tanımlanabilir.

Yarı-zamanlı eğitim programlarının yorumlanmasındaki benzer farklılıklar Avrupa'da Öğrencilerin Sosyal ve Ekonomik Durumları başlıklı raporda da belirtilmiştir (Eurostudent, 2008). Bu raporda dört tür 'yarı-zamanlı' öğrenciden söze dilmektedir.

- Uzaktan eğitime kayıtlı öğrenciler (örn. Genelde iş sektöründe olan vakitlerinin bir kısmını yüksek öğretime ayırabilen öğrencilerdir);
- Yüksek öğretim kurumlarında akşam veya hafta sonu kurslarına kayıt yapmış olan öğrencilerdir. Bu kurslar tam-zamanlı öğrencilere sunulan kurslar haricinde yüksek öğretim kurumlarınca sunulur;
- Geleneksel tam zamanlı bir programa kayıtlı ama resmi anlamda yarı-zamanlı durumda olan öğrenciler (örn. Bu öğrenciler tam-zamanlı olanlara göre daha uzun sürede mezun olur);
- Tam zamanlı olarak kayıtlı olan fakat aslında vakitlerinin bir kısmını eğitime ayırabilen öğrenciler.

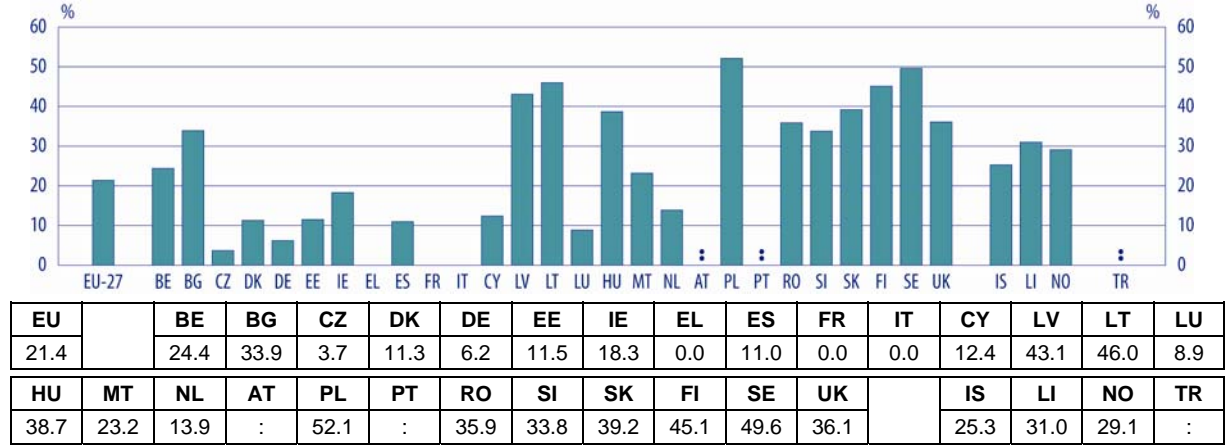
Bu örnekler yüksek öğretim programlarının modellerini ülkeler arası anlamda karşılaştırırken dikkatli olunması gerektiğini göstermekte ve farklı ülkelerin benzer gibi görünen terimleri nasıl farklı yorumlayabildiklerini hesaba katmanın önemine işaret etmektedir. Bu durum özellikle esnek yüksek öğretim programlarının kaynak sistemlerini analiz ederken büyük önem kazanır. Ek olarak, tüm bu terimler ve programların dışında, bu bölümde işaret edilen modellerin kapsamadığı ve yetişkin öğrencilerin ihtiyaçlarına göre şekillendirilmiş organizasyonel unsurlar da bulunabileceğini bilmek hayati önem arz etmektedir.

4.4.2. Yüksek öğretime yarı- zamanlı katılım

Uluslar arası istatistikî karşılaştırmanın amacını sunmak adına, bir birey tam-zamanlı eğitimde sunulan kredinin %75'inden az ders alıyorsa bu öğrenci 'yarı-zamanlı' olarak tanımlanır (UNESCO/OECD/Eurostat, 2010). Bu tanım ışığında, uluslar arası istatistikler bize Avrupa'da yüksek öğretim öğrencilerinin %21'i oranında yarı-zamanlı olduğunu göstermektedir.

Ülkelere bu oran açısından tek tek bakınca, farklı yapılar göze hemen çarpmaktadır. Bu skalanın en tepesinde bulunan Letonya'da, Litvanya, Polonya, Finlandiya ve İsveç'te, yarı-zamanlı öğrenciler tüm öğrenci nüfusunun %40'ı dolaylarındadır. Ana bedeni oluşturan ülkelerde ise (Belçika, Danimarka, Estonya, İrlanda, İspanya, Kıbrıs, Malta, Hollanda, Romanya, Slovenya, Slovakya, Birleşik Krallık, İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç), yarı-zamanlı öğrenciler %10 ile %40 arasında bir oranda temsil edilmektedirler. Skalanın en altında ise Çek Cumhuriyeti, Almanya ve Lüksemburg bulunmakta, bu ülkelerde yarı-zamanlı öğrenciler tüm öğrenci nüfusunun %10'undan daha az olarak görünmektedirler. Son olarak Yunanistan, Fransa ve İtalya gibi ülkelerde yarı-zamanlı öğrenci nüfusu kayda değer miktarda olmayacak kadar azdır.

Şekil 4.3: Yüksek öğretime yarı-zamanlı öğrencilerin yüzdesi (ISCED 5 ve 6), 2008

Kaynak: Eurostat temelli Eurydice hesaplamaları (2010 yılında elde edilen veriler)

Ek not

Çek Cumhuriyeti ve Malta: 2007 verileridir.

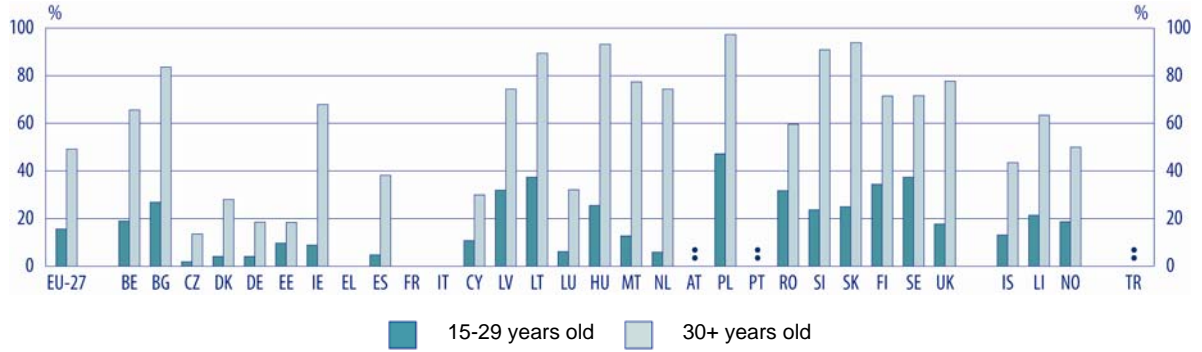
Açıklayıcı not

Yarı-zamanlı ve tam-zamanlı öğrencilerin tanımları öğrencinin tanımlanmasında hangi çalışma yükünün hesaplandığına bağlıdır. İdeal olarak, çalışma yılı öğrencinin akademi gelişimi açısından ele alınmalıdır, fakat aynı zamanda öğrencinin harcadığı zaman, çalışkanlığı ile de ölçülmektedir. Ülkelerden elde edilen ulusal veriler öğrencilerin tam-zamanlı veya yarı-zamanlı olarak tanımlanmasında hangi kistasın ele alındığını belirtmektedir (UNESCO/OECD/Eurostat, 2010).

Verilerden de anlaşılacağı üzere, yaş öğrencilerin yarı-zamanlı olma veya olmama konusunda karar vermelerindeki en önemli değişken olarak görünmektedir. Ortalama olarak, Avrupa Ülkelerinde, 30 ve üzeri yaşlarda olan yüksek öğretim öğrencilerinin %49'u yarı zamanlı bir program takip ederken, 30 yaş altı öğrencilerde bu oran %16 olarak önümüze çıkmaktadır. Bu durum yetişkin öğrencilerin öğrencilik yaşantılarıyla birlikte iş hayatı ve aile sorumlulukları gibi rollerini bir arada götürüyor olmalarından kaynaklanmaktadır.

Avrupa ülkelerinin büyük bir çoğunluğunda, yarı-zamanlı öğrencilerin oranı genç öğrencilere göre daha yaşlı öğrencilerde (+30) en az üç kat daha fazladır. Ne var ki, Estonya, Polonya, Romanya, Finlandiya ve İsveçte bu durum sadece ikiye katlamaktadır. Bu sebeple, bu ülkelerde yaş değişkeni yüksek öğretimde yarı-zamanlı katılım anlamında diğer Avrupa ülkelerine göre daha az önemlidir. Ayrıca Macaristan, Polonya, Slovenya ve Slovakya'da yarı-zamanlı öğrencilerin %90'ı 30 yaş veya üzerindedir.

Şekil 4.4: Yüksek öğretimde yarı-zamanlı öğrencilerin yaşlarına göre dağılımı (ISCED 5 and 6), 2008

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU
15-29 years old	15.6	19.0	26.9	1.9	4.1	4.1	9.7	8.9	0.0	4.8	0.0	0.0	10.8	31.9	37.4	6.2
30+ years old	49.2	65.6	83.6	13.5	28.0	18.5	18.4	67.9	0.0	38.2	0.0	0.0	30.0	74.4	89.4	32.1
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	LI	NO	TR
15-29 years old	25.5	12.7	5.9	:	47.2	:	31.7	23.7	25.0	34.4	37.4	17.7	13.1	21.4	18.7	:
30+ years old	93.2	77.4	74.4	:	97.3	:	59.6	90.9	93.9	71.5	71.6	77.7	43.5	63.4	50.0	:

Kaynak: Eurostat temelli Eurydice hesaplamaları (2010 yılında elde edilen veriler)

Ek not

Çek Cumhuriyeti ve Malta: 2007 verileridir.

4.4.3. Yüksek Öğretimde Alternatif Çalışma Biçimlerini Teşvik Etmek için Ulusal Düzeyde Yapılan Girişimler

Ülkelerin büyük kısmında yüksek öğretim kurumları esnek eğitim programları sunma veya sunmama konusunda özgürdürler (yarı-zamanlı programlar). Sonuçta, eğitim programlarının alternatif modellerinin bulunması bir kurumdan diğerine çeşitlilik göstermektedir. Yinede, yüksek öğretim kurumlarında sunulan eğitimin alternatif modellerinin ulusal seviyede ele alındığı bazı çalışmalar bulunmaktadır.

Birçok Avrupa ülkesi yüksek öğretim kurumu alternatif eğitim programı sunma konusunda özgür olsa da, bazı ülkelerde yüksek öğretim programları düzenli olarak esnek bir biçimde yeniden organize edilir ve öğrencilere kişisel çalışma tercihlerini şekillendirebilmek için özgürlük sağlar. Örnek olarak:

Belçika Flaman Topluluğu'nda, Esnek Öğrenme Yolları Yasası (2004) yürürlüğe geçtiğinden bu yana, yüksek öğretim kurumları sundukları eğitim programlarını üç ana dal halinde düzenleye bilmektedirler: derece kontraktı, kredi kontraktı ve sınav kontraktı. Derece kontraktı durumunda öğrenci ne kadar eğitim göreceğini kendisi belirleyebilir: yılda 60 kredi (tam-zamanlı) veya yılda 54 krediden az (yarı-zamanlı). Diğer program tercihleri de bulunmaktadır. Kredi kontratıyla ise, öğrenci bir veya daha fazla sertifikayı hedefleyerek belirli sayıda kredi dersi seçebilir.

Finlandiya'da, üniversite öğrencileri çalışma hızlarına ve hedefledikleri dereceye yönelik eğitim tercihlerinden seçim yapabilmekte özgürdürler (fakat politeknik ve ilgili programlarda bu anlamda özgürlük daha kısıtlıdır).

Norveç'te yeni bir araç (Bireysel Eğitim Planı) yüksek öğretimde bireyselleştirilmiş eğitimi desteklemek için kullanılmaya başlanmıştır. 2003 yılından bu yana, yüksek öğretim programına başvuran tüm öğrenciler bir 'Yüksek Öğretim Planı' doldurmak zorundadırlar. Bu planda onlara tam-zamanlı mı yarı-zamanlı mı olmak istedikleri, kaç AKTS kredisi almak istedikleri sorulur. Bireysel Eğitim Planı öğrencinin gelişimi süresince kullanılır ve öğrenciler ile çeşitli görüşmelerde ele alınır.

Ayrıca, Avrupa'da bazı ulusal seviyede pilot çalışmalarda yüksek öğretim hizmetlerinde esneklik konusunda yeni yaklaşımlar test edilmektedir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere), İngiltere Yüksek Öğretim Finans Kurumu son zamanlarda sekiz "yüksek öğretim kurumuna esnek öğrenim yolları geliştirme amacıyla mali yardımda bulundu. Bu projelerin amacı geleneksel olmayan ve yüksek öğretimde çokça temsil etmeyen sosyal tabakalarda bulunan öğrenci adaylarını esnek programlarla yüksek öğretime çekmektir. Bu programlar arasında hızlandırılmış eğitim programları, iş-temelli programlar, hızlandırılmış yarı-zamanlı programlar, uzaktan eğitim e-öğrenme gibi uygulamalar mevcuttur. Programlar genellikle mesleki eğitim konularında sunulmaktadır. 2008/09 akademik yılında, 850 civarında öğrenci bu tür esnek programlara katılmıştır.

Yüksek öğretim programları arasında alternatif eğitim modelleri genellikle açık öğretim veya teknoloji destekli uzaktan öğretim hizmetlerini içermektedir. Bazı ülkelerde (Almanya, Yunanistan, İspanya, Kıbrıs, Hollanda, İngiltere), bu konuda uzmanlaşmış ve açık/uzaktan eğitim modelleriyle eğitim veren kurumlar bulunmaktadır.

1974 yılında **Almanya** Fernuniversität isimli uzaktan eğitim veren kapsamlı bir üniversite kurdu. Bu yüksek öğretim kurumu çeşitli seviyelerde eğitim vermektedir. 2008/09 yılının kış döneminde, *Fernuniversität* 55.000'den daha fazla öğrenciye sahipti ve bunların büyük bir çoğunluğu yarı-zamanlıydı. Üniversitenin idari bölümü Hagen'dedir, ama Almanya'da, Avusturya'da ve diğer merkezi ve doğu Avrupa ülkelerinde uzaktan eğitim merkezleri bulunmaktadır.

Yunanistan'da, 1992 yılından beri Hellenik Açık Üniversite bağımsız ve kendini yöneten bir kurum olarak lisans ve yüksek lisans programları, bunların yanında çeşitli eğitim programlarını uzaktan eğitimle vermektedir. Hellenik Açık Üniversite'nin amaçlarından bir tanesi de uzaktan eğitim alanında bilimsel araştırmayı geliştirmek, yöntemsel ve teknolojik edinimleri pekiştirmektir. Hellenik Açık Üniversite'sinde öğrencinin yaşı dikkate alınmadan kabul sağlanabilir. Üniversitenin Patras'ta ve çeşitli şehirlerde birimleri bulunmaktadır.

İspanya'da, Açık Üniversite (*Universidad Nacional de Educación a Distancia* – UNED) 1970'lerin ilk yıllarında kurulmuştur ve şimdilerde 160.000'den fazla öğrencisi vardır. Bu yüksek öğretim kurumu, ülkedeki en büyük eğitim kurumu olarak 26 farklı yüksek öğretim programı sunmakta ve 5 farklı profesyonel gelişim kursu sunmaktadır.

2002 yılında, **Kıbrıs** uzaktan ve açık öğretimi hedefleyen bir devlet üniversitesi kurdu. Kıbrıs Açık Üniversitesi lisans ve yüksek lisans eğitimleri vermektedir. 2006 Eylül'de ilk 162 öğrencisini kabul eden okul 2008/09 akademik döneminde 584 öğrenci almıştır.

Hollanda'da, Hollanda Açık Üniversitesi bir kurum olarak uzaktan eğitim vermek amacıyla devlet eliyle 1984 yılında kurulmuştur. Bu üniversitenin amacı, Yüksek Öğretim ve Araştırma Kanunu'nda da belirtildiği üzere, yüksek öğretimde yeniliğe hizmet etme amacıyla uzaktan eğitim programlarını yüksek öğretim seviyesinde sunmaktır. Örgün kabul kriterleri bulunan ve eğitim hızı ve süresi anlamında oldukça esnek programlar sunabilen bu okul yüksek öğretim alma

fırsatını oldukça geniş bir kitle için mümkün kılmaktadır. Üniversitenin 12 merkezi, 2 destek merkezi ve öğrencilerin çalışma alanları hakkında başvurabilecekleri rehberlik ve danışmanlık merkezleri bulunmaktadır.

Birleşik Krallık'ta, Açık Üniversite uzaktan eğitimde ana merkezlerden biridir. Diğer üniversiteler gibi Açık Üniversite (*Open University*) kendi diploma ve derecelerini veren otonom bir kurumdur. 1969 yılında kraliyet desteğiyle kurulmuş olup ilk öğrencilerini 1971 yılında kabul etmiştir. Açık Üniversite şimdilerde İngiltere'nin öğrenci sayısı anlamında en büyük üniversitesidir ve çoğunlukla yarı-zamanlı eğitim gören 175.000 öğrencisi vardır. Açık Üniversite'de uygulanan öğretim yöntemine 'destekli açık öğretim' denilmektedir ve öğrenciler ile öğretim elemanlarının bölgesel merkezlerde ve kütüphaneler gibi merkezi yerlerde iletişime geçmesi anlamına gelir.

Bu bağlamda, Norveç Eğitim Bakanlığı kurumlarından birini (Norveç Açık Üniversiteleri) Norveç yüksek öğretim kurumlarına model olması anlamında, esnek programlar tasarlaması ve BİT destekli kurslar düzenlemesi ve yüksek öğretimde mültimedya, BİT yaşam boyu öğrenme ilk esnek etkinlikleri düzenlemesi için görevlendirmiştir.

Son olarak, bazı ülkelerde yüksek öğretime girişte sorun yaşayan öğrencilerin desteklenmesine yönelik mali politikalar geliştirilmektedir. Bu çalışmalar kitabın beşinci bölümünde detaylandırılmaktadır.

5. BÖLÜM: ÖRGÜN YETİŞKİN EĞİTİMİNİN FİNANSE EDİLMESİ VE ÖĞRENCİLER İÇİN DESTEK

Mali kısıtlamalar, yetişkin öğrencilerin örgün eğitim ve öğretime katılımlarını engelleyebilir. Bu, özellikle düşük-gelirli, işgücü piyasasının dışında olanlar veya bu türde bir dışlanmaya maruz söz konusu olduğunda geçerlidir. Bu bölüm, yetişkin eğitim ve öğretimin nasıl finanse edildiğine ilişkin bilgi sunar ve yetişkin öğrencilerin örgün eğitim ve öğretim programlarına katılımlarını kolaylaştırmak amacıyla çeşitli destek türlerinin ana hatlarını belirler.

5.1. Örgün yetişkin eğitimi için fon kaynakları

Örgün eğitim ve öğretimdeki yetişkin öğrenciler için üç ana fon kaynağı bulunmaktadır: kamu finansmanı, öğrenciler tarafından ödenen ücretler ve işverenlerden sağlanan fon.

5.1.1. Kamu kaynaklarından gelen fon

Bir dereceye kadar, tüm Avrupa ülkelerindeki kamu yetkilileri, örgün yetişkin eğitimi ve öğretimi için fon sağlamaktadır. Kamu finansmanı, ya eğitim politikası kararlarının ya da istihdam/işgücü piyasası politikalarının bir sonucu olarak sunulmuştur. İkinci durumda, finansal destek için uygun olan örgün öğrenim faaliyetleri, ağırlıklı olarak, mesleki eğitim ve öğretim programlarını içermektedir ve temel hedefleri, işsizler ve işgücü piyasasından dışlanmaya maruz kalmış kişilerdir. Avrupa Sosyal Fonu'ndan (ESF) gelen fon, genellikle ulusal finansal kaynakları tamamlamak için kullanılmaktadır.

Kamu yetkilileri, yetişkin eğitim ve öğretimi finanse etmek için çeşitli mekanizmalar kullanır. Lise düzeyine kadar olan programlar için fon genellikle merkezi hükümetten yerel yönetimlere aktarılır ve bunun karşılığında fon oluşur. Merkezi bütçeden gelen fon, çeşitli yerel kaynaklarla da birleştirilebilir. Örneğin İsveç'te, belediye yetişkin eğitimi (temel ve lise yetişkin eğitimi dâhil), devlet yardımları ve yerel vergi gelirlerinden oluşan belediye bütçesinden finanse edilmektedir. Yetişkin öğrenciler için örgün eğitim sağlayıcıları da doğrudan merkezi hükümet tarafından finanse edilebilir. Bu, kurumların çoğu kez devlet bütçesinden doğrudan fon aldığı yüksek eğitim sektöründeki baskın modeldir. Bazı durumlarda (örneğin, Belçika Flaman Topluluğu), eğitim ve öğretimden sorumlu üst-düzyetkililer, sadece yükseköğretime doğrudan sübvansiyon sağlamaz aynı zamanda daha düşük düzeylerde örgün yetişkin eğitimine sübvansiyon sağlar.

Kamu yetkilileri, bireyler için de doğrudan mali destek sağlayabilir. Burada, odak genellikle böyle bir destek yokluğunda eğitim ve öğretimde yer alamayanlardır (bireylere yönelik finansal destek hakkında daha fazla ayrıntı için bakınız Bölüm 5.2).

Yetişkin öğrencilerin zorunlu ya da lise düzeyindeki eğitimlerini tamamlamalarını sağlamak için yerel yönetimlere ya da eğitim sağlayıcılarına tahsis edilen kamu finansman düzeyi, genellikle aynı düzeyde başlangıç eğitime başlayan tam-zamanlı bir öğrencinin maliyetinin yüzdesi olarak hesaplanmaktadır. Örneğin:

Finlandiya'da, yetişkinlere yönelik lise eğitimi finanse etme, genel liselerle paralel olarak, aynı kriterlere sahiptir. Ancak, yetişkin eğitimi birim maliyeti, belediyenin liseler için belirlediği birim maliyetin %60'dır.

Benzer finansman formülleri, genellikle yarı-zamanlı kurslar, uzaktan eğitim ya da e-öğrenme gibi çeşitli esnek düzenlemeler çerçevesinde verilen örgün eğitim ve öğretime uygulanmaktadır.

Çek Cumhuriyeti'nde, çeşitli esnek düzenlemeler çerçevesinde verilen lise programlarının finansmanı, belirli bir eğitim alanında tam-zamanlı eğitim için öğrenci başına ortalama maliyetin belli bir yüzdesine dayanmaktadır. Bölgesel yetkili, tam-zamanlı kotanın fiili yüzdesine karar verir. Bölgelerin büyük çoğunluğunda, finansman şu şekilde hesaplanmaktadır: e-öğrenme programları için tam-zamanlı kotanın %5'i, uzaktan eğitim için %15'i ve yarı-zamanlı/akşam kursları için %40'ı.

Bazı ülkeler, örgün programlar da dâhil olmak üzere, yetişkin eğitim ve öğretim programları sağlayan kurumlara sosyal kriterlere dayalı olarak ek finansman tahsis edebilir. Örneğin, Belçika Fransız Topluluğu'nda, Sosyal İlerleme için Eğitim (*enseignement de promotion sociale*) kapsamında, okullara öğrencilerinin işsiz olma oranına ya da asgari ücret kazancına göre fazladan fon tahsis edilebilir. Okullar, bu fazladan fonu, sınıf mevcutlarını azaltmak için öğretmen alımında veya kendi ekipmanlarını geliştirmek için kullanabilir.

Yükseköğretim düzeyinde, finansman genellikle öğrencilerin aldığı ECTS birimlerinin sayısına dayalıdır. Bazı ülkelerde, finansman formülleri, tam-zamanlı öğrencilerle çeşitli esnek düzenlemeler çerçevesinde eğitim alanlar arasında bir ayırım yapar. Örneğin, Macaristan'da, yükseköğretimdeki yarı-zamanlı/akşam öğrencileri için mevcut olan fonlar, tam-zamanlı öğrenci kota desteğinin yarısı ve uzaktan eğitim programlarının beşte biridir. İki paralel yükseköğretim sisteminin olduğu Danimarka'da, finansman düzenlemeleri ayırt edicidir: Geleneksel yükseköğretim sistemi tamamen devlet tarafından finanse edilirken, yetişkin öğrenciler için özel olarak geliştirilen sistem, kısmen devlet tarafından ve kısmen öğrenci katkı paylarıyla finanse edilmektedir.

5.1.2. Öğrenciler tarafından ödenen okul ücretleri

Örgün eğitime gitmek isteyen yetişkin öğrencilerin genellikle kendi ders masraflarına katkıda bulunmaları beklenmektedir. Bu durum özellikle sosyal dışlanma riski altında olmayanlar için geçerlidir. Ancak, bu genel eğilim bir kenara bırakılırsa, Avrupa çapında bir takım farklılıklar göze çarpmaktadır.

Ülkelerin çoğunda, temel eğitimin veya ortaöğretimin tamamlanmasına ilişkin "ikinci şans" programları, ücretsiz olarak verilmektedir. Bu durum, eğitimlerini bu düzeylerde tamamlayamamış olan yetişkinler genellikle toplumun en savunmasız gruplara ait olmaları ve dolayısıyla, pek çok politika müdahalelerinin konusu olmalarındandır. Yine de, bazı ülkelerde, yetişkin öğrencilerin, temel veya ortaöğretim programlarına maddi katkıda bulunmaları beklenmektedir, ancak bu genellikle toplumdan ya da işgücü piyasasından dışlanma riski altında olmayan yetişkinler için geçerlidir.

Alternatif eğitim türleri de (örneğin, yarı-zamanlı kurslar) dâhil olmak üzere kamu eğitim ve öğretim kurumlarında lise eğitimini tamamlama, bazı ülkelerde, yaş gözetmeksizin, bireyler için ücretsizdir (örneğin, Çek Cumhuriyeti, Estonya, İspanya, İsveç ve Norveç). Diğer ülkeler, eğer herhangi bir dezavantajlı gruba ait olduklarını belirtmezlerse, genellikle yetişkin öğrencilerden, lise ücretlerine ve/veya sınavlarına katkıda bulunmaları beklenmektedir. Ancak, birçok ülkede, lise eğitiminin tamamlanmasına yol açan kurslar için öğrenci katkıları nispeten düşüktür (örneğin Belçika ve Finlandiya) ve genellikle yasalar ya da kamu yetkilileri tarafından düzenlenir.

Belçika Fransız Topluluğu'nda, 18 yaş üstü öğrenciler, seçtikleri programın uzunluğu ve düzeyi esas alınarak hesaplanan bir kayıt ücreti ödeyerek ikinci bir şans eğitim giderlerine katkıda bulunur. Yetişkin öğrencilerin bazı kategorileri (yetersizlikleri olan ya da iş arayanlar) bu katkılardan muafır.

Almanca-konuşan Topluluk'ta, yetişkin öğrenciler, yetişkin eğitimi kurumuna (*Schulische Weiterbildung*) kayıt olmak için kayıt ücreti ödemek zorundadır. Ödenecek miktar, program türüne, uzunluğuna ve öğrencinin durumuna bağlıdır. Öğrenci katkıları, finansal kriz nedeniyle Eylül 2010 tarihinden bu yana artmıştır. Şu anda, örgün eğitim programları için geçerli olan azami kayıt ücreti 200 Avro'dur. **Flaman Topluluğu'nda**, ortaöğretim yetişkin eğitimi, özel ya da kamu kurumları tarafından sübvansede edilerek organize edilmektedir – yetişkin eğitim merkezleri (*Centra voor Volwassenonderwijs* – CVO'lar). Genel eğitim derslerini alanlar kayıt ücretinden muaf tutulur. Ancak, diploma-odaklı mesleki eğitim kursları için, katılımcılar öğretim süresi başına 1 avro kayıt ücreti ödemek zorundadır. 2008/09 yılından bu yana, kayıt ücretleri, her ders ve akademik yıl için 400 Avro ya da dört akademik yıl için 1 200 Avro olarak belirlenmiştir. En savunmasız gruplara, çeşitli indirimler uygulanmaktadır.

Macaristan'da, yarı-zamanlı yetişkin eğitiminde, 18 yaş üstü öğrenciler 11. sınıftan itibaren ders maliyetinin %20-40'ı arasında bir katkı ödemek zorundadır. Ayrıca 11. sınıfta ve daha yukarısında aynı yılı üçüncü defa tekrar etmeleri durumunda ek bir okul ücreti ödemeleri de gerekmektedir çünkü eğitim gerekliliklerini yerine getirmemişlerdir. Ancak, ücret kursun maliyetinden daha yüksek değildir ve öğrencinin performansına bağlı olarak azaltılabilir.

Finlandiya'da başlangıç yeterlikleri için genellikle herhangi bir ücret alınmamaktadır, hatta yetişkinler için bile. Daha ileri ve uzmanlık mesleki yeterlikler için (örneğin, lise meslek eğitiminin üzerine inşa edilen ulusal olarak tanınmış mesleki yeterlikler) makul ücretler tahsil edilebilir. Lise söz konusu olduğunda, Üniversite Sınavı'na giden lise eğitimine hiç kaydolmadan bireysel kurslara katılan yetişkinlerin yaklaşık 30-50 Avro civarında kurs ücreti ödemeleri gerekmektedir. Tam bir programa kayıt olanlar için, okul ücretlerinden feragat edilir ve sadece Üniversite Sınavı'nın (miktarı 118 ve 184 Avro arasında değişen) maliyetinin öğrenciler tarafından karşılanması gerekmektedir.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), 19 yaşın üzerindeki öğrencilerin ücret ödemeleri gerekebilir. İngiltere'de, bir dersin farazi maliyetinin yaklaşık %50'sinin öğrenciler tarafından karşılanması gerektiği beklentisi bulunmaktadır. Ancak, Eğitim ve Beceri Yasası 2008 kapsamında, yeterliklere ulaşmaları için yetişkinlere yönelik – bir kurs yeri ve ücretsiz öğrenim garantisi – hakkı bulunmaktadır. Bazı kısıtlamalar bulunmaktadır. 19-25 yaş arasındaki öğrenciler için, hak, Ulusal Yeterlikler Çerçevesi/Yeterlikler ve Kredi Çerçevesi'nin (NQF/QCF) "tam" bir 2. Düzeyi'ne ya da 3. Düzeyi'ne ulaşmamış kişiler içindir. 25 yaş üzerindeki öğrenciler için, tam ücret muafiyeti, sadece "tam" bir 2. Düzey'e ulaşmamış kişiler için geçerlidir. 2. Düzey programları hakkı, sadece mesleki eğitim programları içindir. Temel beceri programları hakkı, her yaştaki öğrenciler için geçerlidir. Bu fon düzenlemelerinin değişmesi beklenmektedir. Hükümet, İngiltere için Kasım 2010 Beceriler Stratejisi'nde, çok düşük beceri düzeyleri olan öğrenciler için eğitim imkânının tamamen finanse edilecek olmasına, 24 yaş üzerinde olup 2. Düzey ya da yukarıdaki pek çok öğrencinin finanse edilmeyecek olmalarına rağmen, bunun yerine hükümet-destekli krediler "Yaşamboyu Öğrenme Hesabı"yla temin edilecektir. Galler'de, ileri eğitim yüksekokulları, kendi ücret politikalarını belirlemiş ve bu düzeni değiştirmek için herhangi bir acil planları bulunmamaktadır. Kuzey İrlanda'da da, hâlihazırda öğrenciler, işverenler ve hükümetin öğrenme için ödeme beklemesi gereken koşullar altında bir proje olmasına rağmen, yüksekokullar, ücretler için kendi politikalarını oluşturmuştur. En erken 2012/13 akademik yılına kadar herhangi bir yeni düzenleme olmayacaktır.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), ileri eğitimdeki tam-zamanlı öğrencilerin, belirli koşulları yerine getirdikleri sürece ücret ödemeleri gerekmemektedir. Sadece yarı-zamanlı öğrenciler, ücretlerini ödemek için potansiyel olarak yükümlüdür. Ancak, düşük aile geliri olan veya bazı devlet yardımı alan öğrenciler ücretlerinden feragat etme hakkına sahiptir.

Bazı ülkelerde, farklı dezavantajlı gruplardan gelen yetişkin öğrenciler (örneğin, düşük-gelirli bireyler, işsizler, sığınmacılar, vb), lise için kayıt/okul ücretlerinden tam veya kısmi olarak muaftır. Katkılarından muaf olanlar tarafından ödenmeyen ücretleri telafi etmek için kamu yetkilileriyle sağlayıcıları arasında çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, Belçika Flaman Topluluğu'nda, hükümet, bazı ders katılımcılarının kayıt ücretlerinin tam veya kısmi muafiyeti nedeniyle yetişkin eğitimi merkezlerinde eksilen kayıt ücretini iade eder.

Yükseköğretim sektöründe, doğrudan liseden sonra yükseköğretime giren gençler tarafından ödenen ücretlerle daha ileri yaşlarda yükseköğretime girmek isteyen yetişkin öğrenciler tarafından ödenen ücretler arasında hiçbir belirgin fark yoktur. Ancak, geleneksel tam-zamanlı eğitim ücretleriyle özellikle yetişkin öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olan çeşitli alternatif eğitim yollarıyla (örneğin, yarı-zamanlı kurs) verilen eğitim ücretleri arasında ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Bazı ülkelerde (örneğin, Belçika, Çek Cumhuriyeti ve Avusturya), tam-zamanlı ve yarı-zamanlı eğitimler, eşit eğitimi alır ve yarı-zamanlı öğrenciler geleneksel tam-zamanlı programları takip eden öğrencilere göre daha yüksek ücret ödemek zorunda değildir.

Tam-zamanlı ve yarı-zamanlı eğitimin eşit finansal durumlara sahip olduğu ülkelerde, öğrencilerin, kamu kaynaklarından gelen mali desteğin ilgili alandaki tam-zamanlı programın sadece standart süresi için mevcut olabileceğinden, eğitimlerini tamamlamak için ne kadar süre geçeceği konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir. Ancak, bazı ülkelerde, öğrencilerin kendi iş ya da aile taahhütleri gibi bireysel durumları da dikkate alınır.

Avusturya'da, Avusturya vatandaşlarıyla aynı hakların verildiği öğrencilerin, eğitimlerini tam-zamanlı müfredat için belirlenen süre, artı iki dönem içerisinde tamamladıkları sürece, yükseköğretim ücreti ödemeleri gerekmemektedir. Bundan sonra, öğrenciler dönem başına 363 Avro ödemek zorundadır. Ancak, öğrenciler, bir işte çalıştıklarını, bir hastalıkları veya yetersizlikleri olduğunu ya da çocuklarına bakmaları gerektiğini ve bu yüzden eğitime tam-zamanlı olarak katılamayacaklarını kanıtlarsa, ücret ödemekten muaf olabilirler.

Başka bir grup ülkede, yarı-zamanlı yükseköğretim öğrencilerinin genellikle tam-zamanlı öğrencilerden daha fazla mali katkı yapmaları beklenmektedir (örneğin, Slovakya, Estonya, Macaristan, Malta, Polonya ve Slovenya) Örneğin:

Estonya'da, öğretmen eğitimi programları gibi bazı istisnalar olmasına rağmen, öğrencilerden genellikle, yükseköğretimde yarı-zamanlı eğitim görmelerinden dolayı ücret tahsil edilir.

Macaristan'da, yarı-zamanlı programdaki ve uzaktan eğitimdeki çoğu öğrencinin, kendileri için farklı eğitim alanlarında çok az sayıda devlet- tarafından finanse edilen yer olduğundan kendi ders maliyetlerine katkıda bulunmaları gerekmektedir.

Slovakya'da, tüm öğrencilerin, giriş sınavı, kayıt, vb. için bazı ücretler ödemeleri gerekmektedir.

Harici/yarı-zamanlı bir eğitim programına kabul edilen öğrenciler, standart eğitim süresini geçen öğrenciler ve aynı anda iki ya da daha fazla programda eğitim gören öğrencilerin ek ücret ödemeleri gerekmektedir.

Yarı-zamanlı öğrencilerin okul ücretlerini ödemeleri muhtemel olan ülkelerde, bu ücretler düzenlemeye tabi olabilir veya olmayabilir. Örneğin Slovakya'da, yükseköğretim kurumlarının, yarı-zamanlı öğrencilerden okul ücreti talep etmelerine izin verilir, ancak bu türdeki bir ücretin azami miktarı, Eğitim Bakanlığı kararnamesiyle düzenlenir. Ancak, Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), yarı-zamanlı yükseköğretim programları okul ücretleri, düzensizdir ve kurum tarafından belirlenir.

5.1.3. İşverenlerden gelen fon

İşverenlerin, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve şirketlerinin başarılı olmasına yardımcı olmak için çalışanlarının gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarını sağlama hakları bulunmaktadır. Tüm Avrupa ülkelerinde, işverenler, yetişkin eğitimi ve öğretimi için önemli mali kaynaklarla katkıda bulunur. Ancak, bu katkı genellikle işle ilgili kurslar ve seminerler, BIT kursları, dil, vb gibi gayri resmi öğrenme etkinliklerine yöneliktir.

Birçok ülkede, işverenlerin çalışanlarının süregelen eğitimlerine ilişkin çok sınırlı yasal yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu nedenle, işverenlerin bir çalışanın örgün eğitim ve öğretimine yaptığı herhangi bir katkı, genellikle şirket politikasıyla, sanayi/iş sektörü girişimleri veya işverenle çalışan arasında yapılan anlaşmalarla sınırlıdır. Ancak, ülkelerin çoğunda, eğer işveren, çalışandan belirli bir eğitim ya da eğitim programını üstlenmesini talep ederse, işverenin genellikle maliyeti karşılaması gerekir.

Bazı ülkelerde, şirketlerin yetişkinlerin süregelen eğitim ve öğretimi için toplu para biçiminde zorunlu katkı yapmaları gerekir. Bu katkılar aracılığıyla toplanan fonlar, sadece örgün-olmayan eğitim ve öğretim faaliyetlerini değil, aynı zamanda örgün programları da finanse etmek için sık sık kullanılmaktadır. Örneğin:

İspanya'da, yönetmelik şirketlerin çalışanlarının ve işsizlerin örgün ve yaygın mesleki eğitimlerini finanse etmelerini gerekli kılar. Şirketlerden gelen fonlar, Avrupa Sosyal Fonu ve Devlet İstihdam Kamu Hizmeti'nden (*Servicio Público de Empleo Estatal* – SPEE) gelen yardımla birleştirilir. Çalışma ve Göçmenlik Bakanlığı, bu fonları farklı yönetim ve eğitim girişimlerine yıllık olarak tahsis eder. Eğitim için şirketler tarafından alınan fon miktarı, bir önceki yılın katkısına ve büyüklüğüne bağlıdır.

Fransa'da, mevzuat, özel şirketlerin süregelen eğitim ve öğretim maliyetlerine katkıda bulunmalarını gerekli kılar. Katkı miktarı, şirket türüne ve çalışan sayısına göre değişir. Şirketler, zorunlu katkılarının tamamını veya bir kısmını işveren katkılarının toplanmasını akredite eden kuruluşlara (*Organisme Paritaire Collecteur Agréé* – OPCA) ödeyerek yükümlülüklerini yerine getirebilir. Söz konusu fonlar, "bireysel eğitim hakkı" ya da "bireysel eğitim izni" dahil olmak üzere çeşitli süregelen eğitim ve öğretim programlarını finanse etmek için kullanılır. Etkinlikler resmi ya da gayri resmi olabilir.

5.2. Öğrenciler için finansal destek ve eğitim izni

Yetişkin öğrencilerin örgün eğitim ve öğretime geri dönüşlerini kolaylaştırmak için çeşitli tasarılar bulunmaktadır.

Bu tasarılar, doğrudan veya dolaylı mali destek şeklinde olabilir veya yetişkinlere çalışmalarını için zaman almalarına bir fırsat sağlayabilir. Buna ek olarak, Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğu, işsizlere yönelik özel destek programları belirlemiştir. Aşağıdaki bölümler, hayatlarının sonraki kısımlarında örgün eğitime başlamalarına ilişkin çeşitli destek türlerini sunmaktadır.

5.2.1. Doğrudan mali destek

Doğrudan mali destek, çalışma ödenekleri, hibe, burs, sübvansiyonlar, eğitim makbuzları gibi bir dizi mali yardım programlarıyla yetişkin öğrencilere sunulur. Mali destek, ayrıca banka kredileri şeklinde de olabilir, ancak, yukarıda sayılanların aksine geri ödenmesi gerekir. Yetişkin öğrencilerin, kendi eğitimlerini tamamlamalarından sonra, okul ücretlerini geri ödeme hakları olabilir.

Bazı ülkeler, eğitim/çalışma ödenekleri şeklinde mali destek sağlayabilir, bunlar yararlanıcının aile durumu veya çalışma geçmişi gibi durumların boyutuna bağlı olarak değişebilir. Örneğin:

Avusturya'da, okul bitirme sınavlarına çalışmak üzere işten ayrılan ya da ara veren çalışan yetişkinler için okula giden öğrencilerin altı aya kadar özel bir çalışma ödeneği alma hakları bulunmaktadır. Eşinin geliri olmayan evli öğrenciler, aylık toplamı 335 Avro olan bir ek ödenek hakkına sahiptir. Eğer öğrenci, yasal çocuk desteği öderse, özel çalışma ödeneği, her çocuk için ayda 127 Avro artar.

Finlandiya'da, yetişkin eğitim ödeneği, en az iki ay süreyle eğitim izni almak isteyen çalışanlar ve serbest meslek sahibi kişiler için kullanılabilir. Ödenek, en az 8 yıllık (31 Temmuz 2010 itibarıyla en az beş yıl) bir çalışma geçmişi olan ve en az bir yıl aynı işverenle çalışmış olan başvuru sahibine verilmektedir.

Ödenek hakkı kazanabilmek için, başvuru sahibi, bir diplomaya giden eğitime ya da kamu denetiminde olan bir Finlandiya eğitim kurumu tarafından organize edilen ileri bir mesleki eğitime katılmalıdır. Ödeneğin süresi, başvuru sahibinin çalışma geçmişine göre belirlenir ve 2 ila 18 ay arasında değişir. 1 Ağustos 2010 tarihinden itibaren, ödeneğin miktarı, artış olmadan, kazanca-bağlı işsizlik ödeneği miktarına eşit olmuştur. Örneğin, 1 600 Avroluk bir maaş temelinde, bir öğrenci 998 Avroluk bir eğitim ödeneği alacaktır. Doğrudan mali yardım sağlayan bir başka araç ise hibelerdir. Hibeler, genel eğitimin yanı sıra meslek-odaklı programlar için de mevcut olabilir. Yetişkinler için hibe kullanılabilirliği, genellikle yaş veya sosyal koşullara tabidir.

Danimarka'da, yetişkinlere yönelik Danimarka devlet yardımı (VEU), yetişkin mesleki eğitimdekileri (AMU) hedef almaktadır. VEU finansmanı, kayıp ücret veya iş fırsatları için tazminat olarak verilir.

Almanya'da Federal Eğitim Yardımı Yasası uyarınca, hibeler, okul bitirme yeterliği ya da örneğin, Abendschulen veya Kollegs'de kariyer ilerleme eğitimi almak isteyen yetişkinlere sağlanabilir. Ancak, öğrencinin 30 yaşını doldurduktan sonra başladığı eğitim, sadece istisnai durumlarda desteklenebilir.

İspanya'da, yetişkin öğrenciler de dâhil olmak üzere, zorunlu olmayan ve yükseköğretim öğrencileri için farklı hibe türleri mevcuttur. Kayıt hibeleri, tüm Özerk Topluluklar'daki tüm öğrenciler için mevcuttur. Hareketlilik hibeleri, özellikle kendi Özerk Topluluğu dışında bir program üstlenen öğrenciler için özel olarak tasarlanmıştır. Diğer hibeler, final projelerini geliştirmek için teknik konularda öğrencilere destek sağlar. 2009/10 akademik yılı boyunca, üniversite öğrencilerinin gelir yokluğunda ve işsiz üniversite mezunlarına yönelik yardımı telafi etmek için hibe getirilmiştir. Bu hibeler, bir devlet üniversitesinde bir yüksek lisans programına kayıt masraflarını karşılamak için tasarlanmıştır. Amaç, alıcıların eğitim düzeylerini yükseltmek ve işsiz üniversite mezunlarına işgücü piyasasına yeniden girmeleri için yardımcı olmaktır.

Hollanda'da, teorik öğrenme sürecinde (VMBO-t), lise eğitiminde (HAVO), üniversite öncesi eğitimde (VWO) veya yetişkinler için genel lise eğitiminde (VAVO) eğitim gören yarı-zamanlı öğrenciler, mali destek için uygundur. Bu destek, görülen eğitim türüne ve yaygınlığına, kuruma, milliyete ve öğrenci gelirine dayanır.

İsveç'te, belediye yetişkin eğitimi öğrencileri (örneğin, zorunlu eğitim ve lise düzeyindeki resmi programlar da dâhil olmak üzere) eğitim desteği için başvuruda bulunabilir. Bu destek, bir hibe ve krediden oluşur. Hibe, genellikle toplam desteğin %30'undan biraz daha fazladır. Belirli koşullar altında, eğitim desteğinin yaklaşık %75'i hibe olabilir. 25 yaş üstü öğrenciler, zorunlu eğitim ya da lise düzeyinde eğitim için daha yüksek bir hibe elde edebilir. 2010 yılında, toplam miktar (hibe ve kredi), her eğitim haftası için 2035 krondu (yaklaşık 230 Avro). Çocukları olan öğrenciler için ek bir hibe alma olasılığı da vardır. 2010 yılında, bu hibe, çocuk sayısına bağlı olarak 4 hafta için 508-996 kron (yaklaşık 60-110 Avro) arasında belirlenmişti.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), Ulusal Yeterlikler Çerçevesi/Yeterlikler ve Kredi Çerçevesi'nin 2. ya da 3. düzeyinde birinci yeterlik için tam zamanlı eğitim gören gençler (19 yaş veya üzeri), Yetişkin Öğrenme Hibesi'ne başvurabilir. Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda), Ulusal Yeterlikler Çerçevesi/Yeterlikler ve Kredi Çerçevesi'nin 2. ya da 3. düzeyinde birinci yeterlik için tam zamanlı eğitim gören gençler (19 yaş veya üzeri), Yetişkin Öğrenme Hibesi'ne başvurabilir.

Benzer şekilde, **İskoçya**, öğrencilere ileri eğitimlere veya yükseköğretime erişim ve/veya devam etmeleri için finansal sıkıntı çekenlere İsteğe Bağlı fonlar verir. Öğrencilerin bu fonları geri ödemelerine gerek yoktur ve diğer öğrenci destek şekillerine ek olarak ödenir. İleri eğitimdeki öğrenciler için, İskoçya İleri ve Yükseköğretim Finansman Konseyi (SFC), FE İsteğe Bağlı ve FE Çocuk bakımı Fonları'nın ödenmesi hakkında ayrı bir rehberlik yayınlar. Bu fonlardan kimin ne dereceye kadar yardım alacağı kararını yüksekokullar verir. Öğrenciler akademik yıl boyunca birkaç kez İsteğe Bağlı Fon'dan yardım alabilir, ancak toplam ödeme £ 3 500'yu (yaklaşık 4 170 Avro) geçmemelidir. Yine de, FE Çocuk bakımı Fonu'ndan gelen yardım için azami bir ödeme sınırı yoktur.

Lihtenştayn'da, hükümet, burslar ve faizsiz krediler şeklinde finansal destek sağlar. Bu mali yardım, hem başlangıç eğitimindeki hem de yetişkinlere ikinci bir şans eğitiminde öğrencilere eşit olarak uygulanır. Ancak, mali destek için hak, gelir ve varlıklara bağlıdır ve eğer öğrenci yeterli kişisel finansal araçlara sahipse, kendi kendini finanse eden olmalıdır. Burs ofisi, mali verilere göre başvuran için makul bir destek ölçüsü belirler.

Doğrudan mali destek, eğitim makbuzlarıyla yetişkin öğrencilere ödenir, bu makbuzlar bazı ülkelerde öğrenim ücretlerinin bir kısmını kaplar.

Belçika Flaman Topluluğu'nda ve **Brüksel-Başkent Bölgesi**'nde, çalışanlar, takvim yılı başına 250 Avro değerinde eğitim makbuzu satın alabilir. Bu makbuzları, yetişkin eğitim merkezleri (CVO'lar) gibi işgücü ve istihdama yönelik kamu hizmeti (VDAB) tarafından tanınan eğitim ve öğretim sağlayıcıları tarafından düzenlenen eğitim programlarını ödemek için kullanabilirler. Çalışanın, eğitim makbuzlarının sadece yarısını ödemesi gerekmektedir.

Buna ek olarak, yetişkin öğrencilerin, eğitim ve öğretim sırasında ortaya çıkan masraflarını karşılamak veya tazmin için mali destek alma hakları olabilir. Bunlar, ulaşım masrafları, konaklama giderleri, eğitim programları ve yer değiştirme gerektiren durumların yanı sıra eğitim materyalleri maliyetini içerir.

İspanya, lise ve yükseköğretimdeki öğrenciler için, seyahat masrafları, konut maliyetleri ve öğrenme materyallerine ilişkin mali yardımları tanıtmıştır. Gençlerin yanı sıra yetişkin öğrenciler, bu mali yardım için başvuruda bulunabilir. Alabilmek için, öğrencilerin, yıllık olarak belirlenen akademik ve mali gereksinimleri karşılamaları gerekmektedir. Bu yardım, ailesinin geliri, kayıtlı olduğu eğitim programıyla ilgili masrafları karşılamak için yeterli olmadığında, belli bir düzeyde akademik başarıya sahip öğrenciler içindir. Kendilerinin mesleki bir faaliyete ulaşmalarına olanak sağlayan bir yeterli olan adaylar uygun değildir.

Birleşik Krallık'ta (Galler), Öğrenim Hibe Kurulu (ALG), 2002 yılında tanıtılmıştır. Düşük-gelirli ailelerden gelen tam-zamanlı ve yarı-zamanlı ileri eğitim ve yükseköğretim öğrencileri (19 yaş ve üzeri) için elverişlidir ve kitap maliyetlerini, ekipman, seyahat ve çocuk bakım masraflarını karşılamaya yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Uygun kurslar en az 275 saat çalışma içeren ve ulusal düzeyde tanınan yeterliğe doğru giden ileri eğitim kurslarıdır. £ 1 500'a (yaklaşık 1 790 Avro) kadar hibe, yetişkin öğrencilere (25 yaş üstü) ve çocuk bakım maliyetleri olan kişilere destekleyici unsurlarla birlikte ödenir.

Yetişkin öğrenciler de çalışmalarının tamamlanmasından sonra iade etmeleri gereken devlet-garantili banka kredilerinden yararlanabilir. Ancak, yükseköğretim alanında, bir eğitim kredisine başvurma fırsatı genellikle belirli bir yaşla (örneğin, Macaristan'da 40 yaş) ve sadece tam-zamanlı öğrencilerle sınırlıdır (örneğin, Estonya ve Finlandiya).

Birleşik Krallık'ta, bankalar, hükümet öğrenciler kursu tamamladıktan sonra bir ay kadar öğrencilerin eğitim veya öğretim faizini ödediği Meslek ve Kariyer Geliştirme Kredileri sunar. Bu krediler, istihdam ya da iş becerilerini geliştirmeye yol açan, ancak diğer mali destek şekillerine cazip gelmeyen kurslar için tasarlanmıştır. Öğrenciler, eğitim ücretlerinin %80'ine kadar (%100 başvurmadan önce üç ay boyunca işsizlerse), artı kitapların ve diğer ders materyalleri tam maliyetini ödünç alabilir. Tam-zamanlı eğitimdeki öğrenciler, ayrıca kendi yaşam giderlerine yardımcı olmak için para ödünç alabilir. Kredi iki yıllık (eğer iş tecrübesi içerirse üç yıla kadar) eğitimi kapsayabilir ve yaklaşık £ 300'le (yaklaşık 350 Avro) ve £ 10 000 (11 900 Avro) arasında olabilir.

Norveç'te, yetişkin öğrenciler, lise, meslek yüksekokulu ve yükseköğretim kurumları eğitimleri için Norveç Devlet Eğitim Kredi Fonu'ndan (Lånkassen) kredi ve hibe alabilir. 65 üst yaş sınırı vardır, ancak herhangi bir başka yaşa-özümlü kural bulunmamaktadır. 2009/10 akademik yılı için azami kredi 87 600 kron (yaklaşık 12 000 Avro) olarak belirlenmiştir. Eğer bütün sınavlar geçilirse, eğer öğrenci, anne-babasından uzakta yaşıyorsa ve eğer yıllık ek geliri belirlenen limitin üzerinde değilse, kredinin %40'ına kadarı, hibeye dönüştürülebilir.

Son olarak, bazı durumlarda, mali yardım, örgün yetişkin eğitimi programlarına kayıt için öğrenim ücretleri iade şeklinde olabilir. İade, genellikle eğitim veya eğitim programının başarıyla tamamlanması şartına bağlıdır.

Belçika Flaman Topluluğu'nda, bir kez eğitim programını tamamladıklarında, diploma-odaklı eğitim katılımcıları, okul ücretlerini kısmen ya da tamamını geri talep edebilir.

Avusturya'da, Yukarı Avusturya eyaleti, Bildungskonto adlı bir sistemi tanıtmıştır. Bu tasarı kapsamında, Yukarı Avusturya hükümetinin idari ofisi, azami 830 Avroya kadar ileri eğitime katılan kişilere bireysel ders ücretlerinin %50'sini iade edebilir ("genel" Bildungskonto). 40 yaş üzeri ve vasıfsız kişiler, ders ücretlerinin %80'ine kadar iade alabilir. "Özel" Bildungskonto, katılımcılara eğer eğitimlerini başarıyla tamamladıklarına dair bir sertifika sunarlarsa, azami 1 660 Avroya kadar kendi kişisel maliyetlerinin %50'si tutarında bir finansal destek talebinde bulunmalarına olanak sağlar. Resmi olarak tanınan sınavlara hazırlık kursları (örneğin, Berufsfreiprüfung, çıraklık sertifikası sınavları, ustabaşı sınavları, vb.), en sık sübvansede edilen eğitim faaliyetleri arasında yer almaktadır. Avusturya'nın diğer tüm eyaletlerinde öğrenim ücretlerinin iadesi için farklı tasarılar bulunmaktadır.

5.2.2. Vergi teşvikleri

Bazı ülkelerde, yetişkin öğrenciler, resmi yeterliklere giden programlar dahil olmak üzere, ileri eğitim ve mesleki eğitim masrafları için vergi iadesi formu doldururken vergi indirimi talep etme hakkında sahiptir. Örneğin:

Estonya'da, Gelir Vergisi Kanunu, 26 yaşın altındaki bir kişinin, kendi eğitiminin vergilendirme döneminde masrafları düşürme hakkı bulunmaktadır.

Litvanya'da, Kişisel Gelir Vergisi Kanunu'nda (2008) yapılan değişiklikler uyarınca, Litvanya'da ikamet eden kişi tarafından mesleki eğitim ve öğretimi (tamamlanmasından sonra resmi bir yeterliğe ulaşması) için vergilendirme döneminde masrafları düşürme hakkı bulunmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretim için ödeme yapılmış olması durumunda (bir kredi kuruluşundan kredi alarak), vergilendirme döneminde iade edilen kredinin bir kısmı gelirden mahsup edilebilir. Bazı özel durumlarda, öğrencinin bu hakkını kullanmadığı durumlarda, ailesinden bir üyesi bu durumdan faydalanabilir.

Yeterlikleri elde etmek için gereken sınav masrafları da vergiden muaf olabilir.

Çek Cumhuriyeti'nde, İleri Eğitim Sonuçları Doğrulama ve Tanıma Hakkında Kanun (2006), bir vergi mükellefine vergi matrahından, azami 10 000 krona (yaklaşık 420 Avro) kadar kısmi yeterliklere yol açan sınavlarla ilgili maliyetleri çıkarmak için olanak sağlar. Engelli vergi mükelleflerinin yüksek muafiyet hakları bulunmaktadır.

Öğrenciler kadar, işverenler de çalışanlarının eğitim ve öğretim hizmetine ilişkin yapılan masrafların vergi indiriminden yararlanabilir.

Hollanda'da, yeterliği olmayan ya da düşük yeterliği olan çalışanların temel bir yeterlik (bir HAVO, VWO veya MBO 2. düzey sertifika) kazanmalarına ilişkin daha iyi bir şansa sahip olmalarını temin etmek üzere bir vergi tasarısı belirlenmiştir. Bu tasarı uyarınca, işverenler, temel bir yeterlik alan vasıfsız çalışanlarının denetlenmesi ve eğitimleri için ek masraflarını dengelemeye ilişkin katkı için vergi ve sosyal sigorta primleri indirimine elverişli hale gelmektedir.

5.2.3. Eğitim izni

Eğitim izni, hâlihazırda çalışırken örgün eğitim ve öğretime başlamak isteyen yetişkinlere yönelik ek bir destek planıdır. Genellikle sınırlı bir sürede yürütülen yaygın eğitim ve öğretimin (belli becerileri geliştirmeye yönelik işle-bağlantılı eğitim) aksine, örgün eğitim normal olarak daha uzun süre gerektirmektedir. Çalışanlara örgün veya mesleki programlara katılmaları için iş zamanlarından bir kısmını izin olarak verme bu yüzden daha yüksek yeterlik kazanmalarına destek olmak için önemli bir yoldur. Bazı ülkelerde, yetişkin öğrenciler eğitim izni için belirli imkanlardan yararlanabilir.

AB ülkeleri arasında eğitim izni verilmesi arasındaki temel farklılıklardan birisi, bu duruma dahil olan çalışanların kategorisidir. Eğitim izni alma hakkı ya da talebi, genellikle çalışanların kurumu ya da kuruluşun büyüklüğüyle belirlenir.

İtalya'da, ücretli izin sadece birkaç sanayi sektörünün toplu anlaşmaları içerisinde çalışanlarına ortaöğretim sertifikası ya da daha nadiren, bir lise diploması almalarına olanak sağlamak için temin edilir.

Kıbrıs'ta, sadece kamu sektörü çalışanlarının kanunen bir yeterlik kazanmak için belli bir süreliğine işlerini bırakma izinleri vardır. Özel sektördeki birkaç kuruluş toplu anlaşmalarında eğitim izni sunar.

Birleşik Krallık'ta (İngiltere, Galler ve İskoçya), şu anda, sadece 250 veya daha fazla çalışanı olan kuruluşlarda çalışanların eğitim ve öğretim için yasal olarak izin talepleri bulunmaktadır; bu da "eğitim zamanı" olarak bilinmektedir. Bu hak, 6 Nisan 2011'den itibaren her tür büyüklükteki kuruluşta çalışanları kapsamak için genişletilecektir.

İzlanda'da, yetişkinlerin genellikle zorunlu eğitim, lise veya yükseköğretim düzeylerinde eğitim görmek için izin isteme hakları bulunmamaktadır, bu duruma istisna olarak ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri gösterilebilir, çünkü bu öğretmenlere kariyerleri boyunca yılda bir kereye kadar ücretli izin verilebilir. Eğitim izni, ayrıca istihdam sözleşmelerine bağlı olarak çalışanlara ve memurlara da verilebilir.

Eğitim izninin süresi Avrupa genelinde önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Örneğin:

Belçika'da, iznin süresi çalışanın kaydolduğu program türüne bağlıdır ve yılda 32 ila 120 saat arasında olmalıdır.

Estonya'da, yetişkin eğitimi kanunu, farklı eğitim türleri arasında bir ayırım yapar ve örgün eğitim ve öğretim programlarına yılda azami 30 gün katılım izni verir. Ayrıca, eğitimin tamamlanması ve mezuniyet için ek bir 15 günlük süre de temin eder.

Avusturya'da, işverenler ve çalışanlar 3 ila 12 ay arasında süren eğitim izni konusunda anlaşmaya varabilir.

Finlandiya, çalışanlarına eğitim amaçlarına yönelik beş yıllık süre içerisinde toplam iki yıllık izin almalarına olanak sağlar. Yüne de, işveren eğer çalışanın seçmiş olduğu başlama süresi işverenin işini önemli ölçüde etkilerse işveren bu izni erteleyebilir.

Norveç'te, üç yıllık çalışanlarla aynı şirkette iki yıl çalışanların örgün bir eğiti programına katılabilmeleri için üç yıla kadar yarı-zamanlı ya da tam-zamanlı olarak eğitim izni kullanmaları yasal haktır.

Bazı sistemler çalışanlarına çalışma izinleri sırasında ücretlerini korumalarına olanak sağlar. Ancak, ücretin işveren tarafından ödenmesi gerekemeyebilir. Örneğin, Fransa'da, eğitim iznindeki çalışanlar ücretlerinin bir kısmını ya da tamamını "bireysel eğitim" izni fonundan (Fongecif) alır. Belçika'da, Federal Çalışma Bakanlığı, işveren tarafından ödenen ücreti tazmin eder.

Birkaç durumda, eğitim süresi boyunca çalışanların aldıkları ücret sınırlıdır ve çalışma izin süresiyle gerektiği şekilde ölçülmektedir. Örneğin Estonya'da, örgün eğitime kayıtlı olan çalışanlar, iznin süresine bakılmaksızın, sadece 20 günlük ortalama bir ücret alırlar. Ulusal mevzuat, genellikle başvuranların ücretli eğitim izni alabilmeleri için karşılamaları gereken özellikleri belirler. Örneğin, Belçika sadece mevzuatta yer alan belli özellikleri karşılayan eğitim türleri için ücretli izne olanak sağlar. Diğer ülkelerde, çalışanların aynı işverenle belli bir süre tam-zamanlı çalıştıktan sonra eğitim iznine başvurma hakları bulunmaktadır (örneğin, Finlandiya'da bir yıl, Birleşik Krallık'ta 26 hafta).

Bazı ülkeler, süregelen eğitimin seçilen alanının çalışanın iş faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı olmasını gerektirmez. Belçika, Fransa ve Birleşik Krallık'taki durum budur. Bu ülkelerde, eğitim izninde çalışanın eğitim gördüğü programın şirketin faaliyetleriyle veya çalışanın gerçekleştirdiği faaliyetle doğrudan ilişkili olması gerekmez. Yine de, Belçika Fransız Topluluğu'nda, dersleri dışlama eğilimi vardır, çünkü bu dersler herhangi bir mesleki becerinin kazanımına fayda sağlamaz ve/veya işle-bağlantılı hedefi yoktur (örneğin, dekoratif sanat, fotoğrafçılık, vb).

5.2.4. İşsiz öğrenciler için özel destek

Avrupa ülkelerinin çoğunda, işsizler için, yeterlik düzeylerini yükselterek işgücü piyasasına girişlerine tekrar entegre olmalarını kolaylaştırmak amacıyla özel tasarılar bulunmaktadır. Çoğu durumda, işsizler, eğer ilgili işgücü makamlarına iş arayan olarak kayıtlıysa, bu türdeki tasarıardan faydalanabilir. Örgün eğitim ve öğretim programlarına kaydolun iş arayanlara yönelik en yaygın destek türü okul ücretlerinden kısmi ya da tümünden muaf olmaktır. Örneğin:

Belçika'da, **Fransız Topluluğu**'nda, iş arayanlar Toplumsal İlerleme için Eğitim tasarısı (enseignement de promotion sociale) çerçevesinde okul ücretlerini ödemekten muafır. **Almanca-konuşan Topluluk**'ta, kayıtlı iş arayanlar ya da devlet yardımı alanlar (örneğin işsizlik yardımı veya iş arayanlara ödenek) yetişkin eğitime yönelik kurumlarda (Schulische Weiterbildung) okul ücretlerini azaltılmış olarak öderler. **Flaman Topluluğu**, iş arayanlara yönelik ödenekten veya işsizlik yardımından yararlanan iş arayanları ve kamu işgücü ve istihdam hizmeti (VDAB) tarafından tanınan iş programlarına kayıtlı olanları içeren bazı hedef grupları için okul ücretlerinde tam muafiyet sağlar.

İrlanda'da, Eylül 2009'dan bu yana, yaklaşık 1 800 işsiz, yarı-zamanlı lisans veya lisans sonrası yükseköğretim programlarında ve kurslarında desteklenmiştir.

Letonya'da, 2009 yılından bu yana, yeni bir yeterlik elde etmek isteyen işsizler, mesleki eğitim, yeniden yeterlik veya mesleki ileri eğitim programlarını (örneğin, örgün ve yaygın programlar) kapsayacak şekilde kullanılabilir eğitim makbuzları almaya uygundur. Buna ek olarak, 2010 yılında, eski veya eksik yükseköğretim yeterlikleri olan 690 işsiz, yeni bir mesleki yükseköğretim yeterliği elde etmeleri ya da önceden tamamlanmamış eğitimi bitirmeleri için desteklenir. 1 000 lara (yaklaşık 1 400 Avro) kadar eğitim fonu ve eğitim süresince aylık nakit burs da sağlanmaktadır. Ancak, bu program 2011 yılında devam etmeyecektir.

Birleşik Krallık'ta (İskoçya), 1998/99'da, İskoçya Yükseköğretim Finansman Konseyi, düşük-gelirli veya işsiz yarı-zamanlı yükseköğretim öğrencilerine yardımcı olmak üzere Yükseköğretim Yarı-zamanlı Ücret Feragat Programı'nı tanıtmıştır. 2010/11 akademik yılında, £3.7 milyonluk (yaklaşık olarak 4.4 milyon Avro) bir bütçe bu tasarı için tahsis edilmiştir.

İzlanda'da, işsizlere yönelik bireysel iş arama programı, ücretsiz eğitim ve öğretim içerir. Bu programın finansmanı, İş Eğitim Fonu yoluyla devlet bütçesinden ve İşsizlik Sigortası Fonundan gelen gelirle sağlanır.

Buna ek olarak, birçok ülke, örgün programlar da dahil olmak üzere, eğitim ve öğretime kayıtlı işsiz yetişkinler için özel sübvansiyon sağlar. Bu sübvansiyonlar, eğitim sırasında ortaya çıkan seyahat masraflarının geri ödenmesi şeklinde olabilir, eğitimin gece kalmayı gerektirecek durumu bulunduğu kalacak yer ödeneği, yemek, ders kitapları gibi öğrenme malzemeleri ve gündüz-kreş veya çocuklu öğrenciler için çocuk bakımını gerektirir.

Belçika'da, FOREM'e (Walloon kamu istihdam ve eğitim hizmeti) ve Bruxelles-Formation'a kayıtlı olan bir iş arayan, kendine çeşitli avantajlar sağlayacak bir mesleki eğitim sözleşmesi imzalar. Bunlar, işsizlik yardımının veya sosyal bütünleşme ödemelerinin korunmasını, seyahat masraflarının ödenmesini, görülen eğitimin saat başına €1 olarak eğitim tazminatını (belirli koşullar altında), kreş ve çocuk bakım maliyetlerini ve sigorta yardımını içerir. **Flaman Topluluğu**'nda, kamu işgücü ve istihdam hizmeti (VDAB), iş arayan katılımcılar için seyahat ödeneğini, alına eğitim gece kalmayı gerektirmesi durumunda konaklama ödeneğini ve küçük çocuklu katılımcılar için çocuk bakım ödeneğini içeren bir dizi ödeneği kapsar.

Bulgaristan'da, aktif olarak iş arayan kişilerin, mesleki yeterliğe yol açan eğitim için burs alma hakları vardır.

İspanya'da, mesleki eğitim faaliyetlerine katılan işsizler, ulaşım, yemek ve konaklama için yardımın yanı sıra 6 yaşından küçük çocukların ve bakmakla yükümlü oldukları çocukların bakımı için destek alabilir.

Slovenya'da, lise ve yükseköğretim düzeylerinde örgün eğitim programlarına kayıt yaptıran işsizlerin, geçim giderleri yardımı (günde ortalama €6), seyahat giderleri desteği, program için gerekli olan eğitim malzemeleri ve yardımları alma hakları bulunmaktadır. Yine de, toplam miktar, asgari ücretin %20'sini geçemez. Ayrıca, öğrenciler için ödenen zorunlu sağlık sigorta masrafları vardır. Buna ek olarak, lise ve yükseköğretime 100 saatten daha uzun kaydolan işsiz öğrencilerin, programın uzunluğuna bağlı olarak, 100 ila 300 Avro arasında değişen miktarlarda faaliyet hibeleri alma hakları bulunmaktadır.

Ulusal bağlama bağlı olarak, eğitim ve öğretime katılan işsizlerin ya işsizlik ödeneklerini tutmaları ya da bu faydaların diğer mali destek programlarıyla değiştirilmesi gerekmektedir. İrlanda'da, örneğin, eğitim ve öğretim programlarına katılan işsizler, ya sosyal yardım ödeneklerini tutar ya da yerine bir katılımcı ödeneği ödenir. Katılımcılar ayrıca ikincil yararları da korumalıdır (yakıt, kira ya da sağlık giderleri için verilen sübvansiyonlar gibi) ve yemek ve seyahat gibi eğitim ve öğretim programlarına katılma giderlerini karşılamak için tasarlanmış ek ödenek için uygun olabilir. Aynı zamanda Finlandiya'da, belirli koşulları karşıladıkları sürece, kendi inisiyatifleriyle, İstihdam ve Ekonomik Kalkınma Ofisi tarafından sunulan programların dışında eğitim almayı tercih eden iş arayanların işsizlik yardımlarını korumaları da dikkat çekicidir.

SONUÇ

Bu rapor Avrupa ülkelerinin yetişkin nüfusunu 'bir adım öteye' taşıyacak ve daha önce sahip olduklarından en az bir düzey yukarıdaki bir niteliği edinme fırsatları yaratma gibi önemli bir hizmeti nasıl irdelediklerini incelemektedir. Alttan daha yüksek nitelik seviyelerine hareket etme fırsatları raporun odak noktası olsa da, hayat boyu öğrenmenin sadece tüm öğrencilerin yüksek nitelikler edinme arayışında olduğu dikey bir süreç olarak görülemeyeceğinin altını çizmek önemlidir. Süreç bazen yatay olabilir, yani öğrenciler genellikle nitelik yapısının aynı düzeyinde farklı bir nitelik kazanma ihtiyacını duyar veya aslında, özellikle kariyer değiştireyorlarsa ya da becerilerini artırıyorlarsa daha alt düzeyde bir nitelik alırlar. Tüm bu yollar hayat boyu öğrenmede geçerli seçimlerdir ve bu raporda tartışılan programların, önlemlerin ve politika eylemlerinin çoğu bu öğrenim yönlerinden herhangi birine doğru hareket etmede yetişkinlerin ihtiyaç duyduğu desteği sağlayabilir.

Ülkeler arası karşılaştırma amacı için ise, belge farklı Avrupa ülkelerinde var olan örgün niteliklerin hepsini kapsamamaktadır. Raporun da gösterdiği gibi örgün eğitim karmaşık bir alandır ve kapsamı bir ülkeden diğerine değişir. Bu yüzden, rapor örgün eğitim öğretimin sadece bir kısmına, yani geleneksel olarak ilk eğitim öğretim sistemi ile bağdaştırılan örgün eğitimde verilen niteliklere odaklanmaktadır. Amaç bireylerin bu nitelikleri hayatlarının daha sonraki bir aşamasında nasıl edinebileceklerini incelemektir.

Bu sonuç kısmı raporda tartışılan bazı seçilmiş konuların altını çizmekte ve yetişkinlerin eğitsel başarı seviyelerini yükseltme fırsatlarını artıracak muhtemel politika yönlerini göstermektedir.

Avrupa ülkeleri yetişkin nüfusun eğitsel başarısını artırmada farklı zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır

Eğitim öğretim bakımından insan kaynakları gelişimi ile ilgili istatistikî veriler 2009'da Avrupa Birliği sadece iş gücü pazarına başarılı bir giriş için değil sürekli istihdam için de minimum şart olarak düşünülen üst orta eğitim düzeyine erişmeyen yaklaşık 76 milyon yetişkin tespit etmiştir. Bu grup ilk eğitimin ötesinde herhangi bir örgün eğitimi tamamlamamış olan 23 milyon yetişkini içermektedir. Fakat yetişkinlerin eğitsel başarısının Avrupa ülkelerinde farklı kalıpları bulunmaktadır. Birkaç ülkede yetişkin nüfusunun nispeten küçük bir oranı alt veya üst orta eğitimi tamamlamamışken, bazı ülkeler yetişkinlerin büyük bir kısmının düşük eğitsel başarısının olduğu farklı bir profil sergilemektedir. Bu Avrupa ülkelerinin telafi edici nitelikte örgün hayat boyu öğrenme fırsatları sağlama konusunda farklı zorluklarla karşılaştığını göstermektedir.

Alt orta eğitimin tamamlanmaması üst orta seviye niteliklerle sonuçlanan programlara katılan yetişkinler için ciddi bir engel oluşturmaktadır

İstatistikî veriler örgün nitelikleri olmayanların, en azından üst orta eğitimi tamamlayanlara kıyasla örgün eğitimde yer almaları daha az muhtemel olduğunu göstermektedir. Bu kısmen örgün eğitim sistemlerindeki yapısal engellerle ilgili olabilmektedir. Analiz birçok Avrupa ülkesinde temel veya alt orta eğitimi tamamlamayan yetişkinlerin örgün eğitim öğretimin sistemi boyunca daha yüksek nitelik seviyelerine, özellikle de üst orta niteliklerine ilerlemeleri için çok kısıtlı fırsatları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, rapor iki iyi uygulama örneği belirlemiştir. Belli ülkelerde yasalar yeterli niteliklere sahip olmayan yetişkinlerin temel veya alt orta eğitime erişimi olmasını sağlamaktadır. Bu, yerel otoriteleri talebi karşılamak için alt orta seviye niteliklerle sonuçlanan yeterli eğitim hizmetlerini

güvenceye almaları için hareket geçirmekle başarılmaktadır. Başka yerde, ülkeler esnek kabul prosedürleri oluşturmuşlardır ve üst orta eğitime giriş için herhangi bir örgün nitelik şartı koymamışlardır.

Birçok ülke eğitim geri dönen yetişkinlere çeşitli esnek öğrenim seçenekleri ile örgün nitelikler kazanma fırsatları sağlamaktadır

Eşleştirme egzersizi üst orta seviyeye kadar olan örgün niteliklerin genellikle çeşitli esnek yollarla edinilebileceğini göstermektedir. İlk olarak, bazı ülkeler örgün eğitim öğretim programlarını öğrencilere kendi öğrenimlerini tasarlama ve aşama aşama farklı nitelik bileşenlerini toplama imkânı tanıyan modüler veya ünite tabanlı yapıyla sağlamaktadır. Modülerleştirmeye benzer diğer örgütsel kalıplar Avrupa genelinde de gözlemlenebilir. İkincisi, örgün eğitim öğretim programlarına katılım örgün niteliklerin kazanılması için her zaman gerekli bir şart değildir. Bazı Avrupa ülkelerinde, artık zorunlu eğitime tabi olmayan öğrenciler, önceden eğitim öğretim programlarına katılmadan sonucunda örgün sertifika ve niteliklerin verildiği kısmi sınavlara ya da final sınavlarına girebilmektedir. Bu eğitime geri dönen yetişkinlerin sınavlara kendi hızlarında hazırlanmalarına ve/ya diğer örgün bağlamın dışında başarılı öğrenme çıktılarının değerini belirlemelerine olanak sağlamaktadır. Mesleki niteliklerin durumuna ise bazen portfolyo, gözlem, sunum vb. gibi diğer farklı değerlendirme yaklaşımları geleneksel okul-tabanlı sınavların yerini almaktadır. Son olarak, az sayıda ülke açık eğitime ve uzaktan eğitimde ciddi yatırımcılar olarak görülmektedir. Bunlar genellikle eğitime geri dönen yetişkinleri de kapsayacak şekilde her yaşta insana açık öğretim ve uzaktan eğitim imkânı sağlayacak birimleri eğitim bakanlıklarının çatısı altında kuran ülkelerdir.

Yükseköğretim sistemleri eğitime geri dönen yetişkinlere yönelik esneklikte ciddi oranda değişiklik göstermektedir.

Araştırmaların sonuçları olgun öğrencilerin yüksek öğretime katılımları ile ilgili net politika amaçlarının şu ana kadar sadece birkaç Avrupa ülkesinde belirlendiğini göstermektedir. Buna rağmen, birçok ülke eğitime geri dönen yetişkinlerin de içinde olduğu geleneksel olmayan yüksek öğretim adayları ve öğrencilerin ihtiyaçlarına tam anlamıyla uygun çeşitli önlemleri yürürlüğe koymuştur. Örneğin, bazı ülkelerde geleneksel genel veya mesleki üst orta okul bitirme sertifikası yüksek öğretime giriş için tek yol değildir. Alternatif giriş yolları genellikle önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenimin geçerliliğinin sağlanmasına veya geleneksel olmayan yükseköğretim adayları için özel hazırlık programlarına dayanan kabulü içermektedir. Ayrıca birkaç ülkede öğrenciler önceki örgün olmayan ve yaygın öğrenimlerini örgün yükseköğretim eğitimlerinde ilerlemek amacıyla geçerli hale getirebilmektedirler. Bu, olgun öğrencilerine işle ilgili öğrenimleri de dâhil olmak üzere çeşitli öğrenim tecrübelerinin ve çıktılarının değerini belirlemeleri için bir fırsat yaratmaktadır. Son olarak, bazı ülkeler geleneksel tam zamanlı yükseköğretimde eğitim alamayan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için politika eylemlerini ve önlemlerini yürürlüğe koymuştur; bu da genellikle eğitime geri dönen yetişkinlerin içinde bulunduğu bir durumdur.

Avrupa ülkelerinin çoğunluğu örgün eğitim öğretime en zayıf grupların katılımını destekleyecek finansal önlemler sunmuştur

Rapor birçok ülkedeki kamu otoritelerinin en zayıf grupları, özellikle yeterince nitelikli olmayan yetişkinleri ve sosyal dışlanma riski taşıyanları hedefleyen telafi edici örgün eğitim öğretim için finansal destek sağladığını göstermiştir. Örneğin, birçok ülkedeki temel veya alt orta düzey 'ikinci şans' programları henüz bu düzeyleri tamamlamamış katılımcılar için ücretsizdir. Aynısı genellikle üst orta programları ve nitelikleri için de geçerlidir. Bununla birlikte, Avrupa genelinde kamu otoritelerinin yeterli

niteliklere sahip olmayan yetişkinlerin uygun öğrenim hizmetine yeterli erişiminin olduğunu hangi dereceye kadar garanti altına aldığını değerlendirmek güçtür. Yükseköğretim alanında ülkeler daha çok eğitime geri dönen yetişkinlerin ihtiyaçlarına uygun olan esnek öğrenim programlarını (örn. yarı zamanlı eğitim) nasıl finanse ettikleri konusunda büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Bazı ülkeler geleneksel tam zamanlı programları ve esnek öğrenim programlarını eşit zeminde finanse ederken, diğer ülkelerde farklı bir finansman yöntemi her bir tür eğitim için uygun olmaktadır. Bu, esnek eğitim seçeneklerinin genellikle geleneksel tam zamanlı programlardan daha fazla özel finansal yatırım gerektirdiği anlamına gelmektedir. Buna ek olarak, ülkeler eğitime geri dönen yetişkinlerin örgün eğitim öğretimle uğraştıklarında almak için uygun olabilecekleri doğrudan veya dolaylı finansal destek bakımından da büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Buna rağmen, Avrupa'da her yerde öğrenciler için doğrudan veya dolaylı finansal destek iş sahibi olmayanlar ve iş gücü piyasasından dışlanmaya eğilimli olanlar üzerine yoğunlaşmıştır.

*

* *

Sonuç olarak, farklı niteliklerle ilgili olan sertifikalar ve diplomalar genellikle bir insanın çalışma hayatı süresince geçerli kalsa da, iş gücü piyasasında ve genel toplumda ihtiyaç duyulan bilgi, beceriler ve yeterlilikler hızla evrim geçirmektedir. Bu yüzden örgün sertifikalar ve nitelikler bir kere alındıktan sonra sürekli istihdam için bir insanın çalışma hayatı boyunca genellikle yeterli olmamaktadır. Başka bir deyişle, örgün bir niteliğin tamamlanması şimdi bir sondan çok hayat boyu öğrenme merdiveninde bir basamak olarak görülmelidir.

KAYNAKÇA

- Boateng, S.K., 2009. *Significant Country Differences in Adult Learning*. Eurostat: Statistics in Focus 44/2009. [pdf] Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Available at: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-044/EN/KS-SF-09-044-EN.PDF> [Accessed 6 January 2011].
- Cedefop, European Commission, 2010. *Synthesis of national developments related to the implementation of the EQF – May 2010*. Internal document. Brussels: Cedefop, European Commission.
- Cedefop, 2004. *Terminology of vocational training policy. A multilingual glossary of an enlarged Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Cedefop, 2008. *Terminology of European education and training policy. A Selection of 100 key terms*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Cedefop, 2010. *Vet in Europe – Country reports*. Available at: <<http://www.cedefop.europa.eu/EN/Information-services/browse-national-vet-systems.aspx>> [Accessed November 2010].
- EACEA/Eurydice, 2010. *Eurybase – Descriptions of National Education Systems and Policies*. Available at: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php> [Accessed November 2010].
- ECOTEC, 2007. *European Inventory on Validation of informal and non-formal learning*. [pdf] Birmingham: ECOTEC. Available at: <<http://www.ecotec.com/europeaninventory/publications/inventory/EuropeanInventory.pdf>> [Accessed 6 January 2011].
- European Commission, 2006. *Communication from the Commission. Adult learning: It is never too late to learn*. COM(2006) 614 final.
- European Commission, 2007. *Communication of the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions – Action Plan on Adult Learning: It is always a good time to learn*. COM(2007) 558 final.
- European Commission, 2009. *Progress towards the Lisbon objectives in education and training indicators and benchmarks 2009*. [Online] Available at: <http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1951_en.htm> [Accessed 6 January 2011].
- Eurostat, 2006. *Classification of learning activities - Manual*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Eurostat, 2010. *Statistics: Education and Training*. [Online] Available at: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/introduction>> [Accessed 6 January 2011].

Eurostat, Eurostudent, 2009. *The Bologna Process in Higher Education in Europe. Key indicators on the social dimension and mobility*. Luxembourg: Office for the Official Publications of the European Communities.

Eurostudent, 2008. *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe* [pdf] Available at: <http://www.eurostudent.eu/download_files/documents/Synopsis_of_Indicators_EIII.pdf> [Accessed 6 January 2011].

Eurydice, 2007a. *Key Data on Higher Education in Europe*. Brussels: Eurydice.

Eurydice, 2007b. *Non-vocational adult education in Europe. Executive summary of national information on Eurybase* [pdf] Brussels: Eurydice. Available at: <http://eacea.ec.europa.eu/eurydice/ressources/eurydice/pdf/0_integral/083EN.pdf> [Accessed 6 January 2011].

Eurydice, 2010. *Focus on Higher Education in Europe. The Impact of the Bologna Process*. Brussels: Eurydice.

Higher Education Academy EvidenceNet, 2010. *Mature students in higher education and issues for widening participation*. [Online] Available at: <<http://evidencenet.pbworks.com/w/page/19383511/Mature-students-in-higher-education-and-issues-for-widening-participation>> [Accessed 6 January 2011].

Löfgren, J., Svenning A., 2009. *Paper on the AES Pilot*. Statistics Sweden.

Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche [Ministry of Higher Education and Research (FR)], 2009. *La validation des acquis dans l'enseignement supérieur* [Validation of prior learning in higher education]. [pdf] Paris: Ministry of Higher Education and Research. Available at: <http://media.enseignementsuprecherche.gouv.fr/file/2009/44/0/NI0916_61440.pdf> [Accessed 6 January 2011].

NatCen (National Centre for Social Research (UK)), 2005. *National Adult Learning Survey. Questionnaire*. [pdf] Available at: <<http://www.esds.ac.uk/doc/6346/mrdoc/pdf/6346questionnaire.pdf>> [Accessed 13 January 2011].

NRDC (National Research and Development Centre for adult literacy and numeracy [UK]), 2010. *Study on European terminology in adult education for a common language and common understanding and monitoring of the sector*. [pdf] Available at <http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/adultreport_en.pdf> [Accessed 6 January 2011].

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), 2003. *Beyond Rhetoric: Adult Learning Policies and Practices*. Paris: OECD.

OECD, 2008. *Education at a Glance – OECD Indicators 2008*. Paris: OECD.

OECD, 2005. *Promoting Adult Learning*. Paris: OECD.

-
- Quality Assurance Agency for Higher Education (UK), 2006. *Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education*. [pdf] Available at: <<http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/codeOfPractice/section10/RecruitmentandAdmissions.pdf>> [Accessed 6 January 2011].
- Rosenblatt, B., 2009. *Adult education and training in comparative perspective – understanding differences across countries*. Munich: TNS Infratest Sozialforschung.
- The Bologna Process Independent Assessment. The first decade of working on the European Higher Education Area. Volume 2 Case studies and appendices* [pdf] Available at: <http://ec.europa.eu/education/highereducation/doc/bologna_process/independent_assessment_2_cases_appendices.pdf> [Accessed 7 January 2011].
- UNESCO/OECD/Eurostat, 2010. *UOE data collection on education systems. Manual. Volume 1*. Montreal, Paris, Luxembourg: UNESCO/OECD/Eurostat.
- UNESCO-UIS (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-Institute for Statistics), 2006. *International Standard Classification of Education. ISCED 1997*. Re-edited. [pdf] s.l: s.n. Available at: <http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf> [Accessed 6 January 2011].

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Ülke Kodları

AB/AB-27	Avrupa Birliği
BE	Belçika
BE fr	Belçika – Fransızca Konuşan Topluluk
BE de	Belçika – Almanca Konuşan Topluluk
BE nl	Belçika – Flamanca Konuşan Topluluk
BG	Bulgaristan
CZ	Çek Cumhuriyeti
DK	Danimarka
DE	Almanya
EE	Estonya
IE	İrlanda
EL	Yunanistan
ES	İspanya
FR	Fransa
IT	İtalya
CY	Kıbrıs
LV	Letonya
LT	Litvanya
LU	Lüksemburg
HU	Macaristan
MT	Malta
NL	Hollanda

AT	Avusturya
PL	Polonya
PT	Portekiz
RO	Romanya
SI	Slovenya
SK	Slovakya
FI	Finlandiya
SE	İsveç
UK	Birleşik Krallık
UK-ENG	İngiltere
UK-WLS	Galler
UK-NIR	Kuzey İrlanda
UK-SCT	İskoçya
EFTA/EEA	Avrupa Ekonomik Alanı'nın üyeleri olan Avrupa Serbest Ticaret Birliği'nin üç ülkesi
IS	İzlanda
LI	Lihtenştayn
NO	Norveç
Aday ülke	
TR	Türkiye

İstatistikî kod:

: Veri mevcut değil

I. Sınıflamalar

Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED 1997)

Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (ISCED), eğitimle ilgili istatistiklerin uluslararası düzeyde derlenmesine elverişli bir araçtır. İki adet çapraz sınıflandırma değişkenini içerir: genel/mesleki/meslek öncesi oryantasyonu ve eğitim/işgücü piyasası yönlenmesi gibi ek boyutları da içeren eğitim düzeyleri ve alanları. ISCED 97'nin ⁽¹⁾ mevcut sürümü (UNESCO-UIS, 2006), yedi ayrı eğitim düzeyini öngörmektedir. Ampirik olarak ISCED, eğitim programlarının eğitim düzeylerine tahsis edilmesine yardımcı olabilecek çeşitli kriterler bulunduğunu varsaymaktadır. İlgili eğitimin düzeyine ve tipine bağlı olarak, ana ve yan kriterler arasında hiyerarşi içeren bir derecelendirme sistemi kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır (tipik giriş yeterliği, asgari giriş şartları, asgari yaş, personel yeterliği vs).

ISCED 0: Okul-Öncesi Eğitim

İlköğretime başlamadan önce organize ders sürecinin ilk aşaması olarak tanımlanmaktadır. Okul ya da merkez odaklı olup, en az 3 yaşındaki çocuklar için geliştirilmiştir.

ISCED 1: İlköğretim

Bu düzey 5 ila 7 yaşları arasında başlar, tüm ülkelerde zorunludur ve genellikle dört ila altı yıl sürer.

ISCED 2: Ortaöğretim

İlköğretim düzeyinin temel programlarına devam edilir, ancak öğretim tipik olarak daha çok konu odaklıdır. Genellikle, bu düzeyin sonu zorunlu eğitimin de sonu olmaktadır.

ISCED 3: Lise

Bu düzey genellikle zorunlu eğitimin sonu ile birlikte başlar. Giriş yaşı tipik olarak 15 ya da 16'dır. Giriş yeterlikleri (zorunlu eğitimin sonu) ve diğer minimum giriş şartları genellikle gereklidir. Dersler çoğunlukla, ISCED 2. düzeye kıyasla daha konu ağırlıklıdır. ISCED 3. düzeyin tipik süresi iki ila beş yıldır.

ISCED 4: Ortaöğretim sonrası yüksekokul öncesi eğitim

Bu programlar ortaöğretim ile yüksekokul eğitimi arasındaki sınırdadır. ISCED 3. düzey mezunlarının bilgisini genişletme işlevini görmektedirler. Tipik örnekleri öğrencileri 5. düzeydeki eğitime veya doğrudan iş gücü piyasasına giriş için hazırlamak için tasarlanan programlardır.

ISCED 5: Yükseköğretim (ilk aşama)

Bu programlara giriş normalde ISCED 3. veya 4. seviyelerin başarılı biçimde tamamlanmasını gerektirir. Bu seviye daha çok teorik temelli olan akademik yönelimli (A tipi) ve genellikle A tipi programlardan kısa olan ve iş gücü pazarına giriş için tasarlanan meslek yönelimli (B tipi) yükseköğretim programlarını içermektedir.

ISCED 5: Yükseköğretim (ikinci aşama)

Bu seviye ileri derecede araştırma nitelikleriyle (doktora) sonuçlanan yükseköğretim çalışmaları için ayrılmıştır.

⁽¹⁾ http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=3813_201&ID2=DO_TOPIC

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1.1:	Avrupa'da eğitsel başarısı üst orta seviyenin altında olan yetişkin nüfusu (ISCED 3), 25-64 yaş (%), 2009	9
Şekil 1.2:	Avrupa'da eğitsel başarısı alt orta seviyenin altında olan yetişkin nüfusu (ISCED 3), 25-64 yaş (%), 2009	10
Şekil 1.3:	Araştırma öncesindeki dört haftada yetişkinlerin eğitim öğretime katılımı (EU LFS), 25-64 yaş (%), 2009	11
Şekil 1.4:	Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin eğitim öğretime katılımı (AES), 25-64 yaş (%), 2007	12
Şekil 1.5:	Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı (AES), 25-64 yaş (%), 2007	13
Şekil 1.6:	Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı (AES), yaş gruplarına göre, 25-64 yaş (%), 2007	14
Şekil 1.7:	Araştırma öncesindeki 12 ayda yetişkinlerin örgün ve örgün olmayan eğitim öğretime katılımı (AES), başarılı en yüksek eğitim seviyesine göre, 25-64 yaş (%), 2007	15
Şekil 1.8:	Araştırma öncesindeki 12 ayda örgün eğitim öğretimdeki katılımcı başına düşen ortalama masraf (AES), başarılı en yüksek eğitim seviyesine göre, 25-64 yaş (EUR), 2007	16
Şekil 2.1:	Avrupa eğitim öğretim politikası terminolojisi sözlüğüne göre örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenme kavramları (Cedefop, 2008)	18
Şekil 2.2:	Öğrenme Etkinliklerinin Sınıflandırılması (CLA) el kitabına göre örgün, örgün olmayan ve yaygın öğrenme ile rastgele öğrenme kavramları (Eurostat, 2006)	19
Şekil 3.1:	Üst orta eğitime giriş şartı olarak (ISCED 3) yetişkinlerce alt orta eğitimin tamamlanması (ISCED 2), 2009/10	24
Şekil 3.2:	Yetişkinlere sağlanan üst orta eğitim için yapılan kurumsal düzenlemeler, 2009/10	31
Şekil 4.1:	Geleneksel olmayan adaylar için alternatif yüksek öğretime girme yolları, 2009/10	45
Şekil 4.2:	Yüksek öğretim sektöründe örgün olmayan ve yaygın öğrenmenin geçerli hale gelmesi için uygulanan yasal çerçeveler, 2009/10	47
Şekil 4.3:	Yüksek öğretimde yarı-zamanlı öğrencilerin yüzdesi (ISCED 5 ve 6), 2008	54
Şekil 4.4:	D Yüksek öğretimde yarı-zamanlı öğrencilerin yaşlarına göre dağılımı (ISCED 5 ve 6), 2008	55

TEŐEKKÖRLER

EĞİTİM, GÖRSEL-İŞİTSEL VE KÖLTÖR İDARİ AJANSI

P9 EURYDICE

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)

Genel editör

Arlette Delhaxhe

Yazarlar

Daniela Kocanova (koordinasyon), Giulia Paolini, Olga Borodankova

Tasarım ve grafikler

Patrice Brel

Üretim koordinatörü

Gisèle De Lel

EURYDICE ULUSAL BİRİMLERİ

BELÇİKA

Unité francophone d'Eurydice
Ministère de la Communauté française
Direction des Relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/002
1080 Bruxelles
Contribution of the Unit: Joint responsibility;
expert: Joseph Leonard (coordinating inspector, *enseignement de promotion sociale*)

Eurydice Vlaanderen / Afdeling Internationale Relaties
Ministerie Onderwijs
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel
Contribution of the Unit: Experts group responsibility

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Agentur für Europäische Bildungsprogramme VoG
Postfach 72
4700 Eupen
Contribution of the Unit: Leonhard Schiffers, Johanna Schröder

BULGARİSTAN

Eurydice Unit
Human Resource Development Centre
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Contribution of the Unit: expert: Lachezar Afrikanov

ÇEK CUMHURİYETİ

Eurydice Unit
Institute for Information on Education
Senovážné nám. 26
P.O. Box č.1
110 06 Praha 1
Contribution of the Unit: Simona Pikálková; Jan Brůha
(expert from the Ministry of Education, Youth and Sports)

DANİMARKA

Eurydice Unit
Danish Agency for International Education
Fiolstræde 44
1171 København K
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ALMANYA

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
EU-Büro des Bundesministeriums für Bildung und Forschung
(BMBF) / PT-DLR
Carnotstr. 5
10587 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Contribution of the Unit: Brigitte Lohmar

ESTONYA

Eurydice Unit
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Contribution of the Unit: Terje Haidak (expert, Ministry of
Education and Research)

İRLANDA

Eurydice Unit
Department of Education & Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution of the Unit: Séamus Hempenstall (Further
Education, Department of Education & Skills)

YUNANİSTAN

Eurydice Unit
Ministry of Education, Lifelong Learning and Religious Affairs
Directorate for European Union Affairs
Section C 'Eurydice'
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2168)
15180 Maroussi (Attiki)
Contribution of the Unit: Athena Plessa-Papadaki,
Maria Spanou

İSPANYA

Unidad Española de Eurydice
Instituto de Formación del Profesorado, Investigación e
Innovación Educativa (IFIIE)
Ministerio de Educación
Gobierno de España
c/General Oraa 55
28006 Madrid
Contribution of the Unit: Flora Gil Traver (coordinator),
Fátima Rodríguez Gómez, Patricia Vale Vasconcelos
Cerveira

FRANSA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Contribution of the Unit: Thierry Damour, Luisa Lombardi

HRVATSKA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Donje Svetice 38
1000 Zagreb

İZLANDA

Eurydice Unit
Ministry of Education, Science and Culture
Office of Evaluation and Analysis
Sölvhólgötu 4
150 Reykjavík
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ITALYA

Unità italiana di Eurydice
 Agenzia Nazionale per lo Sviluppo dell'Autonomia Scolastica
 (ex INDIRE)
 Via Buonarroti 10
 50122 Firenze
 Contribution of the Unit: Simona Baggiani; experts: Nicola Malloggi (Ansas – ex Indire), Carlo Finocchietti (*Centro Informazione Mobilità Equivalenze Accademiche – CIMEA*)

KIBRIS

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Culture
 Kimonos and Thoukydidou
 1434 Nicosia
 Contribution of the Unit: Christiana Haperi;
 experts: Nicoletta Ioannou, Christiana Charilaou,
 Alexis Rotsides (Ministry of Education and Culture)

LETONYA

Eurydice Unit
 Valsts izglītības attīstības aģentūra
 State Education Development Agency
 Valņu street 1
 1050 Riga
 Contribution of the Unit: Jeļena Muhina (Lifelong Learning Division, Policy Coordination Department of the Ministry of Education and Science)

LİHTENŞTAYN

Informationsstelle Eurydice
 Schulamt
 Austrasse 79
 9490 Vaduz
 Contribution of the Unit: Brigitte Haas-Beck (Director of the *Stiftung Erwachsenenbildung* Liechtenstein, Vaduz);
Informationsstelle Eurydice Liechtenstein, Schulamt, Vaduz

LİTVANYA

Eurydice Unit
 National Agency for School Evaluation
 Didlaukio 82
 08303 Vilnius
 Contribution of the Unit: Tadas Tamošiūnas (expert)

LÜKSEMBURG

Unité d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
 professionnelle (MENFP)
 29, Rue Aldringen
 2926 Luxembourg
 Contribution of the Unit: Luxembourg National Eurydice Unit

MACARİSTAN

Eurydice National Unit
 Ministry of National Resources
 Szalay u. 10-14
 1055 Budapest
 Contribution of the Unit: Joint responsibility

MALTA

Eurydice Unit
 Directorate for Quality and Standards in Education
 Ministry of Education, Culture, Youth and Sport
 Great Siege Rd.
 Floriana VLT 2000
 Contribution of the Unit: co-ordination; expert: Victor Galea
 (Service Manager, Directorate for Lifelong Learning)

HOLLANDA

Eurydice Nederland
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Directie Internationaal Beleid
 IPC 2300 / Kamer 08.051
 Postbus 16375
 2500 BJ Den Haag
 Contribution of the Unit: Raymond van der Ree

NORVEÇ

Eurydice Unit
Ministry of Education and Research
Department of Policy Analysis, Lifelong Learning and
International Affairs
Akersgaten 44
0032 Oslo
Contribution of the Unit: Joint responsibility

AVUSTURYA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
Abt. IA/1b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Contribution of the Unit: Joint responsibility

POLONYA

Eurydice Unit
Foundation for the Development of the Education System
Mokotowska 43
00-551 Warsaw
Contribution of the Unit: Elżbieta Drogosz-Zabłocka (expert);
Beata Kosakowska (coordination)

PORTEKİZ

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação
Gabinete de Estatística e Planeamento da Educação
(GEPE)
Av. 24 de Julho, 134 – 4.º
1399-54 Lisboa
Contribution of the Unit: Teresa Evaristo, Carina Pinto

ROMANYA

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of
Education and Vocational Training
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Foundation for Confederal Collaboration
Dornacherstrasse 28A
Postfach 246
4501 Solothurn

SLOVENYA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Sport
Department for Development of Education (ODE)
Masarykova 16/V
1000 Ljubljana
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SLOVAKYA CUMHURİYETİ

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Contribution of the Unit: Joint responsibility;
expert: Jaroslav Juriga (Ministry of Education of the SR)

FİNLANDİYA

Eurydice Finland
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Contribution of the Unit: Joint responsibility

İSVEÇ

Eurydice Unit
Vocational Training & Adult Education Unit
International Programme Office for Education and Training
Kungsbrogatan 3A
Box 22007
104 22 Stockholm
Contribution of the Unit: Joint responsibility

TÜRKİYE

Eurydice Unit Türkiye
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Contribution of the Unit: Joint responsibility

UNITED KINGDOM

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough SL1 2DQ
Contribution of the Unit: Sigrid Boyd

Eurydice Unit Scotland
International Team
Schools Directorate
Area 2B South
Mailpoint 28
Victoria Quay
Edinburgh
EH6 6QQ
Contribution of the Unit: Eurydice Unit Scotland, Learning
Directorate, Scottish Government

EACEA; Eurydice

Örgün Eğitimde Yetişkinler: Avrupa'daki Politikalar ve Uygulamalar

Brüksel: Eurydice

2011 – 88 p.

ISBN 978-92-9201-229-8

doi:10.2797/75094

Tanımlayıcılar: yetişkin eğitimi, örgün eğitim, yetişkin öğrenci, olgun öğrenci, nitelik, önceki öğrenimin akreditasyonu, modüler ders, uzaktan eğitim, eğitim terki, eğitim izni, öğrenim ücretleri, finansal destek, öğretmen eğitimi, ortaöğretim, yükseköğretim, karşılaştırmalı analiz, EFTA, Avrupa Birliği

